294

Hubert
LAMPO

EDITURA UNIVERS

Lei 6,25

SOSIREA LUI JOACHIM STILLER

„Deşi lucrez pentru un ziar progresist, mă întreb uneori dacă nu sînt, din fire, un conservator. Rog să nu fiu înţeles greşit. Nu folosesc termenul în accepţiunea sa politică. Fundamental, sînt un individ absolut obişnuit, căruia îi plac mîncarea şi băutura şi care, în rest, crede în tihnă că omenirea îşi dobîndeşte treptat independenţa, prin propriile sale eforturi, atît timp cît incendiatorii acestui secol i-o vor mai permite... Cu toate acestea apropiaţii mei par a gîndi că, în general, mă las destul de uşor tulburat. Aparent au dreptate, dar loviturile pe care, ca oricine altul, le primesc nu mi-au afectat fiinţa lăuntrică — cel puţin pînă în momentul cînd Joachim Stiller a pătruns în viaţa mea."

Romanul belgianului Hubert Lampo (n. 1920) nu e numai o aventură stranie, ci în primul rînd o îndrăzneaţă incursiune în adîncimile sufletului omenesc.

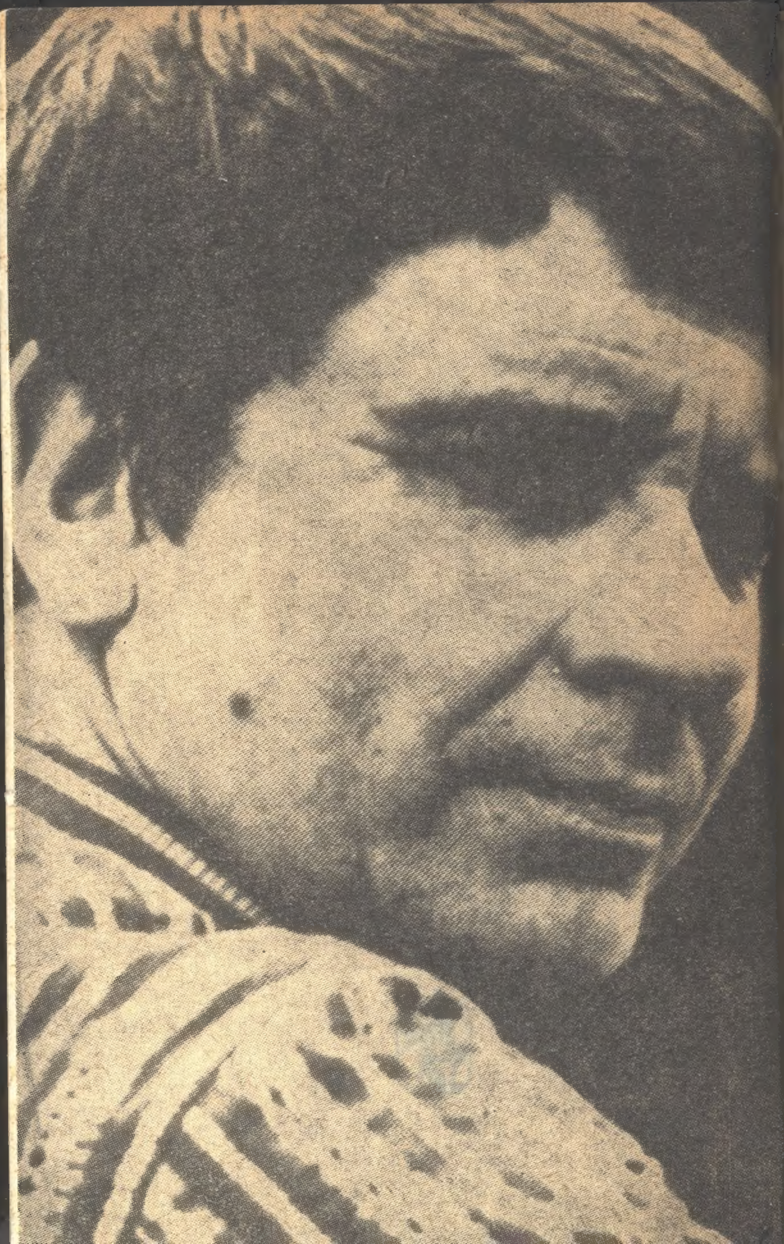
HUBERT LAMPO Sosirea lui JOACHIM STILLER

HUBERT LAMPO

Sosirea lui Joachim Stiller

Colecţia GLOBUS / Editura Univers

GLOBUS

Hubert Lampo

Sosirea lui JOACHIM STILLER

Traducere de
Alexandru Spînu

EDITURA UNIVERS
București
1977

COPERTA COLECȚIEI DE ION STATE
Grafica: Viorel Popescu. Ilustrația Doina Botez.

HUBERT LAMPO
DE KOMST VAN JOACHIM STILLER
Vijftiende druk 1973

HUBERT LAMPO, belgianul a cărui carieră literară a atins de mult treapta unei mature împliniri, e un creator de adîncimi, de lumi fascinante, construite din lumini stranii și umbre savant gradate. Și lentila sa miraculoasă, care difractă și recompune fragmente de esență din lumea realului și a imaginarului, este ea însăși tăiată dintr-un material dens, pur și inalterabil : eternul uman, cu tot ce are mai valabil și mai trainic — o mare dragoste de oameni și de lucruri, o inepuizabilă bogăție de trăiri, sentimente și idei.

Lampo, născut în 1920 la Anvers, a devenit de mai bine de un deceniu un autor citit masiv, admirat și apreciat, pe alocuri contestat și invidiat — și ce altă dovadă mai grăitoare a consacrării și, în ultimă instanță, a valorii ?

După sporadice experiențe ca jurnalist, bibliotecar și profesor de liceu — ani de frămîntări, căutări și pregătiri, întunecați de aripa hidoasă a războiului — în 1943 Hubert Lampo își publică prima încercare, micro-romanul *Don Juan en de laatste nimf* (Don Juan și ultima nimfă), prin care se anunță de la bun început ca prozator de autentică vocație. În 1945 își face o hotărîtă și definitivă reintrare în

viața literară cu romanul realist-psihologic *Hélène Defraye*. Urmează, în ordine : *Triptiek van de onvervulde liefde* (Triptic al iubirii neîmplinite, 1946 — nuvele), *De ruiter op de wolken* (Cavaleristul norilor, 1948 — roman), *Idomeneia en de kentaur* (Idomeneu și centaurul, 1951 — povestiri), *De belofte aan Rachel* (Promisiunea către Rachel, 1952 — roman), *Terugkeer naar Atlantis* (Întoarcerea în Atlantida, 1953 — roman), *De duivel en de maagd* (Diavolul și fecioara, 1957 — roman), *De komst van Joachim Stiller* (Sosirea lui Joachim Stiller, 1961), *Hermione betrapt* (Hermione prinsă în capcană, 1962 — roman), *Dochters van Lemurië* (Fiicele continentului Lemuria, 1964 — nuvele), *De Heks en de Archeoloog* (Vrăjitoarea și Arheologul, 1968 — roman), *De goden moeten hun getal hebben* (E nevoie de toți pentru a face o lume, 1969 — roman), *De Vingerafdrukken van Brahma* (Amprentele lui Brahma, 1972 — nuvele).

Dar tabloul activității sale ar rămîne fără îndoială simplificat, sărăcit, dacă nu am adăuga și consistentele volume de eseuri și studii, prin care descoperim o altă dimensiune a personalității lui Hubert Lampo : cititorul avid, omul de vastă și rafinată cultură. Menționăm : *De roman van een roman* (Romanul unui roman, 1951 — un studiu cuprinzător, elaborat, despre creația lui Alain Fournier), *Toen Herakles spitte en Kirke spon* (Cînd Hercule săpa și Cyrce torcea, 1957 — un studiu despre ciudatul scriitor belgian Ch. J. de Grave, 1731—1805), *De Draad van Ariadne* (Firul Ariadnei, 1967 — eseuri autobiografice și autoexegetice), *De ring van Möbius* (Inelul lui Möbius, 1967), *De zwanen van Stonehenge* (Lebedele de la Stonehenge, 1972 — eseuri despre literatura

fantastică și realismul magic), *De ring van Möbius 2*, 1972.

Sosirea lui Joachim Stiller poate fi citită în multe feluri : cu apetitul amatorului de suspense, cu neobosita curiozitate a degustătorului de viziuni romantic-fantastice, cu luciditatea critică a omului de știință, cu emoția celui care prețuiește o delicată poveste de dragoste. Dar dincolo de toate aceste posibile perspective ale lecturii, romanul lui Hubert Lampo rămîne o creație uimitor de complexă, așa cum numai viața în sine și sufletul omenesc pot fi. E o proiecție arhetipală, pe care autorul o plasează și o explică (în cîteva scrieri teoretice) în tradiția „realismului magic", destul de veche altminteri, dar cultivată și ilustrată în mod programatic de iluștri contemporani ca Massimo Bontempelli și Johan Daisne — un alt remarcabil belgian. E o lume de un farmec straniu pe care, odată pătrunși în ea, o părăsim cu nostalgie. Dar e lumea noastră, cea adevărată, în care oamenii sînt solidari atît în fericire cît și în coșmaruri. Și coșmarurile din cartea lui Lampo au o substanțialitate simbolic-reală, sînt căi de purificare, de regăsire a sufletului, individual și colectiv, în cele mai constante și autentice coordonate ale sale. Adică în Esențe.

MIRCEA BUCURESCU

Şi au zis unul către altul : „Nu ne ardea inima în noi, cînd ne vorbea pe drum, şi ne deschidea Scripturile ?“

LUCA 24:32

I

REPAVAREA STRĂZII KLOOSTER

DEȘI LUCREZ pentru un ziar progresist, mă întreb uneori de nu cumva eu sînt, din fire, un conservator. Rog să nu fiu înțeles greșit. Nu folosesc termenul în accepțiunea sa politică. Fundamental, sînt un individ absolut obișnuit, căruia îi plac mîncarea și băutura și care, în rest, crede în tihnă că omenirea își dobîndește treptat independența, prin propriile sale eforturi, atît timp cît incendiatorii acestui secol i-o vor mai permite. Personal, nutresc convingerea că nimeni nu poate critica aplecarea mea spre conservatorism ca fiind rezultatul unei deplorabile slăbiciuni. Le doresc cu sinceritate semenilor mei tot ceea ce poate fi mai bun, și asta nu numai cu ocazia Anului Nou, dar, în același timp, îmi reclam dreptul de a-mi apăra universul interior împotriva oricărei agresiuni. Pînă acum am reușit întotdeauna să o fac destul de bine, și sînt astfel în stare să mărturisesc din propria-mi experiență că pentru așa

ceva îți este necesară o neistovită vioiciune spirituală, vioiciune care nu mi-a lipsit de-a lungul anilor. Nici măcar războiul nu mi-a zdruncinat credința, oricît de greu mi-a venit să nu disper cînd am aflat de arestarea celor mai buni prieteni și cînd, apoi, mi-au parvenit vești despre moartea lor, mai totdeauna violentă.

Mă aflam alături de milioanele de muritori care pătimeau mai mult decît mine, însă mă fortificam cu încăpățînare împotriva Cavalerilor din interior ai Apocalipsei, asta chiar și atunci cînd m-am înscris în Rezistență și nu am refuzat nici cea mai neînsemnată sarcină, chit că o consideram cu desăvîrșire lipsită de sens. Cu toate acestea apropiații mei par a gîndi că, în general, sînt destul de ușor de tulburat. Aparent au dreptate, dar loviturile pe care, ca oricare altul, le primesc nu mi-au afectat ființa lăuntrică — cel puțin pînă în momentul cînd Joachim Stiller a pătruns în viața mea. Probabil că nu e nimic extraordinar în asta, pentru că unde am ajunge dacă omului i-ar lipsi mobilitatea necesară menținerii unui anumit echilibru psihic ? Dar nu... această ultimă afirmație nu corespunde pe de-a-ntregul cu ceea ce eu, o dată pentru totdeauna, doresc să aștern pe hîrtie ; mă obligă să o fac anumite experiențe pe care încă nu le înțeleg și care, pentru prima oară în viața mea destul de liniștită, mi-au zdruncinat încrederea în coeziunea logică și materialmente condiționată a lucrurilor.

Pentru a fi mai explicit, trebuie să atrag atenția asupra faptului că, în urmă cu aproximativ

trei ani, am renunțat să trăiesc exclusiv de pe urma cîștigurilor mele de romancier și critic literar. E drept că, burlac fiind, am reușit să o scot la capăt, dar, în cele din urmă, mi-a apărut ca îndoielnică posibilitatea de a mă întreține numai și numai din imprevizibilele vînzări ale cărților mele. Pînă atunci scrisesem sporadic articole literare pentru *De Scheldebode* și, în clipa în care Clemens Waalwijk, directorul, cel cu care mi-am ros prima pereche de pantaloni lungi pe băncile școlii, mi-a oferit o slujbă destul de bine retribuită, ca redactor local, am acceptat fără prea multă ezitare. Nici acest fapt nu mi-a modificat perspectivele interioare. Niciodată n-am priceput de ce un autor trebuie să disprețuiască gazetăria. Waalwijk a depus toate eforturile să-mi facă pe plac și a avut grijă ca brațele și picioarele rupte, bicicletele furate, cîinii striviți de mașini, libidinoșii prinși asupra faptului, cumpărătoarele cleptomane și șoferii contravenienți de duminică să cadă în sarcina colegilor mai tineri din redacție. Cînd, însă, trebuie relatate evenimente mai „grase", cum le spunem noi în jargon profesional, sau cînd se cere o descriere, să-i zicem puțin pitorească, atunci, de regulă, eu sînt cel trimis să mă ocup de ele. La prima vedere, treaba asta nu se arată a fi deloc interesantă, dar, într-o epocă în care teleimprimatorul scuipă încontinuu în redacții vești aproape gata „născute" pentru tipar, o persoană ca mine este, neîndoielnic, privilegiată. Clemens Waalwiyk e un vechi profesionist, care știe ce și cum trebuie făcut. „Nu-i nicidecum un lux să angajezi pe

unul ca tine în cel mai important serviciu de informații locale", spunea el. „Tirajul nostru potențial se limitează îndeosebi la acest oraș cu o jumătate de milion de locuitori. Concurenții pe care-i avem speră să dea o mare lovitură, imitînd șmecheriile jurnalismului internațional. E o adevărată prostie. Nici un suflet nu manifestă interes pentru revoluția dintr-o obscură republică a Americii de Sud ; și i-ar putea oare acuza cineva pe oameni dacă aceștia citesc abia acum literele mari tipărite deasupra capetelor domnilor Eisenhower și Hrușciov ? Pentru noi este mult mai important că domul gării centrale — ca să nu dau decît un exemplu — stă să se prăbușească sau că statuia lui Rubens a dispărut fără vreo urmă. Pare de domeniul secolului al XIX-lea, băiete dragă, dar eu sînt extrem de lucid în asemenea chestiuni și, în ceea ce mă privește, gîndesc că un serviciu de informații ca acesta, care arată foarte simpatic la prima vedere, reprezintă singura modalitate de a face concurență radioului și televiziunii..."

Semăna cu însăși vocea bunului-simț și practica a dovedit în scurt timp — chiar Waalwijk fusese numit în funcție de puțină vreme — că vechiul meu coleg de școală avusese dreptate. Redactorii noștri se plîng amarnic și sînt obligați să se zbată ca dracul într-o cristelniță cu apă sfințită, scriind despre bazaruri, concursuri sau recepții oferite de actrițe de mîna a doua, într-un efort disperat de-a nu fi înghițiți complet de un mare trust. Pe de altă parte, tirajul nostru indică poate nu o senzațională, dar cu siguranță o încurajatoare curbă ascen-

dentă... Toate aceste digresiuni n-au, aparent, vreo legătură cu povestirea mea, dar ele trebuie considerate ca file ale unui dosar. Știu că nu sînt foarte importante în totalitatea lor, dar fiecare, luată în parte, contribuie intr-un fel la o cît mai bună clarificare a cadrului general al problemei.

Spun toate acestea despre postul meu de la *De Scheldebode* cu intenția de a-l lămuri pe cititorul ocazional cum s-a întîmplat ca mie, vechi prieten al șefului, să mi se încredințeze o rubrică în plus — observ că și acum am uitat cel mai important lucru — pe care am intitulat-o, cu o întorsătură populară a expresiei, „Meditațiile unui pierde-vară", și care, trecînd peste faptul că o spun eu însumi, și-a cîștigat un remarcabil succes, dacă e să judecăm după niște scrisori ale unor cititori. Mă cunosc destul de bine, cred, pentru a-mi permite să atrag atenția asupra cîtorva trăsături ale caracterului meu, cele mai adecvate redactării a două mici coloane zilnice. În primul rînd, de cînd mă știu am avut, ca mulți alți oameni scrupuloși, un ascuțit simț al ridicolului. N-am avut niciodată suficient curaj să-i dau o întrebuințare eronată, cu intenții pur demagogice, dar cînd observ comportarea grotescă a unora dintre contemporani, simțurile mele reacționează pe loc și-mi vine greu uneori să păstrez înăuntrul claviaturii de la mașina de scris cele mai drastice invective, oricît de pitorești ar fi și indiferent de calitatea literară pe care ar putea-o ele avea. Trebuie, apoi, să țin seama în mod constant de un simț al dreptății, pe care unii

l-au calificat drept morbid. Este adevărat că amîndouă, simțul ridicolului și setea mea aproape fizică de dreptate nu-mi ușurează întotdeauna misiunea de gazetar într-o perioadă în care societatea noastră democrată oferă niște excelente ocazii unor bădărani egoiști, dornici de îmbogățire rapidă ; pe de altă parte, totuși, aceste calități îmi asigură o vioiciune constantă care, gîndesc eu, aparține la urma urmei acelei conduite mentale indispensabilă oricărui jurnalist de bună credință, oricît de demodat ar putea fi el. Clemens Waalwijk mă lasă să fac ce-mi place, iar eu îi apreciez foarte mult gestul. Este de la sine înțeles că nu-mi dau aere : nu sînt un maniac. Pot extrage subiecte pentru articolele mele din cele mai banale fapte, chiar dacă este mai amuzant să mă conformez actualei reguli birocratice și să ridiculizez nobilimea parvenită prin alegeri. În fiecare dimineață sau după-amiază, depinde de împrejurări, o pornesc prin orașul drag inimii mele — eu însumi nu sînt lipsit de acel patriotism local care conferă Anversului îndrăzneața stare de spirit specifică unei republici autonome — și, liniștit, îmi deschid larg privirile. Cu timpul, inspirația devine un fel de proces automat și, pînă acum, niciodată nu am dus lipsă de material. Orice fleac se poate transforma într-un subiect de articol : un semn de circulație pus aiurea, noile mașini ale colegiului naval, un cerșetor flenduros care, în pofida legislației noastre sociale, vinde chibrituri la colțul unei străzi, reconstrucția filistină a unei venerabile fațade antice, apariția pe străzi a primelor rochii de vară sau

o statuie mîncată de vreme a Fecioarei Maria, datînd din secolul al șaptesprezecelea, în ploaie.

Nimeni nu va fi surprins că uneori stau lîngă vechiul stăvilar, care permite accesul spre portul interior, sau pe o terasă, la umbra teilor, într-o piațetă intimă din spatele Teatrului Olandez, în timp ce muritorii mai puțin norocoși își fac de lucru în redacție cu cleiul și foarfecele lor. Din cauza asta colegii de la alte publicații mă poreclesc „musafirul plătit“ de la *De Scheldebode*, dar am căpătat repede obișnuința de a mă prezenta eu însumi la fel și, curînd, faptul a încetat să mai amuze. Oricum, cei mai mulți dintre ei sînt simpatici, cu un aspect exterior foarte juvenil, dar pe dinăuntru clădiți parcă din bronz, flăcăi cu care ne înțelegem extrem de bine. De fapt, astfel de detalii nu au prea multă importanță. Nu m-aș fi oprit asupra lor, dacă ele n-ar forma o parte din lumea în care, aparent, nimic nu s-a schimbat, pe care în zadar încerc să o redescopăr, asemenea lui Laertes la întoarcerea lui în Elsinore și despre care știu că, în străfundul sufletului meu, aparține irevocabil trecutului, unui „interval de timp“ apus, aproape aidoma perioadei neolitice sau epocii lui Pericle. Nu vreau să afirm prin asta că aș fi nemulțumit de noua mea lume. Deoarece mai mereu se găsește cîte ceva prin cartierele sărace ale vechiului oraș sau prin zona docurilor, hoinărelile mele zilnice sfîrșesc, de regulă, într-o cîrciumă populară, numită „Het gouden Anker“ *,

* Ancora de aur (oland.).

situată în strada Klooster. Acolo e multă liniște, berea este turnată cu îndemînare de experți și întotdeauna am același loc, lîngă fereastra care rămîne permanent larg deschisă în timpul verii, în vreme ce înăuntru se păstrează o admirabilă atmosferă răcoroasă. În acel loc aștern uneori cîte ceva pe hîrtie sau citesc o carte despre care intenționez să scriu un articol : Waalwijk a insistat să nu renunț la colaborările mele literare, chiar dacă sînt redactor permanent.

În dimineața aceea fatală — o dimineață calmă, însorită și fericită totuși — mă aflam pe locul meu obișnuit și încercam să mă cufund într-un studiu despre Kafka, recent publicat în Germania. Îmi venea greu să mă concentrez, nu numai pentru că doctul dar foarte plicticosul domn profesor analiza pe fragmente o lume ce mi se păruse ciudat de familiară încă din copilărie, ci și pentru că atenția îmi era permanent distrasă de forfota matinală a acestui cartier suprapopulat. Era încă foarte devreme și, de acolo unde stăteam, puteam zări la colțul străzii mulțimea profilată într-un frumos relief care ar fi încîntat ochiul oricărui fotograf, în timp ce eu, la rîndu-mi, nu rămîneam complet indiferent la rochiile subțiri de vară, adeseori încîntătoare, de o transparență trădătoare în lumină. Îmi aduc bine aminte și acum că tocmai citisem pe cadranul ceasului de mînă ora zece și jumătate, cînd mi-au apărut în cîmpul vizual patru bărbați în haine de lucru, trăgînd după ei un cărucior. M-a surprins că toți arătau tineri și viguroși, mult prea fru-

moși chiar și pentru un trepidant film american sau pentru niște modele din atelierele de sculptură. S-au oprit pe cealaltă parte a străzii și au înfipt în mijlocul ei, la o distanță de aproximativ douăzeci de yarzi unul de altul, două stegulețe roșii, așa încît mi-a fost ușor să ghicesc că se pregăteau să scoată pietrele din pavaj, mîndria cartierelor noastre naționale. M-am adîncit din nou în lectură. Un sfert de oră mai tîrziu, cînd mi-am ridicat distrat privirile, am observat că progresaseră deja destul de mult. Îngrămădiseră pietrele de-a lungul străzii, în diagonală pe ambele părți, ca o baricadă. Un polițist se apropiase și ridica brațul pentru a dirija mașinile ce apăreau și, în cele din urmă, s-a enervat cînd un șir lung de automobile au început să claxoneze ca și cum le-ar fi lovit damblaua. Un grup de copii și vreo cîțiva bătrîni îi urmăreau cu atenția încordată pe muncitorii ce tocmai isprăviseră de ridicat pavajul de pe întregul spațiu delimitat și care se așezaseră acum să-și mănînce sandvișurile. Cînd au terminat, mă așteptam să înceapă să sape, ocupîndu-se acum de conductele principale ale rețelei de apă, de conductele de gaz ori de cablurile telefonice sau electrice, în afară de cazul în care îndatorirea lor nu s-ar fi rezumat la curățarea canalelor colectoare. Între timp, am observat că la ambele capete ale perimetrului de lucru continuau discuțiile între polițiști — apăruse și un subofițer care-i dădea o mînă de ajutor colegului său — și șoferii nervoși. În vreme ce se

desfășura un mare scandal între o cisternă de benzină pe de o parte, și o furgonetă, pe de alta, vehicule mai mici dădeau în spatele lor un concert asurzitor cu claxoanele. Am încercat să mă concentrez din nou asupra cărții, deși am fost distras de cîrciumar, care, cu prosopul de vase în mînă, se postase lîngă fereastra deschisă.

— Doamne-Dumnezeule, mormăi el, vreodată în viața ta ai....

Fără să vreau, m-am uitat din nou afară și mi-am dat seama imediat ce dorea să spună : lucrătorii, imperturbabili ca niște îngeri, începuseră cu hărnicie și îndemînare să așeze pietrele în locul lor inițial, acompaniați fiind de zdrăngănitul metalului pe gresii — un sunet plăcut și odihnitor, care, pe cînd eram țînc, îmi dădea întotdeauna un sentiment de voioșie.

— S-ar fi părut că au de gînd să facă niște săpături, zisei eu. Dar am impresia că a fost doar o reparație de mîntuială. E timpul să se asfalteze cumsecade străzile ăstea vechi.

— N-a fost nici o reparație, rîse disprețuitor cîrciumarul. Uitați-vă și dumneavoastră, domnule Groenevelt. Niciodată n-a existat o asemenea cocină de porci aici, și noi ne stoarcem buzunarele ca să plătim impozite, plătim...

M-am gîndit că, la următoarele alegeri locale, partidul consilierului municipal pentru lucrările publice nu va trebui în nici un caz să conteze pe votul lui. Am rămas cu ochii împietriți — ca și cum ar fi fost o problemă de primă importanță — și am văzut cum oamenii și-au terminat treaba, au încărcat uneltele în

cărucior, au aruncat către polițiști un voios „la revedere!“ și au plecat în liniște, fericiți că și-au terminat munca pe acea zi. După dispariția acestor patru proletari frumoși ca Apollo din Belvedere, strada arăta calmă și ireală, cu atît mai mult cu cît circulația părea să o ocolească după recenta întîrziere.

— Ar trebui să scrii despre treaba asta în ziar, domnule, îmi zise cîrciumarul de la „Het gouden Anker“. E rușinos cum se irosesc bănișorii noștri.

— Poate că ai dreptate, i-am răspuns.

Îl înțelegeam. În spatele frunții sale, tare ca aceea a unui șef de miliție din secolul al șaptesprezecelea, continua să sălășluiască, la fel ca și în cazul multora dintre oneștii mei concetățeni, încurajatorul gînd că ziarul este un acuzator public și, în consecință, tămăduitorul potențial al ignoranței sau al nedreptății. Cred că ar trebui să ne privim cu mai multă grijă funcția noastră socială. Nici chiar Clemens Waalwijk n-ar fi putut să mă convingă mai bine în această privință.

II

REVISTA ATOMIUM

ERA ÎN ACEEAȘI seară, dacă țin bine minte, cînd Andreas a trecut pe la mine. De la moartea părinților mei, întîmplată curînd după război, domiciliam deasupra unei vechi și

binecunoscute farmacii, la ultimul etaj al unei case în stil renascentist, cam dărăpănată dar utilizabilă, pe strada Koepoort; nu este departe de port și, în afară de mine, mai stau acolo cîțiva pictori fără notorietate, ca să nu mai amintesc și de o fată bătrînă, a cărei poziție în viață era oarecum necunoscută. Ființa asta poartă sofisticate rochii de dimineață, în fiecare săptămînă atîrnă la uscat, afară, în fața ferestrei, un curcubeu întreg de chiloți de nylon și primește vizitele mai multor domni, fără a pricinui cuiva nici cel mai mic inconvenient. E multă liniște aici și eu duc o viață de holtei cam prea singuratică, totuși pașnică la adăpostul grinzilor sub care domnește un oarecare haos, numit uneori de franțuji „effet de l'art“. Nu primesc mulți musafiri. De obicei, pentru a evita irosirea timpului — din motive necunoscute mie, unii oameni îl consideră pe scriitor un fel de instituție publică — îmi aranjez întîlnirile de afaceri într-o cîrciumă numită „Antigone“, în Grote Markt, unde, după ședințele de la primărie, mulți consilieri vin să-și bea berea de seară, astfel că am în același timp ocazia să mă inspir pentru articolele mele zilnice.

În casă îmi intră numai prietenii adevărați — un principiu care-mi este de mare folos — iar printre vechii și credincioșii amici, cărora ușa mea le este permanent deschisă, se numără și Andreas.

În seara aceea — ploaia curgea dintr-un cer la fel de gri ca în noiembrie — el, în timp ce se instală confortabil în fotoliul uzat, își șterse

cu grijă ochelarii stropiţi, iar eu mă lungii comod pe canapeaua enormă, pe care-o consider piesa de atracţie a mobilierului meu de ocazie (şi, tocmai din acest motiv, destul de decorativ). Vizita lui neaşteptată nu m-a surprins, în ciuda vremii oribile. S-a apucat de literatură cînd deja nu mai era tînăr şi, acum, cînd primul său roman se afla în prag de apariţie în Olanda, dovedea un entuziasm care mă stăpînise şi pe mine la vîrsta de douăzeci şi cinci de ani, cu mai bine de doisprezece ani în urmă. Poate că tocmai din cauza entuziasmului său, care mi se pare foarte tineresc şi contagios, îmi este atît de simpatic şi îmi face plăcere cînd trece pe la mine în cîte o seară. De fiecare dată vizitele sale au un motiv, oricît de neînsemnat ar fi el. Uneori meditează asupra vreunei idei pentru un roman, idee despre care i-ar face plăcere să-mi cunoască părerea, sau a citit o carte nouă ori foarte veche şi doreşte să-mi împărtăşească înflăcărarea sa. O vizită de-a lui Andreas niciodată nu înseamnă pentru mine timp pierdut, chiar dacă sînt ocupat pînă peste cap, aşa că m-am ridicat peste cîteva momente de pe canapea să aduc sticla cu gin. Din cauza zăpuşelii dinăuntru — zile în şir fusese arşiţă, ploaia venind doar acum, în amurg — şi pentru a spori atmosfera plăcută, am căscat larg fereastra. Cu toată vremea urîtă, vîntul nu bătea deloc, astfel că ploaia ce se prelingea cu un murmur odihnitor peste oraş avea un aer tropical ; de acolo de unde ne aflam noi puteam vedea panorama înceţoşată a acoperişurilor de ţiglă, umede, înăbuşite de

sedimentele depuse prin veacuri şi coşurile stricate, abia ţinîndu-se drepte, o privelişte surprinzătoare, păstrată intactă, după cum îmi închipui eu, de pe timpul lui Breughel şi dominată de profilul Turnului Fecioarei Maria. Mi-am amintit că, în curînd, apele se vor umfla şi, în amurgul ce se va lăsa, vom auzi chemarea preistorică a bărcilor de pe rîul Schelde — strigătul lemurian, cum îl numesc eu cîteodată, cu o imagine neînţeleasă nici de mine chiar — de care mă bucuram cu anticipaţie, înfiorîndu-mă uşor, fără să mă întreb de ce oare. I-am oferit lui Andreas o ţigară, mi-am umplut pipa, mi-am reluat poziţia de sultan şi l-am întrebat dacă are să-mi spună ceva nou.

— Nu mare lucru, a răspuns el.

— Ei, oricum, „nu mare lucru" este mai mult decît absolut nimic, aşa că hai să auzim de ce ai venit pe o astfel de vreme, deşi, pentru mine, prietenia însăşi este un motiv suficient.

— Într-adevăr, nu merită deranjul, spuse el. Cunoşti treaba asta ? A scos din buzunarul hainei o broşurică matriţată, împăturită.

— O nouă revistă a tinerei generaţii, continuă el. Volumul unu, numărul unu. Lucrul în sine nu merită atenţie, dar de data asta eşti discutat din nou, pe prima pagină, în articolul de fond care menţionează principiile. Citeşte tu însuţi...

Întreaga poveste m-a lăsat rece sloi. Drept rezultat al colaborărilor mele critice şi, nu ca să mă laud, al relativului meu succes ca romancier, tinerii mucoşi şi îngîmfaţi de astăzi, atunci cînd simt nevoia să-şi dea frîu liber micilor

complexe de inferioritate, mă transformă de regulă într-un sac de box pe care să-și încerce puterile. Pentru lămurirea celor care au trăit anii războiului, amintesc că oricine poate fi evreu pentru altcineva. Lor le face bine și, în ceea ce mă privește, cred că nici pe mine nu mă prea deranjează. Nu pentru că faptul nu m-ar atinge ; doar că eu trăiesc cu acest sentiment. M-am instalat, totuși, comod și am citit în întregime acest document mai degrabă insignifiant care mirosea a cerneală și hîrtie de doi bani ; îmi amintesc de revistele pe care le publicasem eu însumi și care circulaseră printre prietenii mei pe vremea cînd eram elev. M-am pierdut literalmente în duioase aduceri aminte, dar Andreas nu-și găsea locul deoarece observa că nu eram deloc impresionat de ceea ce citisem doar în fugă. Amintirea zilelor de licean mă făcea să zîmbesc fără să vreau.

— Arăți de parcă ai gîndi că treaba asta-i nostimă, zise el batjocoritor, nițel iritat de atitudinea mea aparent blazată. Haide, dă-mi-o să ți-o citesc eu. Am găsit-o azi dimineață în corespondență, împreună cu cererea de a mă abona pe loc, asta în cazul că doream să-mi păstrez și pe mai departe respectul față de mine însumi. Am fiert de enervare toată ziua. Mulțumesc... Iată, ascultă și tu : „Nu numai că în revista *Atomium* — titlu simbolic pentru spiritul actualei ere — vor apărea cu regularitate lucrări ale tinerilor literați cărora nu li s-a oferit pînă acum șansa de a fi publicați în revistele oficiale, produse anchilozate ale unei

gerontocrații tot atît de ridicolă și perfidă pe cît de neputincioasă, dar, totodată, vom lua parte activă la bătălia necruțătoare dusă împotriva celor care de prea multă vreme s-au obișnuit, sub masca unei dubioase autorități, să ne prostitueze literatura".

— Nu-i scris rău, am zis eu. Tipul știe să-și plaseze adjectivele.

— Asta nu-i tot, bombăni Andreas. Abia acum urmează partea cea mai bună : „Ne gîndim, în primul rînd, la așa-zis eminentul concetățean Freek Groenevelt" — ăsta ești tu, mă informă el oarecum inutil, privindu-mă pe deasupra ochelarilor, stînjenit de ceea ce avea să urmeze — „al cărui amatorism va fi, din acest moment, denunțat de către noi de pe acoperișuri și pe care îl vom demasca fără ocolișuri ca fiind cel mai incurabil cîrpaci din cîți există și cel mai neînchipuit porc literar care a mînuit cîndva un pix în această țară, hotărît pe vecie să sugrume orice talent tînăr, asta cu scopul de a rămîne el singurul rege chiar într-o țară de orbi..."

Prietenul meu, pe măsură ce citea textul celei mai tinere generații era, în mod vizibil, cuprins de agitație. În ceea ce mă privește, propriile mele antecedente își au rădăcini destul de adînci în trecut pentru a rămîne completamente senin atunci cînd, printre altele, mi se spune că sînt o „curvă artistică", o „placentă literară" și cînd, tot așa, sînt descris ca un „babalîc senil, căruia îi curg balele de impotență la auzul fiecărui sunet nou, în special modernist" și alte asemenea expresii drăgă-

lașe, care, de fapt, nu-mi sună defel ca noutăți. Articolul, a cărui maliție simțeam că își tocise ascuțimea prin naivitatea sa — o trăsătură inerentă tinerilor — se încheia cu asigurarea fermă că împărăția mea își va afla curînd sfîrșitul. După asta, mi se dădeau ca exemple un număr de colegi socotiți a fi mai reputați decît mine — fără a mi se acorda astfel o șansă de reabilitare, se adăuga ; erau oameni ca Willem Elsschot, Boontje, Jan Walravens, Hugo Claus și Gaston Burssens, artiști cu adevărat mari și progresiști, neinhibați și neînfricați, care, în mod evident se rușinau de realitatea existenței mele.

— Ei bine, chicotii eu, asta este. Într-adevăr, ar trebui să mă arunc imediat pe fereastră. Dar hai să mai golim un pahar în cinstea evenimentului.

— Ce părere ai despre o asemenea șleahtă de ticăloși ? mîrîi celălalt, vădit iritat de buna mea dispoziție și de calmul de care dădeam dovadă. Ei, ce părere ai ? Andreas, al cărui ten indica pînă și în condiții normale o natură pletorică, se învinețise de supărare.

— Ți-am spus deja că articolul nu e rău scris. Există chiar cîțiva membri ai Societății Autorilor care l-ar scrie mai prost.

— Nu-i nevoie să te dai mare și tare față de mine. Am venit pe ploaie deoarece n-am putut suporta gîndul că mîine un porc sau altul se va bucura pisîndu-te cu această măgărie. Dacă vrei să afli părerea mea, cred că este un gest murdar și că ar trebui să faci ceva.

— Fleacuri, i-am răspuns amuzat, dar și ușor iritat că Andreas îmi solicita cu atîta insistență atenția pentru astfel de nimicuri prin esență particulare. Întotdeauna mă indispun cei care, oricît de bine intenționați ar fi ei, încearcă să mă influențeze și să imprime acțiunilor mele un anumit curs. Nu trece nici măcar o săptămînă fără să fiu înjurat și insultat de cîteva ori. Pentru unii ești prea bătrîn, pentru alții prea tînăr, prea de stînga sau nu îndeajuns de stînga și, dacă nu-i vorba nici de asta, dai nas în nas cu cîte un bădăran căruia nu-i place culoarea cravatei tale sau care-i de părere că nasul ți-e cam prea lung. Un tip mi-a scris în timpul războiului, comunicîndu-mi că sosise timpul să fiu expediat într-un lagăr de reeducare din cauza lipsei mele totale de responsabilitate și de sentiment patriotic. În legătură cu acest subiect n-au rămas prea multe care să mă poată tulbura...

— Trebuie să faci ceva, mă îndemnă Andreas, nu poți ignora o asemenea treabă. Puștii ăștia au nevoie de un picior în fund, altfel te privesc ca pe un gunoi. De ce nu uzezi de dreptul tău la replică ?

— Haide, dragul meu Andreas, i-am zis, nu se răspunde la astfel de lucruri, doar nu sîntem adolescenți, nu ?

— Scrie atunci un articol în *De Scheldebode*, insistă celălalt. Ai putea transforma o treabă ca asta într-un material foarte atrăgător — ceva despre bunele maniere în artă, despre ireconciliabilitatea generațiilor viitoare sau despre dumnezeu știe mai ce. Tu ești ziaristul,

nu eu. Dar trebuie să le astupi gura mucoşilor ăstora îngîmfaţi. Nu ţi-ar veni greu să mături în cinci minute strada cu astfel de copilandri. Îţi spun toate acestea din prietenie. Tu ştii cît de sincer îţi apreciez operele... (s-a făcut că nu-mi observă protestul jenat)... şi cred că este scandalos ca numele tău să fie împroşcat cu noroi de orice pişăcios... Ascultă, Freek, de ce ? adăugă el, dintr-odată după o scurtă pauză, cu glasul plin de mirare, ca şi cum ar fi omis pînă atunci ceva foarte important. Ce anume ai făcut tu să-i jignească pe toţi aceşti puştani ?

— Nu ştiu... O femeie mi-a spus odată că sînt arogant, complet antisocial şi că am supărătorul obicei de a privi exact prin oameni, ca şi cum ei nici n-ar exista pentru mine. O fi asta oare ? Oricum, să mă ia naiba dacă am de gînd să folosesc această porcărie în paginile ziarului meu. Scriu din principiu numai despre lucruri de la care cititorul poate profita ceva. Simpatia ta mă mişcă, crede-mă. Dar istoria asta nu prezintă nici o importanţă pentru presa cotidiană...

— Nu-nţeleg cum poţi rămîne atît de indiferent...

— Bătrîne, niciodată nu trebuie să ne credem mai importanţi decît sîntem. Te rog, nu privi asta ca pe o fandoseală. Realmente, nu are nici o importanţă părerea unui tînăr complet necunoscut despre mine sau despre operele mele. Uneori, cînd tocmai reuşesc pe riscul meu să evit vreun pieton neatent, îl vorbesc de rău, ţipînd la el în interiorul maşinii. Bietul nenorocit nu ştie ce cred eu despre persoana lui în acel moment şi nu există nici măcar un singur motiv să se presupună că ar fi ceva comun între noi doi. Într-un fel, mă simt ca în pielea acelui trecător, pricepi ?

M-am aşezat pe pervazul ferestrei şi priveam în jos, la strada umedă, unde dalele inegale ale pavajului luceau în lumina felinarelor şi a vitrinelor, în timp ce loveam uşor pipa stinsă de rama ferestrei pînă s-a golit. Duşumeaua a tremurat vizibil atunci cînd a trecut un camion şi a acoperit aproape în întregime strîmtul pasaj de jos. Dintr-o dată m-a cuprins senzaţia tulburătoare — o impresie inexplicabilă, dar nu total necunoscută mie — că, de fapt, îmi bătusem joc de Andreas şi că nepăsarea mea cedase sub apăsarea zgomotului accelerat de motor Diesel şi că sedimentele a tot soiul de vexaţiuni, jigniri, dezamăgiri, calomnii şi atacuri pe la spate mi s-au răspîndit brusc în toată fiinţa precum drojdia într-o sticlă cu vin rău mînuită. Era vremea să aprind lumina, dar am preferat-o pentru cîtva timp pe cea a amurgului, sporită la intervale regulate de strălucirea ţigării lui Andreas. Încă din perioada copilăriei am cunoscut asemenea înfrîngeri. La început te simţi puternic şi inatacabil ; în aparenţă, nimic nu-ţi poate provoca vreun rău de aici încolo, pînă cînd în străfundurile tale ceva anume pare să plesnească şi eşti abandonat, doar cu singurătatea ta şi cu înţelegerea usturătoare a propriilor tale limite umane.

— Foarte bine, zise Andreas supărat. Mă duc. N-am vrut să te deranjez. Te priveşte, dar aş fi crezut că...

— Ei, hai, l-am întrerupt eu pe un ton împăciuitor. Realmente n-am avut de gînd să-ţi subapreciez bunele intenţii. Te rog, rămîi. E devreme încă. Mi-ai face o favoare. Mai am o provizie de cîteva sticle cu scotch, pe care le-am păstrat anume pentru tine.

Am aprins lumina şi m-am dus în bucătărie să caut pahare curate, după care ne-am reluat locurile lîngă fereastra deschisă, sprijinindu-ne picioarele pe balustrada de siguranţă din fier forjat, pusă acolo, puţin mai sus de pervaz. Un timp am rămas tăcuţi, ascultînd clipocitul apei în burlane. În cele din urmă l-am întrebat, fără pic de chef :

— Ei, ce-avem de făcut cu băieţii de la *Atomium ?*

— Sînt mut precum mormîntul, spuse Andreas. În fond, ai dreptate. Lasă-i să fiarbă în propriul lor suc.

— Vezi, sînt convins sută la sută că noi am discutat pe lîngă fondul chestiunii...

— Ce vrei să zici cu asta ?

— Mi-am bătut un timp capul cu două lucruri. Primul este că omul nu trebuie să reacţioneze doar la o insultă care-l atinge profund. Poţi riposta din principiu, chiar şi numai pentru a nu permite unei comportări necivilizate să beneficieze de ultimul cuvînt.

— Aşa deci...

— În al doilea rînd, energia unui tînăr, care poate că nu este chiar total lipsit de talent şi care, probabil, se va cuminţi cu timpul, nu trebuie să ducă întotdeauna la controverse al

căror caracter nu se potriveşte cu firea mea, asta chiar dacă nu am o părere extraordinar de bună despre mine însumi...

— Mă gîndeam doar că ar trebui să faci ceva. Ce anume, nu ştiu nici eu cu exactitate. Ţi-am propus doar ceea ce mi-a trecut prin minte în clipa aceea. Dar tu ai dreptate. Polemica ar însemna mult prea mult. În plus, ăia s-ar făli cu ea.

— Ei bine, mă-ntreb cam cum ar reacţiona un flăcău ca acesta în cazul în care cineva s-ar duce să-l vadă fără nici un fel de avertisment sau niscai politeţuri. Nu pentru a-l lua la rost, ci doar pentru a-l întreba liniştit, aşa, ca de la om la om, ce l-a apucat ?

— Ar fi îngrozitor. Sînt sigur că ar muri de frică.

— Nu-i nevoie să moară de spaimă ca să-mi facă mie pe plac, am continuat eu, dar bănuiesc că ar fi o experienţă interesantă. Omul nu trebuie să aibă impresia că cineva doreşte să-l convingă de propria sa superioritate...

— Nu, cel mai important lucru, Freek, este să-l faci să creadă că ţi-a trezit curiozitatea.

— În fond, ai şi aici dreptate, i-am răspuns. Asemenea treburi mă fac uneori curios. Brusc, devine evident faptul că cineva de care habar n-ai şi cu care, deci, nu ţi-ai încrucişat cîndva drumurile, te urăşte cu o violenţă rar întîlnită... Aşa că pune-ţi pălăria şi du-te la acest mare duşman potenţial să-l întrebi care-i baiul. Ţi se pare raţional, sau mă las oare influenţat de propriile mele sentimente ?

— Asta-i Raţiunea personificată. Ala va fi blînd ca un mieluşel, dacă vrei să ştii părerea mea. Ai de gînd să faci aşa ceva ?

— Ideea îmi surîde. Dacă pot obţine pentru cîteva clipe ziarul acela, îmi voi nota imediat adresa redactorului, am zis, nu prea convins dacă nu cumva mă influenţase scotch-ul, adăugat unei considerabile cantităţi de gin.

În orice caz, pe la ora miezului de noapte, cînd Andreas mi-a spus clar că vrea să plece, am telefonat după un taxi — asta tocmai pentru o mai mare siguranţă.

III

UN CONSILIER MUNICIPAL INDISPUS

PESTE CÎTEVA ZILE, Clemens Waalwijk mi-a telefonat, rugîndu-mă să trec pe la biroul său. Stătea în spatele mesei de scris, zîmbind circumstanţial, ţinîndu-şi ochelarii demodaţi, cu ramă de corn, sus, pe mijlocul frunţii ; arăta ca un zburător din perioada eroică, care tocmai coborîse din biplanul său primitiv, construit dintr-o sumedenie de bucăţi de frînghie şi fîşii de pînză.

— Ascultă, zise el, jucîndu-se cu firul telefonului şi vizibil plictisit, te rog să mă crezi că nu vreau să te dojenesc, dar trebuie să mă urmăreşti cîteva clipe.

— Sînt numai urechi, i-am răspuns, dă-i drumul. Pentru ce vrei să mă tragi de ele ?

— Nu este prea important, dar cred că ar trebui să ştii şi tu. E vorba despre articolaşul tău privind acea repavare din strada Klooster. Nu... nu mă întrerupe. Eu pot aprecia aceste momente de proastă dispoziţie, înţelegi tu. Trebuie să fii în stare să te zborşeşti din cînd în cînd, atunci cînd oamenii se pun pe vreo glumă proastă. Asta îi insuflă cititorului încredere în micul său ziar, chiar dacă arareori reuşeşte să facă vreun bine. Pentru mine este o chestiune de igienă mentală, dacă mă pot exprima astfel.

— Excelent, l-am întrerupt pe vechiul meu coleg de şcoală, şi ce anume nu e-n ordine cu articolul acela ?

— Citeşte cu ochii tăi, zise el şi-mi puse în mînă o scrisoare în al cărei colţ din stînga, sus, am recunoscut imediat emblema municipală, iar alături de ea, o doamnă goală şi un domn la fel de gol. Am citit că domnul consilier municipal pentru lucrările publice luase cunoştinţă, spre marea lui surprindere, de un articol calomnios apărut în *De Scheldebode* şi intitulat „De cine îşi bat joc ?", articol în care sînt criticate reparaţiile fără rost, presupuse a fi fost efectuate recent în strada Klooster. Consilierul municipal continua, spunînd că el a insistat asupra exactităţii şi, în consecinţă, atrage atenţia directorului de la *De Scheldebode* — un ziar fără-ndoială apreciat în general pentru temeinicia sa — asupra faptului că nici măcar o singură reparaţie nu a fost întreprinsă pe suprafaţa străzii sus-numite ; şi că el, tocmai din acest motiv, îl roagă pe stimatul editor nu nu-

mai să publice o dezminţire, dar, în plus, să aibă grijă ca pe viitor colaboratorilor să nu li se mai permită să difuzeze asemenea ştiri inexacte, ca să nu spunem calomnioase.

Am rîs pe înfundate de capodopera oficialităţii, cu atît mai mult cu cît ştiam că acest consilier, de meserie agent imobiliar, era mai degrabă un bătrînel neajutorat, care probabil că se indigna doar în texte pe măsura ăstuia.

— Da, sînt de acord, zîmbi Waalwijk, este mai bine să rîzi decît să plîngi în asemenea cazuri. Dar, oricum, Freek, fă-mi favoarea şi nu mai inventa asemenea istorii. Ştii prea bine că eu nu te controlez la numărul de rînduri pe care le scrii. Nu sînt băcan, eşti convins de asta.

— Bineînţeles că ştiu, i-am răspuns, enervat de faptul că tonul său prietenos conţinea o notă dojenitoare, sigur că ştiu. Dar tipul ăsta minte de-nghează apele. Am văzut cu ochii mei ceea ce am povestit în scris.

— Atunci, această scrisoare ar putea fi... ? ezită Waalwijk şi-şi înălţă sprîncenele a neîncredere.

— Hai să nu facem o dramă din asta, Clemens, i-am spus. Însă, doar ca să-mi faci mie pe plac, dă un telefon la secţia de poliţie a cartierului şi interesează-te ce ofiţeri au fost de serviciu în strada Klooster în acea dimineaţă ieşită din comun. Ei în persoană îţi vor confirma că s-au necăjit cu circulaţia mai mult de o oră, exact pentru motivul că strada a fost desfundată pe toată întinderea ei.

Waalwijk îmi respinse argumentele printr-o fluturare a mîinii.

— Nu fi prost. Dacă tu spui că ai văzut, înseamnă că ai văzut. Nimeni nu mă poate acuza că nu sînt întotdeauna gata să-mi susţin colegii.

— Pe cuvîntul meu, aşa e, am răspuns şi am zîmbit la tonul brusc mîhnit al vocii sale. Şi, în cazul meu, nu e necesar să dai nici măcar o dezminţire. Acest tip de la lucrările publice este nebun sau poate că personalul său încearcă să-l prostească.

— Oricum, noi nu avem de gînd să renunţăm atît de uşor la afacerea asta. Nu avem de gînd să le permitem tuturor acestor mitocani tîmpiţi să ne calce în picioarele lor murdare.

— Personal nu m-aş supăra pentru aşa ceva, am adăugat eu liniştitor. Este păcat, dar în permanenţă trebuie să se ţină seama şi de oamenii susceptibili. Probabil că sărmanul a găsit de dimineaţă, pe birou ziarul nostru, însemnat de vreo secretară conştiincioasă, care-şi detestă şeful sau care aspiră la vreo avansare. Pînă ce a dat la telefon de funcţionarul cu pricina — lasă-mă să-mi imaginez un moment scena — era probabil deja sătul pînă-n gît, aşa încît a ascultat numai cu jumătate de ureche. Şi mai mult chiar, tu ştii cum lucrează administraţia. E chiar posibil ca ordinul pentru aşa-numita repavare să trebuiască să fie scris oficial, chiar atunci cînd treaba este complet terminată. Nu cumva oamenii au desfundat din greşeală o altă stradă şi au şters-o pe furiş tocmai din această cauză ?

Waalwijk şi-a luat ochelarii de pe frunte şi a început să şi-i şteargă cu batista, foarte atent în aparenţă. Fără ochelarii ăştia grei, cu ramele groase din corn negru aşezate undeva pe harta feţii sale, părea gol şi neajutorat, cel puţin la prima vedere, deoarece rar am mai întîlnit o persoană cu o minte la fel de ageră ca a lui. Am aşteptat pînă cînd şi-a ascuns din nou ochii în spatele paravanului protector şi întăritor format dintr-un număr apreciabil de dioptrii, înainte de a-l întreba ce altă acţiune ar fi cazul să întreprindem şi dacă n-ar fi pur şi simplu mai cuminte să azvîrlim misiva consilierului municipal la coşul de hîrtii.

— Nu, lua-o-ar dracul, zise el, nu am de gînd să trec peste asta. Este un simptom, vezi tu, expresia unei mentalităţi post-fasciste, care, după război, a început să fie la ordinea zilei. Presa e mult prea blîndă, temîndu-se mereu să nu se opărească chiar şi cu apă rece, în timp ce aşa-numiţii conducători ai noştri par a crede că ne pot conduce după bunul lor plac.

— De acord, şi...

— Vom da acestei sesizări o urmare corespunzătoare, zise el pe un ton mai hotărît. O vom publica doar împreună cu restul coloanei tale şi vom adăuga un post-scriptum, invitîndu-l pe mult stimatul nostru consilier municipal pentru lucrările publice să ne dovedească cum că în acea... ce dată a fost ?

— Treisprezece, cred...

— Să ne dovedească, după cum spuneam, că la 13 iulie nu s-a lucrat pe strada Klooster. Dacă suprafaţa străzii arată destul de mizerabil, ai putea trimite acolo pe unul dintre fotoreporteri. Dacă ai putea obţine scrisori de la cititori sau nişte interviuri cu ofiţerii care au fost atunci de faţă, cu atît mai bine. Ce părere ai ?

— Mult zgomot pentru nimic, am răspuns eu, sau cel puţin pentru aproape nimic, dar începe să-mi placă. Să mă duc să-l văd pe stimabil ? Se uită la mine visător şi îşi freacă nasul cu arătătorul drept. Apoi ridică hotărît receptorul şi ceru operatorului să-i facă legătura cu primăria. Am admirat amestecul de conciziune şi umor ironic, cu care l-a ţinut pe consilierul municipal în şah, după ce, în prealabil, concediase cam brusc un funcţionar inferior. Cînd m-am ridicat să-l las singur în timpul convorbirii, mi-a cerut, printr-un gest, să rămîn pe loc ; după care a făcut un joc puţin sadic, derutîndu-l cu întrebarea dacă e cazul să mă duc să-i ofer umilele mele scuze, sau dimpotrivă, să vin la el ca un mesager autorizat nu numai al unui comitet de redacţie a cărei onoare profesională fusese adînc jignită, dar şi al multor mii de cititori avizaţi de adevăr, frustraţi de această lăudabilă sete în urma protestului oficial al consilierului municipal.

Cînd am intrat în biroul consilierului municipal Keldermans, impresionant prin stilul său Renaissance, se părea că mi-am lăsat la uşă spiritul agresiv, ca şi cum l-aş fi predat uşierului laolaltă cu haina mea de ploaie. Întreaga afacere părea dintr-o dată văduvită de sens. Subit, nu am mai putut înţelege ce ne-a

apucat, de fapt, pe Clemens Waalwijk și pe mine.

Era un omuleț cenușiu, a cărui vîrstă cu greu putea fi identificată, purta un pince-nez demodat, iar sacoul lui simțea presant nevoia unui fier de călcat. L-am găsit mai curînd simpatic. Se uita la mine ca și cum s-ar fi așteptat să-i trag o bătaie cumva nedorită ; chestia asta m-a dezarmat complet și m-a îndemnat să fiu mai îngăduitor cu el.

— Dom'le consilier, i-am spus pe un ton superior, pregătit totuși pentru o reconciliere, îmi pare nespus de rău că vă deranjez. Este adevărat că scrisoarea dumitale ne-a luat pe șeful meu și în special pe mine prin surprindere, dar acum mă-ntreb, cu mirare, fără îndoială, dacă merită să mă necăjesc pentru un flecușteț ca ăsta.

Își agita încontinuu mîinile palide, care, în camera întunecoasă, îmi evocau fluturii de noapte surprinși de prima rază de lumină a zorilor.

— Dimpotrivă, zise el cu o voce certăreață și eu simțeam nevoia să-i sugerez să-și dreagă glasul, dimpotrivă, domnule... eh... Cum ?

— Groenevelt, Freek Groenevelt, la fel ca autorul...

— Dimpotrivă, domnule Groenevelt. Luați loc. Fumați ?

Am luat o țigară din tabachera pe care mi-o întinse. Înainte de a-mi putea găsi chibriturile, el era deja gata pregătit cu un foc.

— Vezi, domnule Groenevelt, sînt de părere că autoritățile trebuie să coopereze cît mai mult posibil cu presa locală.

Am dat din cap plin de înțelegere, ca și cum ar fi rostit un mare adevăr mustind de semnificații profunde.

— Exact pentru acest motiv l-am rugat pe șeful meu să vă solicite un interviu.

— Ei, ei, spuse el cu vocea tremurîndă, ca și cum i-aș fi parat reflecțiile einsteiniene cu o formulă a lui Heinseberg, la care el însuși nu aspirase încă. Am simțit brusc dorința irezistibilă să rostogolesc pe gît o bere matinală și, în imaginația mea, deja mă aflam în taverna de modă veche „De Vos“, situată pe partea cealaltă a lui Grote Markt, unde se cunoaște secretul fabricării berii autohtone de calitate, mult fermentată și destinată cel mult consumului local, exact la temperatura potrivită și cu cantitatea exactă de spumă deasupra.

— Vedeți, domnule consilier, în fond, eu sînt convins că scrisoarea dumneavoastră are la bază o eroare. Dar decît să continuăm să vorbim despre ea în ziar — asta suna ca o amenințare voalată, ar fi o prostie să mă port prea blînd, m-am gîndit — am preferat să vin să discut personal cu dumneavoastră. A fost o reacție impulsivă de-a mea, pe care, retrospectiv, o găsesc mai curînd obraznică.

— Deloc, deloc, domnule Groenevelt. Este bine că ați venit. Dar de ce și dumneavoastră, cum a făcut și domnul Waalwijk la telefon mai adineauri, vorbiți atît de insistent despre o greșeală ?

Își puse mîna de fluture nocturn, ca și cum ar fi prestat un jurămînt, pe un document care se afla în fața lui, pe enorma masă stil Renaissance.

— Nu este vorba despre nici o greșeală, domnule Groenevelt, cu siguranță că ar trebui să știți asta, nu ? Am aici raportul personalului meu tehnic. Puteți să constatați că nu vorbesc în vînt. Se spune foarte clar în raport, negru pe alb, că articolul dumitale, eh... iartă-mă — păru deodată foarte stînjenit — că articolul dumitale nu se bazează pe nici un fapt real.

În ciuda voinței mele, m-am aplecat îngăduitor deasupra lui, așa cum procedează cineva cu un copil care toarnă cu încăpățînare minciuni și pe care acest cineva dorește să-l corijeze cu blîndețe. Am spus încet, nu cu desăvîrșire lipsit de înțelegere pentru omulețul cenușiu, emotiv, aflat de cealaltă parte a mesei :

— S-a scris cu litere de tipar, negru pe alb, în mai mult de două sute de mii de exemplare ale ziarului *De Scheldebode*, cum că la 13 iulie, fără motive vizibile și complet fără vreo consecință folositoare, dintr-o parte a străzii Kloster a fost ridicat pavajul. Mai mulți copii, trecători și pierde-vară priveau, în timp ce cel puțin doi ofițeri de poliție asistau ca martori la scenă. Eu sînt cel care a scris despre aceasta și nu-mi voi retrage nici un cuvînt, nici măcar o virgulă din material. Totuși, nu mă îndoiesc de buna dumitale credință, domnule consilier. Dar mai știu că multor persoane din afară nu li se poate scoate din cap ideea că ziariștii sînt indivizi ciudați, poate nu tocmai

zdraveni la bilă. După cîte îmi amintesc, nu am suferit niciodată de vreo anomalie care m-ar putea face să mă îndoiesc de lucrurile ce se petrec în fața ochilor mei. Oricum, halucinațiile nu lasă urmă pe acea porțiune de stradă pe care pavajul a fost pus la loc în grabă.

În timpul acestei discuții care era mult prea emfatică și exact contrariul a ceea ce eu intenționasem, îmi spuneam : „Este o situație tîmpită. De ce să acordăm atît de mult interes unui eveniment care nu are nici un fel de importanță ? Ce soi de încăpățînare inexplicabilă a intrat în noi ?“ Celălalt stătea uitîndu-se drept înainte, încovoiat, răvășit și parcă dintr-o dată bîntuit de panică. Îmi era într-adevăr milă de el și mă gîndeam că mă port ca un urs sălbatic, ba chiar aproape ca un șarlatan care încearcă să șantajeze un domn mai în vîrstă, neajutorat. N-ar fi putut arăta mai jalnic nici chiar dacă aș fi venit la el cu vestea că, într-un moment de neatenție, l-a jignit pe un dactilograf prea tînăr. Arăta sincer nefericit și abia părea să ia în considerație prezența mea, ca și cum ar fi fost fascinat de lucruri pe care doar el le putea zări. Îngrozitor de plictisit de întreaga situație, i-am spus :

— Nu vă simțiți bine, domnule consilier ? Pot face ceva pentru dumneavoastră ?

Se uită ca și cum ar fi fost foarte surprins de prezența mea, deși părea să facă un efort considerabil pentru a-și aminti de unde mă cunoaște. Între timp m-am ridicat. Nu mă simțeam deloc în apele mele în acest prim act al unei comedii proaste. Dacă ușierul ar fi intrat

pe neașteptate, s-ar fi gîndit, fără îndoială, că îl maltratasem pe bătrîn. Am încercat să-i atrag atenția asupra faptului că vreau să plec, dar el îmi făcu semn cu pince-nez-ul care-i căzuse de pe nasul ascuțit și se bălăbănea atîrnat de capătul unui șnur, exprimîndu-și astfel dorința să stau din nou jos. Se uită la mine cu o insistență atît de disperată, încît nu m-am îndurat să-l las în voia soartei. Merse, tîrîndu-și picioarele, spre un birou în stil baroc, lucrat într-o manieră romantică, plin de frunzulițe și de chit, scoase o sticlă de Courvoisier, două cupe pîntecoase și îmi aruncă pe furiș o privire profund complice, ca și cum l-aș fi prins asupra unui tainic păcat. Umplu în tăcere paharele bombate și, tot în tăcere, le-am golit amîndoi dintr-o sorbitură. Părea că-i face foarte bine.

— Îmi pare rău, Groenevelt, zise el, plescăind din limbă fără să vrea, ca un veritabil cunoscător, dar nu mă simțeam deloc bine.

— Vă măcinați nervii din cauza unei probleme fără importanță, domnule Keldermans. La rîndul meu, îmi pare rău că am dat naștere acestei situații. Îmi face impresia că dumneavoastră priviți cazul ca pe o problemă de viață și de moarte. Desigur, nu are nici un rost, nu ?

Aveam senzația certă că umblam pe un drum proaspăt asfaltat, în care pantofii mei continuau să se înfunde sau printr-un labirint dintr-un bîlci ; vroiam să ies afară, dar mă pierdeam irevocabil din ce în ce mai mult în el.

— Te rog nu mă acuza pentru scrisoarea aceea, Groenevelt, mormăi el după ce umplu din nou paharele. Scrisoarea a fost o măsură de care, din nefericire, nu m-am putut lipsi, dar te rog s-o ții în secret. Este un secret între mine și dumneata și trebuie să rămînă așa...

— Sînt complet năucit, am răspuns, ezitînd între tonul vesel al unui chefliu și vocea moderată a unui conspirator îngropat în mistere.

— Nu, zise celălalt, ai cărui obraji erau îmbujorați aidoma acelora ai unei ingenue din secolul al XIX-lea, cu pete pe plămîni, nu, îmi dau seama că ești în încurcătură.

Se aplecă deasupra mea, sprijinindu-și coatele de birou și șopti răgușit :

— Este o conspirație. Nu-i pentru prima oară cînd se întîmplă așa ceva. Înțelegi ?

— Nu mai spune ? Acum rînjeam pe față. Tot nu înțeleg încă. Evident că azi sînt cam obtuz. V-ați făcut poate un obicei din a trimite scrisori smintite ca aceasta redactorilor de la cotidiene ?

— Nu mă refer la asta, Groenevelt. Nu scrisoarea. Mă refer la celălalt lucru. Strada Kloster. Bineînțeles că nu m-am îndoit nici un moment de adevăr !

— Atunci de ce mă faci mincinos în fața directorului meu ? Asta o fi vreo chestie din aia pe care unii o numesc, de obicei, politică ?...

— Trebuie să încerci să mă înțelegi, Groenevelt.

Mi s-a părut că îl aud gîfîind încet, așa cum fac unii cîini cu cîteva ore înainte de a izbucni o furtună de vară.

— Poate că-i de neînţeles pentru tine, Freek, dar trebuie să încerci.

Oare brusca lui familiaritate era un semn că e sincer ?

— Ştiam că era adevărat, dar, cu toate acestea, trebuia să protestez împotriva unui adevăr atît de tulburător şi alarmant...

— Alarmant ? De unde ideea aceasta ? Eşti beat — amîndoi sîntem de fapt.

— Pot să suport mai mult decît aceste cîteva mizerabile pahare, Groenevelt. Dar ţine minte ce am de gînd să spun... Se întîmplă lucruri care mă înfricoşează. Dar nu, uită. Trebuia să scriu scrisoarea aceea, pentru că nu aveam de ales. Pentru că nu voiam să se ridice pavajul din str. Klooster...

„Un caz de nevroză", m-am gîndit eu. „Un lucru e sigur, vorbind la propriu sau la figurat, e căzut în cap. Lucrările publice sînt pe mîini bune, dacă vreţi să ştiţi părerea mea... Trebuie să ies acum, altfel o iau şi eu razna."

Şi, cu voce tare, din nou distant, am conchis.

— Respect motivele dumitale întrutotul, domnule consilier. Deşi, în acelaşi timp, îmi permit să presupun că am căzut de acord să lăsăm problema baltă, vorba aceea, să nu tulburăm apele şi să nu mai pomenim de ea în *De Scheldebode*. Îl voi anunţa pe directorul meu că protestul dumitale s-a bazat pe o eroare administrativă.

De data aceasta nu i-am mai aşteptat răspunsul dar am dat din cap în semn de rămas bun, am ignorat gestul său neajutorat cu

care încerca iarăşi să mă reţină şi am părăsit biroul într-o asemenea grabă, că semăna mai mult cu o fugă ; uşierul, care moţăia, mă privi mirat şi a trebuit să alerge după mine cu haina mea de ploaie în mînă.

IV

SCRISOARE DE LA JOACHIM STILLER

PRIN PĂTRATUL FERESTREI deschise panorama oraşului se desfăşura tremurînd în lumina soarelui, la fel ca într-un film color înainte ca aparatul de luat vederi să înceapă a se plimba. Am pus pe masă sticla de lapte şi corespondenţa şi m-am dus să fac un duş. Apoi m-am aşezat să iau micul dejun şi, sorbind din cafeaua fierbinte, m-am uitat prin corespondenţă ; o găsisem ca de obicei sub sticla de lapte — o mică favoare din partea doamnei care locuia cu un etaj mai jos, deşi încă nu-şi făcuse din gestul acesta un pretext pentru a încerca să mă cunoască mai bine. Se aflau acolo un exemplar al revistei *Atomium*, cu care nu mi-am mai pierdut vremea, o circulară pentru o nouă ediţie a unei enciclopedii, o vedere din Florenţa de la editorul meu, un contract pentru o conferinţă la radio, cîteva coli de corectură şi o scrisoare fără menţiunea obişnuită a expeditorului pe spatele plicului. Am deschis-o cu cuţitul, am făcut plicul ghemotoc şi l-am aruncat într-un coş de hîrtii. În timp

ce luam puțin din franzeluță, am folosit mîna liberă pentru a netezi îndoiturile scrisorii ; nu avea dată, ceea ce m-a mirat oarecum, și mi se adresa direct cu „Dragă domnule Groenevelt". Era o scrisoare mai curînd scurtă, care suna după cum urmează :

La 14 iulie 1957 veți publica un articol în ziarul De Scheldebode *privind reparațiile făcute pe suprafața drumului în strada Klooster. Cînd veți primi această scrisoare, articolul va fi fost deja publicat. Chiar dacă interesul meu în această problemă vi se va părea neobișnuit sau cel puțin total disproporționat, vă mulțumesc mult pentru atenția acordată acestui eveniment aparent fără importanță. El anunță alte întîmplări despre care prefer să nu vorbesc pentru moment. Poate că unii oameni vă vor acuza pentru acest articol, dar eu cred că veți ști să le răspundeți. Dacă în viitorul apropiat se vor întîmpla și alte evenimente, care după părerea dumneavoastră nu corespund nici unei logici unanim acceptate, să nu vă îndoiți niciodată de detaliul precis a ceea ce ați văzut sau poate ați auzit. Cît despre mine, nu vă voi pierde niciodată din vedere, orice vi s-ar întîmpla. Al dumneavoastră devotat.*

După care urma, scrisă citeț, semnătura „Joachim Stiller". Am ridicat din umeri și mi-am turnat o altă ceașcă de cafea. Fiind ziarist, știam că asemenea scrisori sosesc aproape zilnic la redacție de la maniaci, oameni ce vor să reformeze lumea, sau neurastenici. Nu li se răspunde și, de obicei, nu se mai aude nimic de la expeditori, numai dacă nu aparțin unei

categorii mai restrînse de indivizi insistenți, care, într-adevăr, par să nu aștepte vreun răspuns, dar care, cu toate acestea, continuă să trimită scrisori la intervale neregulate. Mîzgălite stîngaci de analfabeți propriu-ziși, pline de greșeli de ortografie și de limbă, acestea sînt epistole din care nu înțelegi nimic. De aceea nu a putut să-mi scape faptul că acest corespondent al meu complet necunoscut se exprima foarte bine din punct de vedere stilistic, că scrisul său de mînă era lipsit de orice caracteristică patologică și că nu se pierdea în obișnuita vorbărie păsărească pe care o cunoșteam atît de bine din documentele acelea mai curînd deprimante.

Deși mă străduiam să acord în exclusivitate atenție ochiurilor mele, m-am trezit uitîndu-mă pe deasupra farfuriei la bucățica de hîrtie cu îndoituri în lung și pe diagonală. De ce să neg că deodată m-am simțit sătul pînă peste cap ? Am amestecat iritat cafeaua și m-am gîndit că și o persoană chiar cultă poate fi țăcănită. La prima vedere, acest Stiller ar putea fi un profesor pensionar sau ceva asemănător. Scrisul său de mînă, ferm, experimentat îmi dădea această impresie, laolaltă cu lipsa unor înfloriturí inutile și atît de tipice analfabeților care depun un efort special în astfel de situații. Întrebuințarea peniței demodate, suple, cu vîrful ascuțit, m-a făcut să gîndesc că ar trebui să deduc vîrsta corespondentului meu necunoscut, o vîrstă înaintată ; eu însumi nu mai folosisem acest fel de toc încă din anii de școală, deci de vreo treizeci de ani. Cu greu puteam

nega că incidentul m-a deranjat. Bineînțeles, nu m-am îndoit nici un moment măcar că totul se datora unui glumeț excentric sau lipsit de haz. Conținutul, oricît de clar scris, era absurd. Dar ușoara senzație de stînjeneală avea într-un fel de-a face — mi-am dat dintr-odată seama de asta — cu forma hîrtiei, un pătrat perfect obișnuit, îndoit în patru, pe care poți să-l cumperi din orice magazin. Mai era de asemenea în legătură și cu cerneala, nu tocmai neagră sau albastră, ci vag decolorată și maronie. Am luat din nou scrisoarea și am pipăit-o ușor între degetul arătător și degetul mare, la fel cum fac funcționarii de bancă, cred, cînd verifică autenticitatea bancnotelor. „Lua-o-ar dracu' !" am strigat deodată tare, „trebuie să fiu nebun" și am aruncat supărat scrisoarea pe masă, după care mi-am uns enervat o altă franzeluță. De obicei, acord mare importanță micului meu dejun și îl savurez liniștit de unul singur, dar în acea dimineață plăcerea mi-a fost stricată. Îmi displace tot ceea ce contravine rutinei mele obișnuite, oricît de bine reușesc să mă adaptez elementului surpriză din viața de ziarist ; din această cauză este inevitabil ca după o anumită perioadă de timp neprevăzutul din profesiunea noastră să devină la rîndul său habitual. Dacă, în timpul îmbolnăvirii neașteptate a unui coleg, un telefon de la ziar m-ar anunța să fiu gata într-o oră pentru un zbor publicitar SABENA spre Honolulu, m-ar tulbura mult mai puțin decît au făcut-o acest blestemat de Stiller precum și mica și stupida lui mîzgălitură. Mi-am terminat masa fără nici un chef și am

stat apoi în fața ferestrei deschise, cu mîinile în buzunare, zîmbind batjocoritor. Cerul se înălța, ca într-o acuarelă, deasupra acoperișurilor roșii, spălate de ploaie și numai cîțiva norași se mișcau alene în direcția rîului Schelde. Foarte sus, pe cerul albastru, un avion cu reacție, neauzit, lăsa o dîră albă care se topea după aceea încet. Din stradă se înălțau zgomotele voioase ale dimineții ; rufele fuseseră atîrnate afară la uscat în cele mai imposibile locuri și, oriunde priveam printr-o fereastră, zăream gospodinele începîndu-și liniștite lucrul lor. Mi-am umplut prima pipă din acea zi și m-am uitat cu mulțumire la rotocoalele de fum, bucurîndu-mă de dimineața de vară, fără voia mea.

În momentul în care mi-am dat seama că nu mai eram îngrijorat de scrisoare — și atunci a fost, bineînțeles, prea tîrziu — brusc mi-a trecut prin minte gîndul că aruncasem plicul la coșul de hîrtii. Nu mi-a fost greu să-l găsesc din nou, mototolit rău de tot. L-am netezit atent pe marginea ferestrei și, intrigat, m-am uitat la timbru. Era un exemplar de care îmi aminteam vag din timpul copilăriei ; fusese scos din circulație de cel puțin treizeci de ani și mai avea încă imprimat pe față popularul portret, din timpul războiului, al regelui Albert îmbrăcat în haina de campanie și cu coiful pe cap. În timp ce reflectam că fiecare colecționar serios avea probabil seriile complete în clasorul lui și că se mai găseau încă de vînzare în orice magazin de filatelie, privirea îmi căzu pe ștampila timbrului. Pur și simplu mi-am frecat ochii

uluit. Ştampila însăşi, la fel ca cerneala, era uşor îngălbenită, dar nu exista nici un dubiu că e complet intactă. Cuprins de panică am citit II.IX.1919, de unde se putea deduce logic — atît cît e posibil să se pomenească cuvîntul logică în legătură cu această problemă — că scrisoarea trebuia să fi fost expediată cu un an şi jumătate înainte de naşterea mea... Ştiu să apreciez o glumă, dar manifest o aversiune instinctivă pentru ceea ce americanii numesc „o farsă“ — ţigări explozive şi alte lucruri asemănătoare şi aceeaşi repulsie şi-n faţa scrisorilor anonime (sau aproape anonime) — căci ce însemna de fapt Joachim Stiller pentru mine ? — nu atît din pricina răului pe care-l provoacă, ci pentru nuanţa vagă de spaimă primitivă pe care mi-o trezesc. Pe scurt, aş fi preferat o somaţie pentru impozit de la percepţie, decît acest mesaj idiot, scris de vreun glumeţ patetic sau de vreun profesor nebun care, evident, a citit prea multe povestiri poliţiste. Este adevărat, nu m-am îndoit nici un moment măcar că e o scrisoare inofensivă, ba mai curînd una prietenoasă ; dar mă umplea de o nelinişte amorfă, deoarece mă tulbura ideea că o persoană necunoscută dorea evident să intre cu forţa în viaţa mea şi că frontierele mele bine apărate cu valuri de sîrmă ghimpată, cu dinţi de dragon şi cu fortăreţele de care mă înconjurasem nu-mi mai erau în acest caz de nici un folos.

Am citit din nou textul enigmatic. Un moment am crezut că făcusem o descoperire im-

portantă cînd am observat că, aparent, toate acele cuvinte a căror ortografie fusese într-un fel sau altul modificată după război erau evitate. Dar cum puteam fi sigur că treaba aceasta a fost făcută dinadins ?... Mă consideram foarte ridicol, totuşi pe moment nu eram în stare să mă gîndesc la altceva. În cele din urmă, prost dispus, m-am hotărît să mă duc pe jos pînă la redacţie — am lăsat intenţionat maşina în garaj — unde numele Stiller pe care nu l-am putut găsi nici în cartea de telefon şi nici în ghidul străzilor din oraş, se putea să nu fie necunoscut. În afară de cazul în care cei ce doreau să mă păcălească nu erau chiar colegii mei şi, dacă aşa stăteau lucrurile, cu siguranţă că nu ar fi avut nici o bucurie, puteau conta pe asta...

Am ezitat pe palierul de la etajul al doilea. Apoi, inspirat de o idee strălucită, am sunat la soneria vecinei mele, cu toate că felul ei de viaţă oarecum uşuratic mă ţinuse la distanţă pînă acum. Nu a durat mult pînă s-a deschis uşa. Am avut exact răgazul necesar să mă uit la plăcuţa de cupru lustruită cu grijă, pentru a mă asigura că aceea care ocupa etajul al doilea era cunoscută sub numele foarte burghez de Maria Vandecasteele. Vizita mea neaşteptată a surprins-o, deşi nu părea mirată de ea.

— Intraţi, domnule Groenevelt, zise ea ospitalieră, vă rog să mă scuzaţi că totul e în dezordine...

— Îmi pare rău că vă deranjez atît de devreme, doamnă, am răspuns. Nu vă voi reţine mult.

Apartamentul ei era mobilat după un gust mic burghez și nu crea nici cea mai mică impresie de dezordine materială sau morală. Ferestrele larg deschise dădeau de asemenea de înțeles că Maria Vandecasteele nu avea nimic de ascuns față de lumea de afară. Imediat a închis ușa dormitorului învecinat, așa că am putut să zăresc doar patul nefăcut, cu cearșafuri bine albite. Ea însăși arăta foarte îngrijită în rochia de casă și aducea cu sine mirosul proaspăt al unei femei care tocmai ieșise din baie. Părul și-l prinsese pentru moment într-o coadă de cal. Mi se părea că are în jur de treizeci de ani. Am luat loc și am acceptat țigareta pe care mi-a oferit-o, în ciuda filtrului care-mi displăcea.

— Ei, spuse ea, după ce i-am dat un foc, mă bucur că, în sfîrșit, ne vom cunoaște mai bine. Cu ce vă pot fi de folos ?

Începusem să mă simt într-adevăr bine, mai ales pentru că, în ciuda cuvintelor convenționale, nu exista realmente nimic altceva convențional în întreaga situație — cel puțin nu la modul la care trebuie să ne așteptăm din cărți despre aventuri așa-zise erotice și din filme de calitate proastă. Capotul nu i s-a desfăcut, ca din întîmplare, în timp ce s-a aplecat dintr-un motiv oarecare sau și-a pus picioarele unul peste altul, nici nu s-a uitat la mine provocator pe sub genele lăsate în jos, și nici nu părea să caute un pretext pentru a-mi da de înțeles că nu purta nimic pe sub rochia de dimineață — ceea ce, de fapt, era foarte posibil, gîndeam eu.

— În primul rînd, aș dori să vă mulțumesc pentru că îmi aduceți atît de des corespondența. Îmi este rușine că nu v-am mulțumit pînă acum.

— Dar este de la sine înțeles... Cutia nu are cheie și îngrijitorul nu reprezintă chiar discreția personificată !

— Aș mai vrea să vă întreb dacă această scrisoare a existat de fapt printre celelalte din corespondența de dimineață...

I-am arătat plicul mototolit.

— Bineînțeles, domnule Groenevelt. Îmi amintesc de ea pentru că are un timbru atît de ciudat. Ca să fiu sinceră, mă gîndeam să vi-l cer pentru băiețelul meu.

— Aș prefera să păstrez intact acest plic pentru moment, i-am spus ca și cum mi se părea că existența unui băiețel, probabil în pensiune sau pe undeva, la rude, era de la sine înțeleasă. Dar vă pot obține cît de multe timbre doriți. În redacție sînt aruncate la coș.

— Ne-ați face, atît copilului cît și mie, o mare favoare, zîmbi ea recunoscătoare, și imediat am avut senzația că sînt un om foarte de treabă.

Starea sufletească mi se îmbunătățise considerabil pe cînd mă îndreptam spre redacție prin orașul însorit. Iritarea mea se transformase acum într-o curiozitate aproape mărinimoasă. Nu am observat la colegii mei zîmbete suspicioase sau priviri cu subînțelesuri atunci cînd, foarte natural și în auzul tuturor am întrebat dactilografa dacă scrisorile de la corespondenții mai mult sau mai puțin țicniți erau

păstrate ori ba. Fără nici cel mai insignifiant gest din care aş fi putut deduce că ar fi amuzată în sinea ei sau că ar fi părtaşă la un complot, a scos trei dosare, o adevărată antologie a schizofreniei epistolare. Am luat pe rînd fiecare scrisoare, astfel că lectura lor mi-a mîncat cea mai mare parte a dimineţii. Un psihiatru s-ar fi distrat copios. Nu am întîlnit nici scrisul de mînă cu pricina, nici numele lui Joachim Stiller, care, în răstimp de cîteva ore, căpătase o amploare mitică, deşi deloc supărătoare. Se vedea foarte clar că pe nici unul dintre colegi nu-l interesa cine sau ce anume putea forma obiectul curiozităţii mele. Este adevărat, le plac glumele, dar poantele lor sînt însoţite întotdeauna de o ilaritate atît de evidentă, încît niciodată nu se pune problema unei uneltiri. Ştiam acum cu certitudine că puteam renunţa la bănuiala că ei ar fi vrut să se amuze pe socoteala mea, chiar dacă auziseră ceva despre interviul cu Keldermans. Dar să admitem şi varianta asta, oricum a fost o glumă — nimeni nu putea avea nici cel mai mic dubiu...

V

ÎNTÎLNIRE CU SIMONE MARIJNISSEN

ÎN ACEA SEARĂ, după ce terminasem munca la ziar, m-am îndreptat spre Schelde pentru a cina în restaurantul de modă veche de pe promenadă, unde, în timp ce priveşti

rîul, poţi să mănînci cu plăcere un biftec. Cînd chelnerul a adus cafeaua, cerul era deja învăluit în „aurul californian" despre care scriu unii dintre poeţii noştri. Dar apa uleioasă, pe undele căreia un remorcher singuratic, mulţumit că-şi făcuse datoria, lăsa plictisit o urmă efemeră în formă de V, fusese colorată într-un purpuriu lipsit de strălucire încă de la coborîrea astrului solar, care, în ultimele lui minute, departe, deasupra cîmpiei flamande, avusese acea culoare roşie din vremurile preistorice, cred eu, culoarea din ajunul cataclismelor cosmice povestite în Vechiul Testament. În timp ce achitam nota, o bucăţică de hîrtie căzu din portofelul meu. Era adresa revistei *Atomium*. Iritat, mi-am umplut pipa. Sînt din fire iubitor de linişte şi singurătate. Acum, că mi-am amintit de conversaţia scăldată în gin vechi şi într-o mulţime de pahare cu scotch, mi-am dat seama că fusesem în cele din urmă de acord cu Andreas, deoarece nu pot suporta ca străinii să încerce să pătrundă cu forţa în viaţa mea. Băieţii de la *Atomium* puteau continua să-mi radă pînă la sînge operele, eu tot nu mi-aş fi ieşit din ţîţîni. Asta ţine de nişte legi nescrise şi — poate într-un mod pervers — înseamnă etica profesiunii noastre. Nu duc lipsă de autocunoaştere şi de simţ critic. Dacă ar fi necesar să-mi apreciez eu însumi una din propriile mele cărţi, desigur că nu i-aş face o prezentare mai bună decît ar putea-o face un coleg aflat într-o dispoziţie nefavorabilă. Dar, în rest, doresc să fiu lăsat în plata domnului ; nu suport atacuri prin care străinii rostesc sentinţe des-

pre mine ca om, și sînt gata să lupt pentru acea mult jinduită pace. Am împăturit bucățica de hîrtie cu adresa și am băgat-o sub brățara de metal a ceasului meu de mînă. Fără să mă grăbesc, m-am dus pînă la garajul unde, între două camioane ale companiei de transport, mașinuța mea — un Citroën din ultimele modele, de care sînt mîndru ca un păun — ocupa un loc modest. Era o seară liniștită, aproape provincială, cu trecători puțini, dar cu multă lume pe pragurile caselor din cartierele mai sărace, aidoma serilor copilăriei mele, misterioase și melancolice, străbătute de cîntecul fetițelor, de vocile potolite ale adulților adăpostiți în umbra porților sau, uneori, departe de zgomotele fanfarei. Am mers pe linia troleibuzului 4 pînă la capăt, în piațeta bisericii rustice de la Hoboken. Mă hotărîsem mai dinainte să nu caut prea mult strada Linden și, în caz de nevoie, să mă mulțumesc cu un pahar cu bere la una dintre aglomeratele terase ale cafenelelor. N-am prea avut răgaz să mă întreb dacă într-adevăr sînt decis să-i provoc pe acești șmecheri de la *Atomium* în propria lor vizuină. Strada pe care intrasem la întîmplare era chiar strada Linden ; și împotriva obiceiului nostru național de a folosi orice copac prăpădit drept pretext pentru a declara șirul de case din vecinătatea sa „bulevard“ sau „alee“, strada Linden *era* realmente un bulevard, care se pare că aparținuse cîndva unui parc, asta pe vremea cînd mai făcea încă parte din domeniul vreunei nobile familii de comercianți din Anvers. Se aflau acolo mai multe vilișoare, care creau o

impresie de intimitate, cu arbuștii și cu multele peluze și straturi de flori din micile grădini dimprejurul lor.

Am apăsat încet soneria unei case rustice în stil englezesc. N-a trecut mult timp înainte de a auzi zgomotul unor pași repezi, ca și cum cineva ar fi coborît scările. O tînără femeie deschise ușa.

— Mă scuzați, doamnă..., am început eu cu tonul cuiva care se dumirește prea tîrziu că a bătut la o adresă greșită. Domnul Marijnissen locuiește cumva aici ? — pentru că, mi-am amintit în ultimul moment, acesta era numele secretarului de redacție.

— Domnul Marijnissen ? Ar fi puțin cam dificil, spuse tînăra din ușă, zîmbind. Numele meu este de fapt Marijnissen, Simone Marijnissen, dar numai eu sînt chiriașă în apartamentul de aici. Oamenii de la parter se numesc Jansen.

Nu sînt atît de prost să nu-mi fi dat seama imediat. Astfel, ca să nu fac o impresie prea penibilă, am spus :

— Ei bine, atunci este o greșeală. Vă rog să mă scuzați. Bineînțeles că revista *Atomium* nu aici...

— Ba aici, domnule... Cu ce vă pot ajuta ? mă întrerupse ea, aparent amuzată de stîngăcia mea.

Spusesem A și acum trebuia să continui alfabetul.

— Vedeți, un prieten mi-a dat un număr al revistei dumneavoastră. Vă rog să fiți sigură că

nu sînt un poet care nu-şi poate publica operele...

Pe palier domnea un foarte mic-burghez miros de ceară de albine şi, în partea din spate, o aromă nedefinită, care pare că dă substanţă sufletului unor case. Dar ştiam că nu face parte din apartamentul ei, chiar înainte ca ea să deschidă uşa de la etajul al doilea, unde predomina mireasma parcului apropiat — mai ales a parfumului de tei — şi aceea de fîn întins la uscat undeva, în acest cartier încă rural, fîn care răspîndea un iz înţepător în aerul înceţoşat al serii.

— Stăteam şi ascultam puţină muzică în întuneric, spuse ea. Să aprind lumina.

Puteam auzi de fapt ţăcănitul încet al acului pe ultimul şanţ al unui disc L.P. Mi-am imaginat că, într-o seară fragilă ca aceasta, trebuia să fi fost Mozart, dar scepticismul meu înnăscut, adăugat la obişnuinţa pe care o dobîndisem din experienţă şi care ne învaţă să nu ne aşteptăm niciodată ca faptele reale să concorde cu cele pe care preferăm să ni le imaginăm, m-a obligat imediat să nu sper la ceva mai mult ca Sidney Bechet sau Charles Aznavour. După ce aprinse două lămpi joase care scăldară camera într-o lumină intimă şi puse discul la loc, în coperta galbenă, lucioasă de la Deutsche Gramophongesellschaft, am observat, spre satisfacţia mea, că fusese Bach. Asta m-a făcut să mă simt mai liniştit, ca şi cum muzica ar fi lăsat în urma ei, în cameră, o umbră sonoră a matematicilor sale divine ; în acelaşi timp însă, mi-am dat seama că mă copleşise o nervozitate destul de nefirească în timp ce am urcat scările în urma ei şi i-am văzut picioarele splendide dezgolite pînă sus, deasupra îndoiturii din spatele genunchilor, şi dantela scumpă a juponului. Am putut observa acum că era cu cîţiva ani mai în vîrstă decît mi-o închipuisem în lumina obscură din pragul uşii şi de pe coridor. Dar asta n-a diminuat în nici un fel impresia pe care mi-a făcut-o — dimpotrivă. În rochia ei de vară, din bumbac, formele corpului i se desluşeau cu claritate, arătînd nu atît ceea ce se cheamă o maturitate deplină, ci realmente perfectă, ca o floare în prima dimineaţă a răsăririi ei. Devenisem liric. Mă gîndeam că avea ochii gri, care, eram sigur, ar fi bătut în violet sau în albastru la lumina zilei, păr castaniu, cu onduleuri naturale, împletit într-un coc — cînd şi-l desfăcea îi ajungea uşor pînă la şold — trăsături aristocratice care păreau să zîmbească natural, chiar atunci cînd părea serioasă, şi exista un contrast ciudat între buzele-i discret dar expert rujate şi pielea ei de vară, bronzată. Mă întrebam dacă era mioapă şi dacă nu cumva îşi scosese ochelarii din vanitate feminină. După aceea am observat că greşisem, şi asta din cauza atenţiei concentrate cu care se uita la mine — o privire fără suspiciune, deşi plină de un interes lipsit de orice obrăznicie, privire pe care doar puţini inşi o pot întîlni la semenii lor. Oamenii îl laudă uneori pe vreun actor, spunînd că acesta poate asculta în timp ce ceilalţi de pe scenă vorbesc. Acelaşi lucru se putea afirma şi despre ea, fap-

tul fiind legat mai ales de felul în care fata privea în jur.

M-a invitat să iau loc şi s-a aşezat exact în partea opusă mie, sub lumina uneia dintre lămpi. Îi dădeam acum în jur de douăzeci şi cinci de ani şi, în prezenţa ei, mă simţeam în largul meu, deşi nu aveam nici cea mai mică idee de modul în care voi reuşi să ajung la miezul problemei — problemă total neimportantă. Ne uitam unul la altul şi zîmbeam în acelaşi timp, deoarece liniştea noastră nu era deloc forţată.

— Ei bine..., am ezitat, mă aşteptasem într-adevăr să întîlnesc un secretar de redacţie, nu o secretară şi nu aveam nici cea mai vagă bănuială...

— Că va fi o secretară, completă ea propoziţia în locul meu. De ce ar fi vreo diferenţă ? Sînt profesoară de matematică la Atheneum *, care funcţionează pentru moment în vechiul castel din parc. Mulţi dintre ceilalţi de la revistă îmi sînt colegi.

La vîrsta mea, m-am simţit uşor tulburat că nişte tineri mucoşi şi înfumuraţi ajunseseră deja profesori la Atheneum, cu drept la pensie şi alocaţie familiară. Dar m-am limitat la a mormăi înţelegător ceva vag. Fascinat, îi ascultam vocea plăcută, extraordinar de dulce, mai curînd joasă şi mă întrebam dacă nu ar trebui, simplu de tot, să salvez aparenţele şi să comand revista pe numele lui Andreas, de exemplu, jucîndu-i astfel festa — şi, tot astfel, învăţîndu-l minte — numai să dispar la fel de anonim după cum sosisem. Am propus evaziv :

— Trebuie să fie într-adevăr amuzant. Pot să-mi imaginez foarte bine, ştii. Toţi tineri intelectuali foarte isteţi, care se înţeleg bine împreună, proaspăt ieşiţi de pe băncile universităţii şi, apoi, avînd şi revista lor personală... Îmi aminteşte de propria mea tinereţe.

Se uită la mine cu interes. Mi se părea că de data aceasta am surprins în privirea ei ceva întrebător, nu ostilitatea latentă a cuiva care se află în gardă, ci un fel de mutare în spaţiu, ca o reacţie optică la o adaptare psihică. Acum ştiu că a existat în vocea ei o seninătate încîntătoare care m-a copleşit, de la primele cuvinte, cu o inexplicabilă melancolie.

— Apreciez foarte mult interesul dumneavoastră, domnule. Sper să nu mă socotiţi îngustă la minte dacă vă întreb...

— Care este scopul vizitei mele ?

Fumul fierbinte al ţigării mele îmi trecu aproape de unghie. M-aş fi simţit mai bine dacă aş fi putut aprinde chiar atunci o pipă. Nu mai era nici o scăpare ; toate cărţile fuseseră puse pe masă.

— Poate că înţelegeţi..., zise ea cu un gest de scuză, care mi-a făcut impresia unei frumoase mişcări coregrafice.

— Sigur că înţeleg. În definitiv, eu sînt un străin care vine neanunţat la o doamnă şi nici măcar nu-i explică despre ce este vorba. Sînteţi supărată pe mine ?

---

* Colegiu, gimnaziu.

— Nu, firește că nu, mă întrerupse ea cu insistența femeilor care știu foarte bine că intenționat sînt înțelese greșit și care totuși se prefac că situația asta le dezarmează complet. Dar cine în locul meu, vreau să spun ce femeie nu ar fi curioasă ?

— Cred că cel mai simplu lucru ar fi să mă recomand, domnișoară Marijnissen. E foarte tîrziu, dar sper că mă veți scuza. Numele meu este Freek Groenevelt.

Stinse țigara și răspunse liniștită, totuși fără a-și ridica ochii de astă dată :

— Știam. Îmi amintesc de fotografia dumneavoastră din manualul de literatură olandeză pe care-l foloseam și eu cînd mai eram încă elevă.

Este adevărat, mă simțeam ușor ridicol, dar, cu toate acestea, vanitatea mea era satisfăcută — sînt moderat vanitos, însă asta este un secret între vanitate și mine — deoarece fotografia cu pricina mă avantaja foarte mult, în parte pentru că arătam poate puțin prea tînăr în ea și teatral pasionat, o calitate pe care am pierdut-o de-a lungul anilor, deși nu fac parte încă din categoria domnilor între două vîrste, cu părul încărunțit sau rărit. În cazul în care aș fi fost actor — și de multe ori am visat să fiu ! — talia mea, vai, nu s-ar fi potrivit rolului lui Romeo, dar aș fi fost un reușit Orsino. „Dacă muzica este hrana dragostei, cîntă înainte, cîntă-mi din plin...“, am citat glumeț în minte și i-aș fi apreciat gestul dacă ar fi dat din nou drumul gramofonului. Își concentra atenția asupra delicatelor ei mîini.

— Trebuia să-mi închipui, i-am venit în ajutor. Nu am nici o scuză. Dacă n-aș fi întîlnit o doamnă, aș fi spus de la bun început despre ce este vorba. Bineînțeles că m-aș fi recomandat imediat, dar pentru că s-a întîmplat altfel, m-am zăpăcit. Vă rog să mă iertați...

— V-ați recomandat Freek Groenevelt sau... Joachim Stiller ?

Cîteodată creez impresia că sînt uimitor de stăpîn pe mine însumi, cel puțin la suprafață. Numai aparențele mă salvează și totuși știam că atunci o priveam cu o uitătură obosită.

— De unde, Dumnezeule, v-a venit o idee atît de trăsnită ?

Pentru prima oară vocea fetei suna îndărătnică, dar mi s-a părut că pot desluși încordarea ce o stăpînea.

— Aveam impresia că dumneavoastră ați folosit acest pseudonim nu numai o dată, domnule Groenevelt.

— Numele nu-mi este necunoscut, am răspuns cu voce scăzută. Dar nu cred să aibă vreo importanță. Dacă ați fi fost un Simon și nu o Simone, v-aș fi întrebat doar din curiozitate pe ce se bazează ura înverșunată a prietenilor dumneavoastră. Dar consider că nu mai are nici cea mai mică importanță. Deși nu se pare că aveți încredere în mine, vreau să subliniez că numele pe care l-ați amintit — ceva m-a oprit să-l repet — aparține cuiva care îmi este total necunoscut și care se pare că se interesează foarte mult de treburile mele. Trebuie să vă asigur că-mi este imposibil să-mi exprim surpriza, auzindu-vă punînd acest nume

în legătură cu al meu, da, este ceva atît de aiurea cum nici nu vă puteţi închipui. Îmi pare rău... Mă tem că nu mă exprim foarte clar...

M-am enervat cînd am observat că a început să mă cuprindă panica. O duşcă mi-ar fi prins tocmai bine.

— Nu foarte clar, dacă vreţi să ştiţi părerea mea sinceră... spuse ea pe un ton împăciuitor.

— Totuşi, nu intenţionez să merg pe ocolite, aşa că lăsaţi-mă să vă repet doar că nu-mi pasă de ce prietenii dumneavoastră au o impresie atît de proastă despre mine — mă uitam intens în ochii ei limpezi — dar că, pe de altă parte, mă interesează foarte mult şi vreau deci să aflu pentru ce anume Joachim Stiller este amestecat în această conversaţie. Ce ştiţi despre el ? De unde v-a venit ideea de a căuta vreo legătură între mine şi acest personaj bizar ?

Tăcută şi evident relaxată, a scos un pliant din mapa ei de scris foarte ordonată aflată sub fereastra camerei mansardate şi mi-a întins o scrisoare. Tresărind atît de violent încît am simţit o durere în ceafă, am recunoscut scrisul de mînă, pe care de acum înainte îl voi identifica dintr-o mie. Mai tîrziu Simone a distrus scrisoarea, într-un moment de deprimare, cred eu, dar, pe scurt, conţinutul ei se rezuma la ideea că expeditorul aflase de intenţia fondatorilor noii reviste de a-l discredita, fără nici un motiv, pe colegul lor mai vîrstnic Freek Groenevelt şi că Stiller îi sfătuia să abandoneze

acest plan lipsit de sens, deoarece persoana vizată avea în faţă o sarcină care-i va solicita din plin toate forţele intelectuale şi sentimentale.

— Vă mărturisesc cu sinceritate, am spus, am impresia că autorul acestei scrisori este una dintre cunoştinţele dumneavoastră. Dar oricum, sînt complet năucit de toată această afacere trăsnită.

— Şi noi am fost la fel de năuciţi, cel puţin la început, domnule Groenevelt. Îmi amintesc de o taxă poştală pe care a trebuit să o achităm datorită faptului că timbrul era devalorizat.

— Aţi păstrat plicul ?

— Nu. De ce să-l fi păstrat ?

— Vă rog să mă iertaţi, dar cînd v-a venit ideea că aş fi amestecat în toate acestea ?

Ea nu căută nici un subterfugiu.

— Odată ce băieţii îşi pun în gînd să scrie despre subiectul lor preferat, nu poţi să-i mai opreşti, vedeţi dumneavoastră. Chiar atunci cînd ideea editării ziarului plutea încă în aer, ei obişnuiau să vă critice. Am înţeles că scriseseţi un articol nedrept despre cîţiva tineri poeţi sau ceva asemănător. Iar ei aveau de gînd să se răzbune.

— „Il faut que jeunesse se passe“, am zîmbit dispreţuitor.

— Nu mult după aceea, a sosit scrisoare. Între timp, colectivul redacţiei fusese ales odată pentru totdeauna. Doamne, cît de copilăreşte sună totul, privind retrospectiv. La un moment dat toţi păreau să fie de acord că v-ar fi pre-

venit unul dintre băieţii care bănuia că nu obţinuse ceea ce credea el că i se cuvine.

— Şi apoi prietenii dumneavoastră au ajuns la concluzia că aş fi primit o asemenea povestioară şi că, în afară de acesta, mi-aş fi dat osteneala să vă scriu un fel de epistolă sub pseudonim, umilindu-mă. Şi totul a fost considerat un motiv mai mult decît suficient pentru a mă insulta, ca şi cum aş fi fost un gunoi. Luată cu totul, frumoasă poveste — aşa tîmpită cum e ea !

Ar fi trebuit într-adevăr să rîd cu gura pînă la urechi, ca într-o piesă proastă. Dar simţeam că situaţia e umilitoare, ceva ca vărsătura unui străin care m-a împroşcat. Eram furios pe mine însumi că l-am ascultat pe Andreas, chiar şi pentru un moment doar. Gazda mea se limita la a da din cap afirmativ, aprobîndu-mi supoziţiile. Se afla pe punctul de a-i da lacrimile sau mi se părea ? Zise uluită :

— Nu cumva credeţi că eu am scris articolul, nu... ?

— Nu are rost să mai vorbim despre asta, am răspuns, cumva mai liniştit. Sînt sătul de întreaga tărăşenie, să ştiţi. N-aţi crezut povestea asta, nu-i aşa ?

Năucită, îşi netezi fusta pe genunchi.

— În definitiv, nu vă cunoaştem...

Am scos plicul scrisorii mele de la Stiller.

— E de la sine înţeles că sînteţi cinstită cu ceilalţi. Dar, oare, arăt eu într-adevăr asemenea unui şarlatan care să-şi trimită lui însuşi scrisori ? Sigur, ca un pedagog ce sînteţi, nu vă veţi îndoi de identitatea acestui scris de mînă.

Acest „pedagog" suna meschin, dar i-o trîntisem înainte de a-mi da seama.

— Dumnezeule, nu ! exclamă ea derutată, privind mai de aproape plicul. Este exact acelaşi timbru. Dar atunci, acel articol a fost o scandaloasă operă de nedreptate, domnule Groenevelt...

— Hai s-o numim frivolitate. Pentru că sînt absolut sigur că nu aţi citit niciodată vreo iotă din operele mele, în afară poate de vreun articol din ziar. În ochii dumneavoastră sînt un prost de modă veche. Dacă nu vă deranjează, aş vrea să vă trimit cîteva din cărţile mele. Atunci veţi putea să vă daţi seama dacă într-adevăr sînt imbecilul virtual drept care mă iau bădăranii de la *Atomium*. Trebuie să plec acum. Bună seara.

Aveam impresia că vrea să mă reţină, dar nu găsea un pretext plauzibil pentru a o face. Era realmente tulburată. În ciuda situaţiei, însă, se vedea că e fermă şi hotărîtă pe de-a-ntregul — lucru de care-mi dădusem seama deja — şi nicidecum calculată.

— Îmi pare foarte rău, zise ea tristă, după ce îi dădusem un ceremonios „bună seara", rostit cu un moment înainte, acum deja uitat. Într-adevăr, nu vă pot spune cît de rău îmi pare de toată această întîmplare oribilă. De-abia acum îmi pot da seama ce meschin...

— Să uităm asta. Nu-i pentru prima oară cînd mi se întîmplă aşa ceva, am răspuns indiferent. Nu trebuia să fiu atît de nebun să vă deranjez. Vă rog să mă scuzaţi...

Sfidător, am băgat cu un zgomot scrîșnit mașina în viteza a doua. Poate că m-aș fi simțit mai bine dispus dacă acest blestemat de Joachim Stiller, pe care începusem să mi-l închipui un bătrînel cu o barbă ca a lui Leopold al II-lea, nu ar fi existat niciodată. Dar lucrurile nu stăteau tocmai astfel, m-am gîndit eu supărat. Oricum, nu voiam să recunosc în sinea mea ceea ce, de fapt, se întîmplase...

VI

ÎNTREPRINZĂTORUL WIEBRAND ZIJLSTRA

NIMENI NU M-AR CREDE dacă aș afirma că, în timp ce notam aceste aduceri aminte din cea mai confuză perioadă a vieții mele, nu m-am întrebat măcar o dată de ce le aștern pe hîrtie. Obsedat de ideea că am fost implicat, chiar dacă numai superficial, într-o coincidență de evenimente atît de improbabile și în același timp atît de inexplicabile — prin urmare, pentru un spectator neutru, nici măcar surprinzătoare — am considerat că este de datoria mea să-mi notez toate experiențele. Poate că-mi fac iluzii, dar nu cred că este imposibil ca prezentele pagini să fie cîndva adăugate vreunui dosar științific, atunci cînd, mai devreme sau mai tîrziu, savanții vor ajunge la concluzia — aceasta reprezentînd atitudinea unor minți excepțional de elevate, posedînd tot atîtea valențe filosofice, cît și poetice și metafizice, mai mult sau mai puțin sensibile în direcția respectivă — că știința are posibilități mai mari, mai uluitoare chiar decît procesele chimice din infernalii reactori nucleari sau decît scamatoriile inumane ale ciberneticii ; eu nu le consider pe acestea cu nimic superioare rolelor de hîrtie găurită, cu muzică de la Charleston la Uvertura Cavaleriei Ușoare, care se puneau în pianele electrice pe vremea cînd eram un țînc.

Cu toate acestea, nu vreau să deviez. Am notat deja că experiențele mele aparțin unei zone de margine, unui „no man's land", ca să zic așa, unde au ajuns semnale misterioase, dureroase, a căror profundă semnificație nu o voi înțelege niciodată. Iată motivul pentru care, pînă acum, nu am îndrăznit să opereze o diferențiere clară între autenticul și distinctul scris de mînă de pe zid, între nepronunțatul și, totuși, nu mai puțin înspăimîntătorul „mene tekel" și alte anumite evenimente la care am fost martor cam în același timp și în care am jucat chiar un rol. Acestea din urmă nu aveau, probabil, nici o legătură cu cele dinainte, deși erau pătrunse de un absurd atît de uimitor, încît m-am întrebat în repetate rînduri dacă nu cumva au fost ecourile, mai terestre, ale unor fenomene al căror murmur rău-prevestitor, într-o zi fără vînt, l-am simțit trecînd pe lîngă mine, așa cum se întîmplă cu omul care se plimbă de-a lungul plajei liniștite și care este surprins de o agitație bruscă a valurilor,

provocată, în fond, de o furtună îndepărtată sau de un curent submarin.

Dar toate acestea sună mult prea bombastic pentru o introducere la povestea reapariţiei în viaţa mea a lui Wiebrand Zijlstra, după ce nu-l văzusem timp de mai mulţi ani. A fost o întîmplare sau un semn al soartei ? Încă mă surprinde cît de multe ocolişuri s-au dovedit a fi uneori necesare pentru ca un semn vag şi, poate, greşit interpretat să ajungă pînă la mine...

Într-o după-amiază cu zăduf şedeam pe o mică terasă din piaţa Oude Vaar. Era linişte adîncă în jurul meu şi mă simţeam deprimat, plictisit, pe undeva din cauza atmosferei apăsătoare şi a soarelui acoperit care nu reuşea să străpungă firava pînză de nori. Deoarece, în asemenea împrejurări, privirea cuiva tinde să caute un punct odihnitor, mă uitam atent la o vespasiană monumentală, situată în mijlocul drumului larg. După un timp, am început să mă gîndesc cam cum aş fi putut să iau peste picior, într-una din coloanele mele, aceste indispensabile dar curioase ornamentaţii ale magistralei publice, care, ca multe alte monumente, mai puţin utile din perimetrul oraşului meu natal, se disting printr-o aplecare mai curînd bătrînicioasă pentru baroc, dînd frîu liber ghirlandelor din fier forjat, înfloriturilor, rozetelor şi florilor încoronate cu trei mari lămpi de gaz. Observasem deja mai mulţi trecători intrînd — siliţi fiind de limitele condiţiei umane — în acest loc de reculegere, cînd l-am zărit pe Wiebrand Zijlstra.

Purta un costum de vară gri deschis, croit după moda italiană şi l-am recunoscut imediat de la distanţă, după mersul lui dansat. De cînd părăsisem amîndoi băncile şcolii, el înotase prin ape ciudate şi de multe ori tulburi. Cîţiva ani fusese funcţionar într-un birou al unei agenţii de bursă, acţionase un timp o maşină de pariuri la cursele de cai şi apoi, peste noapte, a început să studieze istoria artei şi arheologia. În timpul ocupaţiei germane, unii au pretins că lucra pentru Intelligence Service, în timp ce alţii susţineau că şi-a păstrat legăturile speciale cu comandamentul local de ocupaţie. În cazul unui om ca el, prima variantă nu o excludea pe cealaltă. Cu toate acestea nu a avut greutăţi după eliberare şi chiar înainte de terminarea ostilităţilor l-am întîlnit îmbrăcat în uniformă americană, membru al unui comitet care se ocupa cu urmărirea operelor de artă confiscate. De atunci l-am pierdut din vedere. Am auzit întîmplător că plecase la Paris şi se zvonea că ar cîştiga o grămadă de bani cu comerţul de tablouri pe malul stîng al Senei. Nu mi se părea imposibil. În orice caz, arăta îngrijit şi prosper. Dacă mi s-ar fi spus că îşi cîştigă existenţa făcînd un pic de comerţ cu droguri sau expediind din cînd în cînd cîţiva sclavi albi, nici atunci nu aş fi fost surprins. Mie nu mi-a fost niciodată foarte simpatic, dar el, pe de altă parte, aşa cum se întîmplă uneori, mi-a arătat întotdeauna o mare afecţiune.

Oricum, nu mi-a surîs gîndul să-l întîlnesc pe Wiebrand Zijlstra, asta chiar şi pentru simplul fapt că era îngrozitor de cald, iar eu, un

lup singuratic din fire, nu i-aş fi apreciat felul de a fi, obositor, extravertit. Dar m-am gîndit că ar fi oarecum copilăreşte să mă ascund în spatele unui ziar sau să plec, ca şi cum nu l-aş fi văzut, aşa încît am aşteptat, resemnat, momentul în care mă va copleşi cu gesturile lui expansive, exprimîndu-şi astfel entuziasmat sentimentele de prietenie.

Cînd ne mai separa doar o mică distanţă — tot nu mă zărise încă, deşi nu cunosc pe altcineva care să aibă un mai bun simţ de observaţie decît el — a ezitat un moment şi şi-a îndreptat paşii în direcţia construcţiei ornate. Cîteva clipe mai tîrziu îi puteam vedea numai picioarele şi ceafa şi speram din toată inima ca întreruperea plimbării să-i abată destul de mult atenţia de la tot ceea ce-l înconjura şi să-l facă să treacă distrat pe lîngă mica mea terasă. M-am concentrat începînd să-mi umplu pipa, cînd m-a reţinut o anumită ruşine de a continua să-l pîndesc pe Wiebrand Zijlstra, care, pentru moment, era neputincios. Îmi aprinsesem deja pipa şi el încă nu apăruse. Spre surprinderea mea, am observat cum acesta părea să ardă gazul de pomană în jurul micului ţarc circular şi nu intenţiona să-şi continue drumul. Îmi era cunoscută curiozitatea lui morbidă pentru toate fenomenele vieţii, dar în acele momente mi s-a părut cam exagerată.

În cele din urmă apăru din nou, zîmbind satisfăcut. Stătea într-un colţ în care alţi vizitatori ai impresionantei piese arhitectonice îşi controlează, de obicei, şliţul pantalonilor şi îşi încheie sacoul, şi privea atent împrejur, la fel

ca Bonaparte pe cîmpul de luptă de la Austerlitz. Îi lipsea doar mîna sprijinită în despicătura hainei. Nu mai aveam nici o scăpare, îmi dădeam bine seama. Zîmbetu-i deschis — îşi păstrase intacţi încă acei dinţi splendizi, ucigători — a dovedit imediat că nu greşisem ; entuziasmat, veni la mine, îmi strînse ambele mîini cu exuberanţă, bucurîndu-se zgomotos de noua noastră întîlnire şi mă decretă chiar cel mai bun prieten al lui. Am îndurat această ceremonie cu resemnare dar şi cu o uşoară repulsie fizică, chiar dacă nu eram deloc imun la farmecul său irezistibil care, cu ani în urmă, în zilele noastre de şcoală, mă punea în imposibilitatea de a-l împiedica să mă copieze cu regularitate ; apoi am zîmbit fără să vreau şi i-am spus, arătînd cu capul în direcţia vespasianei : „Ei bine, trebuie să-ţi spun că nu te prea grăbeşti..."

Rîse tare ca şi cum ar fi considerat chestia asta o glumă foarte reuşită şi comandă două halbe cu bere, fără să mă mai consulte. „A îmbătrînit", mă gîndeam, „dar în ochii unei adolescente sau ai unei femei foarte tinere, lipsită de experienţă, vîrsta trebuie că-i dă farmecul oarecum misterios al unui domn cu părul uşor grizonat". Cu ochii radiind de plăcere, zise :

— Îmi dau seama că pentru tine treaba asta este un adevărat mister. Într-adevăr, nu am devenit un boşorog scîrbos în aceşti cîţiva ani. Dar nu-ţi vei putea crede urechilor cînd îţi voi spune despre ce este vorba. Dar mai bine nu, dacă îţi voi povesti doar, precis vei gîndi că sînt nebun. Vino...

N-avea sens să protestez. Dacă lui Zijlstra îi intră ceva în cap, nu are importanță ce anume, atunci reușește, întîmplă-se orice. Proceda după cum îl tăia capul, oricît de mult i-ar fi rezistat cineva. Am fost plăcut surprins să văd că este de acord cu mine că situația era destul de stranie.

— Fiind implicați amîndoi, într-adevăr ar părea cam stranie, zise el. Te voi aștepta. Închipuie-ți doar că vrei să faci urgent pipi și, între timp, deschide-ți bine ochii.

— Idiotule, m-am supărat eu, dar i-am ascultat ordinul fără nici un fel de protest lipsit de sens, în timp ce el cita ceva referitor la „nu ți-e dat să judeci de ce".

Între timp el rămăsese afară, fluierînd o temă din Simfonia Pastorală. Mă întrebam dacă nu cumva dorea să-și bată pe de-a-ntregul joc de mine, gîndind că vizitiii folosesc mijloace similare pentru a-și sili caii să facă în locuri potrivite ceea ce în altă parte ar fi provocat intervenția unui polițist zelos, chiar dacă acestor animale li se permite mai mult decît oamenilor.

— Ei ? întrebă el, strălucind de entuziasm.

— Du-te și prostește pe altcineva, am zîmbit șters. Dacă este o glumă, spune-mi, te rog, la ce te referi. Îmi voi da toată osteneala să rîd, dacă asta îți face plăcere !

— N-ai observat într-adevăr nimic ? Nu te-a frapat nimic neobișnuit ?

— Am văzut un perete murdar pe care niște maniaci au mîzgălit desene obscene. La asta te referi ?

— Exact, răspunse el, satisfăcut. Haide, să mai bem o bere.

Acum chiar că mă făcuse curios ; te poți aștepta la orice din partea lui. Poate că începuse într-o zi să studieze psihiatria și acum era preocupat de niscaiva cercetări asupra unor devieri psihopate. Curios era nu numai că mi-l puteam imagina ducînd cu succes la capăt o astfel de sarcină, dar îl și vedeam scriind despre asta o lucrare fundamentală, foarte apreciată, cu un titlu răsunător.

I-am zis neutru :

— Mă întreb cu ce te ocupi tu acum, Zijlstra. Ești cel mai ciudat individ din cîți am cunoscut vreodată. Uneori mă paște bănuiala că ai fi ușor săltat la creieri...

— Nu ești primul om care se întreabă, zise el pe un asemenea ton, de parcă i-aș fi făcut un compliment. Dar nu judeca prea pripit. Presupun că, ziarist fiind, ai o memorie vizuală bine antrenată, nu-i așa ?

— Nu m-am întrebat niciodată.

— Oricum, încearcă doar să-ți reamintești acele desene pe care le-ai văzut, da ?

— Ei bine, în acest caz, eu, Wiebrand Zijlstra, îți voi spune ceva. Amintește-ți cuvintele mele. Omul care le-a desenat poate că este un maniac sexual, așa cum l-ai numit tu necruțător, de acord. Dar, totodată este și un individ genial !

Deodată mi-am dat seama că nu glumea de fel. Uneori putea fi spiritual și, în foarte multe cazuri, umorul acesta îi liniștea pe adversarii săi ori de cîte ori individul dorea să le cîștige

adeziunea entuziastă la vreo aventură nesăbuită care, totuşi, prea rar prezenta un pericol pentru persoana lui. Ştiam însă că, de data aceasta, era serios, da, ba chiar presimţeam cumva ceea ce el era pe cale să-mi încredinţeze. Şi asta făcea parte dintre trăsăturile deosebite ale caracterului acestui aventurier înnăscut : poseda o sinceritate uluitoare, întotdeauna era, în felul lui, deschis, niciodată nu răspundea suspiciunii ce i se arăta şi, atunci cînd afirma că era ca o carte desfăcută şi nu avea secrete pentru nimeni, realmente spusele lui reprezentau adevărul gol-goluţ, deşi nimeni nu putea şti vreodată cam ce anume învîrte. Am adoptat o atitudine de „aşteaptă şi ai să vezi", fără a-i ascunde faptul — de care el niciodată nu se sinchisea — că încrederea pe care mi-o dovedea nu-mi făcea deloc plăcere.

— Trebuie să-mi acorzi o jumătate de oră, Freek, zise el pe un ton implorator, ca şi cum de asta ar fi depins viaţa lui. Ştiu că eşti foarte ocupat, dar un vechi prieten merită o jumătate de oră, sper ? Am de gînd să povestesc ceva numai pentru tine. Mai tîrziu voi apela la tine, ca ziarist, dar, pentru moment, îţi cer discreţie absolută. Nu eşti un bîrfitor, sînt convins...

— Nu-ţi face probleme, i-am răspuns. Sînt tăcut ca mormîntul, poţi conta pe mine.

— Ştii, m-am întors doar de curînd de la Paris...

— Nu ştiam, dar probabil că nu-i prea important, nu-i aşa ?

— Poate că ai auzit că acolo am făcut o carieră bună în negoţul cu tablouri. Nu este un secret că la ora actuală aproape o duzină de artişti sînt practic la cheremul meu, ca să spun aşa.

— Sau tu la cheremul lor ?

— Este acelaşi lucru ; doar că-i o problemă de dialectică. Oricum, după ani de experienţă am ajuns la concluzia că era timpul să încep să caut din nou elemente tinere. M-am întors la Anvers special pentru a depista talente noi. Călătoria mea s-a dovedit a fi o deziluzie, cel puţin la început. Băieţii de aici pictează exact la fel ca aceia din Paris — numai că, de obicei, ei îşi cunosc mai bine meseria. S-ar putea face acolo ceva pentru doi sau trei, dar asta nu-mi este nici pe departe de ajuns. În definitiv, trebuie să-mi acopăr cheltuielile, nu-i aşa ?

— Bine-nţeles, i-am răspuns, trebuie să-ţi acoperi în întregime cheltuielile.

— Rîzi de mine. Dar nu are importanţă. Cu o zi înainte de a mă hotărî să plec din nou cu cîteva dintre lucrările unor tineri de pe aici în valiză, exact cu o zi înainte, ca şi cum cerului i s-ar fi făcut milă de mine, voiam urgent să mă duc la toaletă...

— Pentru numele lui Dumnezeu, ce are de-a face una cu alta ? !... Dar, oricum, se întîmplă şi în case mai mari.

— Foarte bine. Astfel, m-am dus într-o micuţă cafenea, undeva în apropiere de Tîrgul de Cai. Acolo am descoperit pentru prima oară că omul pe care îl căutam exista de fapt.

— Splendid. Deci totul e-n regulă ?

— Nimic nu e-n regulă, băiete dragă. De fapt, am găsit numai cîteva mîzgălituri pe peretele tencuit al toaletei din spatele băruletului. Dar mi-am dat imediat seama, Freek, că am descoperit un geniu.

— Şi acel geniu al tău este una şi aceeaşi persoană cu individul obscen care... ?

— Da, numeşte-l cum pofteşti. În acea după-amiază, am colindat toate cîrciumile din vecinătate. Numai în cîteva locuri omul meu lăsase, poate un obscen, dar, în acelaşi timp, un uimitor de inteligent desen. Am cumpărat un aparat de fotografiat foarte mic, cu blitz, pentru a putea fotografia orice găsesc, imediat. Merg deja de săptămîni întregi pe urmele lui cu încăpăţînare. Uită-te...

Scoase un plan al oraşului şi îl desfăcu cu grijă pe masa de metal din cîrciumă. Mă făcu deodată să mă gîndesc la generalul Rommel, în vremurile de glorie. Însemnase planul ici-colo cu cruciuliţe roşii, în unele locuri foarte departe una de alta şi, în altele, atît de apropiate, încît abia le puteai deosebi. Îmi aminteam de acele cu gămălii colorate, pe care tatăl meu obişnuia să le înfigă pe harta Rusiei în timpul războiului, pentru a urmări înaintarea liniei frontului.

— Mai devreme sau mai tîrziu tot îl voi prinde, continuă Wiebrand, chiar dacă va trebui să aştept un an. Între timp am strîns o splendidă colecţie de fotografii. Ar fi necesar, într-adevăr, să vii să le vezi la mine, la hotel. Dacă trebuie, aş putea scrie, cu materialul pe care îl am, o teză despre individul respectiv.

— Ei bine, de ce nu? Cred realmente că este cam original, să ştii...

Povestea lui mă fascinase. Trebuia să fi ştiut dinainte. Nu se trece pe lîngă Wiebrand Zijlstra cu indiferenţă. Ce anume îi lipsea, mă întrebam, pentru a fi un mare om în specialitatea lui ?

— Poate că o voi face în cele din urmă, zise el visător. Dar vezi, Freek, vreau să-l găsesc personal pe acest tip, să-l trezesc, să-l fac conştient de geniul pe care acum şi-l iroseşte. După război, un băcan din Paris, în cîţiva ani doar, a cîştigat o avere cu lucruri care erau mult mai proaste. Îl pot ajuta pe acest tip, vezi, şi totodată — recunosc cu dragă inimă — pot să-mi şi pun deoparte nişte bani frumuşei după un timp oarecare. În definitiv, omul trebuie să trăiască, nu eşti de acord ?

— Cum îţi închipui că ai să poţi vinde desenele din toaletele cafenelelor şi W.C.-urilor publice ?

— Tocmai de aceea trebuie să-l găsesc, cu orice preţ. La început, am angajat un detectiv particular, dar lucra prost, obişnuit cum era să urmărească doar cuplurile vinovate şi să le strice plăcerea. Credea că sînt nebun şi îmi oferea note de cheltuială imense, ca şi cum banii ar creşte în pom. Apoi mi-a venit ideea să-l filez chiar pe acest detectiv şi am descoperit că umbla brambura prin cîrciumi toată ziua. Aşa că am luat taurul de coarne. Trebuie să-mi găsesc omul. Vreau să închei cu el un contract, în prezenţa unui avocat, dacă e nevoie, să închiriez un studio dacă e cazul, să-i

cumpăr pînză, pensule și culori, să ia un timp niște lecții de la un gravor sau litograf, să-i dau bani de buzunar dacă va avea nevoie — oricum, vom vedea...

— Ești sigur că nu te afli în pericol de a săvîrși o mare greșeală ? Îți amintești de timpul cînd era la modă să te extaziezi în fața unor desene ale țîncilor sau ale nebunilor ?

— Sînt sigur că am dreptate. Este o certitudine ceea ce simt aici, vezi tu, zise el și arătă dramatic cu mîna spre inimă. Nu te frapează atunci, dragul meu, nu te frapează puterea covîrșitoare a acestor mîzgălituri, simbolismul lor rîpos, adîncimea lor amețitoare, prăpăstioasă și frica fără nume care domină ordinea lumii noastre moderne ?

— Nu, i-am răspuns sincer, nu am observat nimic. Dar deoarece tot ai pomenit de treaba asta... cunosc băieți din avangarda artistică ce nu produc nimic mai de soi, dar care sînt, fără îndoială, foarte apreciați.

— De acord, zise el, de acord..., dar eu puteam simți că ascultase numai cu o jumătate de ureche și că se uita la ceva peste umărul meu.

— Dumnezeule, Groenevelt, continuă el încordat, cu o voce care începu să tremure brusc, Dumnezeule, poate că mi-ai adus noroc...

M-am întors, curios să văd ce anume l-a tulburat atît de fulgerător. Spre toaletă se îndrepta un omuleț cenușiu, fără vîrstă precisă, deși bănuiam că are în jur de patruzeci de ani, și care făcea impresia că e cumva înapoiat mintal. Purta o pereche de pantaloni mototoliți, din pînză albastră, o haină decolorată care cu mulți ani în urmă aparținuse unui predecesor mult mai solid, pantofi uzați, o beretă cenușie și o pereche de ochelari ponosiți, cu rame din metal, din spatele cărora se uita precipitat, dar evident din întîmplare, în direcția noastră. Pe umăr, atîrnată cu o curea de piele, purta o sacoșă din pînză ; era plină de ziare și mult prea grea pentru un om atît de sfrijit.

— Crezi într-adevăr că... ? ezitai eu, nu chiar convins că Zijlstra nu o făcea pe nebunul pentru a mă impresiona — un lucru pe care-l obișnuia uneori și-n școală.

— Sînt convins, răspunse el, șoptind dintr-o dată răgușit și aproape gîfîind de încordare. L-am urmărit din întîmplare. A stat înăuntru mult mai mult decît este necesar pentru...

— Cine știe ? Poate că și el se ocupă cu negoțul de tablouri, am propus eu vag, dar imperturbabilul meu tovarăș mi-a ignorat încercarea de a o face pe deșteptul.

— Te-ar deranja să plătești tu ? zise el. Îți voi telefona mîine. Scuză-mă...

Plin de un profund sentiment de neîncredere, greu de descris, nu m-a lăsat inima să-l urmăresc din priviri pe fostul meu coleg de școală atunci cînd acesta plecă. Trebuia să recunosc că povestea lui mă fascinase și, cunoscîndu-i intuiția aproape infailibilă în astfel de situații, mă trezii dintr-odată convins că avea dreptate. Cu toate că nu eram insensibil la obscurul umor al acestei chestii, un supărător sentiment

de tulburare se furișă în mine, sentiment pentru care nu găseam nici o denumire adecvată, în afară de aceea de repulsie.

VII

ANTICARIATUL LUI GEERT MOLIJN

DUPĂ CE AM PLĂTIT berea cu care mă tratase Zijlstra, m-am tîrît spre casă. Timpul de mare tulburare nu sosise încă pentru mine. Nu, nu puteam spune că mă simţeam într-adevăr deprimat, dar întîlnirea cu comerciantul de tablouri îmi strecurase în suflet o undă de stînjeneală. Exista ceva neplăcut în povestea pe care el mi-o oferise, şi asta accentuase considerabil sentimentul de tristeţe care mă bîntuise toată ziua. Cînd am auzit tunetul bubuind în depărtări, mi-am dat seama că şi vremea avea un amestec în faptul că nu mă prea simţeam în apele mele. Acum cerul era mult mai acoperit decît fusese cu puţin timp mai devreme, cînd puteai spera dintr-un moment într-altul să vezi soarele apărînd pe boltă. În strada Korte Gasthuis primii stropi de ploaie umeziseră pietrele calde ale pavajului şi-l presăraseră cu piese de cinci franci care, la început, se uscau şi dispăreau văzînd cu ochii. Abia dădusem colţul spre Lombaardevest, cînd ploaia se prăvăli ca o perdea înfuriată, fremătînd. Am început să fug şi, ţinîndu-mă pe lîngă case, am reuşit să ajung la anticariatul lui Geert Molijn

înainte de a mă fi udat leoarcă. Omuleţul vioi, care, cu faţa lui deschisă, cu tenul roşcat şi cu smocurile subţiri de păr îmi amintea de fiecare dată cînd îl vedeam de un mic clown dintr-una din picturile lui Tytgat, îmi ură un călduros bun sosit, ca şi cum aş fi venit anume să-i fac o vizită de curtoazie şi nicidecum că prinsesem ocazia favorabilă să mă adăpostesc în magazinul lui pe vremea aia mizerabilă. Sigur, era o stranie coincidenţă faptul că tocmai pe el, dintre toţi oamenii, îl vedeam după întîlnirea cu Zijlstra. Este greu să-ţi imaginezi nişte extreme mai opuse decît aceste două extraordinare personaje. Dacă prezenţa primului mă iritase, compania celui de al doilea îmi transmitea un calm agreabil şi un sentiment de încredere ; se părea că viaţa grăbită de fiecare zi nu avea nici o influenţă asupra sa şi se oprea imediat cum cineva păşea pragul întunecatei sale prăvălioare, unde, acum, pe cînd furtuna se dezlănţuise cu toate forţele, anevoie puteai să distingi ceva. În special în nopţile de iarnă mă opream adeseori pe la casa lui dărăpănată, ultima dintr-un şir de case bombardate, şi — nu ştiu de ce — locul acesta îmi plăcea cel mai mult pe cînd afară era ger cumplit sau cînd ningea. De cele mai multe ori tăcuţi, obişnuiam să stăm şi să fumăm ore în şir aproape de pîntecoasa sobă înroşită, înconjuraţi din toate părţile de cărţi mirosind a praf, îngrămădite sus pe rafturi care ajungeau pînă la tavan, aşa încît abia de mai rămînea loc şi pentru scaunele noastre.

Aş fi indulgent dacă, printr-o generalizare mai curînd nejustificată, l-aş descrie pe Geert Molijn ca pe tradiţionalul bătrîn înţelept. De exemplu, niciodată nu am considerat interesul său pentru ştiinţele oculte — ca să le numesc cu un termen general şi vag — şi orice altceva care ar avea cumva vreo legătură cu ele, inclusiv teoriile despre influenţa favorabilă a hrănirii cu alimente crude, ca fiind o expresie convingătoare a înţelepciunii. Ca să fiu, totuşi, sincer, trebuie să adaug că din fire fac alergie la astfel de lucruri şi treaba asta ar fi o piedică normală în calea unei atitudini obiective şi înţelegătoare. Ceea ce mă atrăgea în mod special la el era prezenţa extremei sale bunătăţi în tot ce făcea — trăsătură din ce în ce mai rară în societatea noastră raţionalizată. Dar, curios e că nu ştiam aproape nimic despre acest bun şi vechi prieten al meu. Numai după o lungă perioadă de timp am reuşit să fac o reconstituire aproximativă a unora dintre evenimentele importante din viaţa sa : că fusese un activist naţionalist în primul război mondial şi că îşi pierduse postul de la Biroul Arhivelor Statului ca rezultat al acestei atitudini ; că, după ce devenise reacţionar, întorsese spatele cauzei olandeze militante, în favoarea trotskyismului, că soţia sa murise la naşterea copilului şi că, douăzeci de ani mai tîrziu, fiul său, care era membru al rezistenţei, murise într-un lagăr german de concentrare. El însuşi nu mi-a oferit niciodată amănunte, dar nu găseam că asta ar putea cumva să denote o lipsă de încredere în mine. Pentru că el, acest om pe care nu l-am văzut niciodată melancolic, era modestia întruchipată, şi buna sa cuviinţă, pe care cîteodată o împingea la extrem, îl reţinea de la a vorbi despre sine însuşi.

— Te pot ajuta în vreun fel ? întrebă el ; nici măcar nu i-a trecut prin minte că ar putea să existe vreo legătură între ploaie şi apariţia mea.

— Ca să fiu sincer, am intrat numai ca să scap de ploaie, i-am răspuns cinstit. Dar dacă ai ceva special, mi-ar plăcea să arunc o privire. Nu pot cumpăra nimic dacă nu mă creditezi pînă la începutul lunii viitoare.

— Foarte bine... nu ştiu exact dacă are vreo valoare, zise el, arătînd spre o grămadă dintr-un colţ. Sînt toate lucrurile pe care am mai putut să le salvez de la fabrica de celuloză chiar în ultimul moment...

După ce a aprins lampa, m-am aşezat jos, pe duşumea. Tunetul se rostogolea deasupra oraşului ca un bombardament de artilerie, cu bubuituri înşelătoare şi cu lungi ecouri huruitoare, în timp ce ploaia, uneori amestecată cu grindină, lovea în fereastra magazinului.

— Azi după-amiază am dat peste Wiebrand Zijlstra, îi aruncai peste umăr. Îl cunoşti ?

— Îl cunosc, mormăi el gînditor. Nu e un om bun...

M-am mulţumit cu un „Crezi ?“ distrat, fără să-l întreb ce voia să spună exact.

Între timp am luat cărţile, una cîte una, şi le-am inspectat superficial ; în mare parte erau murdare şi păreau să fi stat ani de zile într-o pivniţă, deoarece răspîndeau un miros apăsă-

lor de igrasie și mucegai. Nu am găsit nimic deosebit, deși m-a surprins că Molijn pusese din nou mîna pe o grămadă de cărți care, într-un fel, erau toate în legătură cu nenumăratele lucruri ce se petrec între cer și pămînt, fenomene asupra cărora se îndreptase cîndva atenția lui Horațiu. Erau cărticele despre telepatie, spiritism, clarviziune, levitație și alte asemenea scamatorii. Printre ele am găsit un volum mototolit, pătat de rugină, din operele complete ale faimoasei Madame Blavatsky, cît și cîteva broșuri despre astrologie și chiar despre scamatorii obișnuite sau de familie. Tocmai cînd eram gata să-mi pierd interesul și să mă opresc, atenția mea slăbită a fost atrasă de un volum mare, format „in octavo", legat în piele, a cărui vechime am remarcat-o imediat. Nu sînt bibliofil, dar am un simț instinctiv pentru atmosfera degajată de o carte veche sau nouă — adică, de obicei, știu de la prima vedere dacă merită să te uiți mai atent la ea ori ba.

— Ah, da, zise anticarul, trebuie s-o pun pe asta imediat deoparte. Pare interesantă, dar pagina cu titlul lipsește. Nu știu cum se numește, cine este autorul sau cînd a fost publicată. În rest, arată destul de bine.

— Secolul al XVI-lea, am spus eu, ce părere ai ?

— Poate începutul celui de-al XVII-lea, dar poate că tu ai dreptate. A fost, cred, tipărită la Anvers. Nu am avut încă timp să mă uit serios peste ea. Probabil că vei descoperi la Biblioteca Municipală sau la Muzeul Plantin.

Nu știu ce valoare are din punct de vedere pur comercial.

— Ar putea oare furniza material pentru un articol de ziar ? Acum este și un moment mort din punct de vedere literar...

— Nu știu, dar ia-o cu tine. Mi-o aduci înapoi cînd ai terminat cu ea...

În timp ce bătrînul se duse să caute o foaie de ziar în cămăruța întunecoasă din spatele magazinului, mi-a venit deodată în minte scrisoarea de la Joachim Stiller. Asta poate din cauza mirosului penetrant al hîrtiei vechi, care întotdeauna îmi făcea puțină greață, dar cred că și din cauză că Geert Molijn îmi fusese de multe ori de un real folos cu memoria lui fenomenală.

— Ascultă un moment, i-am zis, aș vrea să te întreb ceva. Tu știi mai multe despre astfel de lucruri decît mine. Se află în posesia mea un document scris de mînă, care mă intrigă în mod deosebit. Dar nu dețin factorul cel mai important de care depinde semnificația întregii probleme. Vreau să spun, nu știu cînd a fost scris — cu cîteva zile în urmă sau poate acum patruzeci de ani...

— Joc de copil, răspunse el. Orice grafolog serios poate să-ți dea o dată aproximativ exactă, numai uitîndu-se la scris...

— Bine-nțeles, l-am întrerupt, și eu m-am gîndit la un grafolog, dar...

— Dacă asta nu ți se pare satisfăcător, poți să-l duci la profesorul Schoenmakers.

— Te referi la directorul Laboratoarelor de Cercetări Antice ?

— Da. Am fost cu el la universitate. Sună-l, transmite-i complimentele mele și va face tot posibilul să te ajute.

Deodată m-a copleșit sentimentul că fără nici un rost mi-am destăinuit punctul vulnerabil. Mă irita faptul că cedasem ca un slăbănog la un impuls pe care fusesem în stare să-l înăbuș zile în șir, de la întîlnirea mea cu Simone Marijnissen. Cînd i-am spus la revedere lui Molijn și am simțit destinderea plăcută a orașului răcoros, spălat de ploaie, eram hotărît să nu întreprind nimic ce m-ar fi putut face să par ridicol în propriii mei ochi și, mai ales, în aceia ai profesorului Schoenmakers, o figură eminentă a cercurilor savante. Nu mai înțelegeam cum putusem să devin atît de preocupat de întîlnirea cu Wiebrand Zijlstra și de povestea lui absurdă, care, probabil, nu conținea nici un grăunte de adevăr. Imediat m-am simțit mai bine, am mîncat un sandviș, am luat o cafea într-un băruleț de pe Suikerrui și m-am dus acasă cu intenția să-mi ocup toată seara cu cartea pe care mi-o încredințase bunul meu prieten.

Era o lectură nu tocmai ușoară, dar în același timp mă fascina proza prolifică, deși compactă, a necunoscutului autor al cărui scop părea să fie analiza și explicarea Revelației Sfîntului Ioan. Reieșea că este opera unui mistic german tradus în olandeza Renașterii, cam întortocheată și, totuși, expresivă. Aveam sentimentul că acestui text straniu, terifiant cîteodată și frecvent sibilinic, în multe locuri nu mai puțin profetic decît Apocalipsa însăși, îi lipseau ilus-

trațiile lui Dürer sau ale lui Urs Graf, prin minte trecîndu-mi și numele lui Hieronymus Bosch. Bineînțeles că nu sînt specialist în astfel de probleme și n-aveam cum să știu dacă exegeza viziunii Sfîntului Ioan pe Patmos, prezentată aici, devia într-o măsură mai mică sau mai mare de la explicațiile care erau larg răspîndite spre sfîrșitul Evului Mediu, în perioada umanistă și a Reformei. Astfel, ca să fiu în stare să-l urmăresc pe autor pas cu pas, am avut grijă să am Biblia la îndemînă. Desigur, nu neg că, lipsindu-mi pregătirea teologică și istorică, anumite fragmente îmi erau pe moment neînțelese. Sau, cumva, căutam eu rațiuni certe acolo unde așa-numita aiureală inspirată era predominantă ? Deși, în alte locuri, obsesia de distrugere, damnație și moarte mă uluia cu toată oroarea ei așternută în paginile curat tipărite cu o putere de exprimare atît de fascinantă, încît suna ca un descîntec magic și nu mi se părea că există vreo îndoială în privința sincerității autorului.

Marea adunare, cei șapte îngeri, femeia și dragonul, bestia pe pămînt, bătălia lui Mihai, femeia călare pe fiara stacojie, căderea Babilonului și Judecata de Apoi reprezentau pentru mine fenomene ce mă îngrozeau atunci cînd erau dezbătute de arhaicul și, într-o anumită măsură, liniștitorul text biblic care, în definitiv, se încheie cu viziunea noului Paradis, a noului pămînt, a noului Jerusalim, unde străzile aurite vor fi curate ca sticla. Dar ipohondrul meu din secolul al XVI-lea, abia dacă ținea cont de aceste ultime pagini ; el privea

distrugerea a tot ceea ce există ca pe o profeție sigură. Dimpotrivă, dacă îl înțelegeam corect — și poate că avea motive temeinice pentru a nu se face prea clar înțeles în această problemă — el punea la îndoială plauzibilitatea ultimelor capitole încurajatoare din Sfîntul Ioan. Pentru un teolog modern, acest ghiveci nu se poate să fi însemnat altceva decît o curiozitate istorică, cu atît mai mult cu cît mi-aduc aminte că un oarecare specialist în domeniu se îndoia acum de validitatea interpretării Apocalipsei ca o profeție a apropiatului sfîrșit al lumii.

Nu mi-e rușine să recunosc că atenția îmi scădea simțitor pe măsură ce citeam, pînă cînd, în cele din urmă, am ajuns la argumentele finale ale melancolicului meu ghid. După cum tocmai reieșise din paginile precedente, acestea se reduceau la afirmația că de fapt cosmosul, în forma lui actuală, este sortit distrugerii, o distrugere absolută care va reinstala întunericul ce domnea înainte de prima zi a Creației. Din ce în ce mai mult căpătam impresia că argumentul autorului necunoscut era diferit de interpretările populare ale contemporanilor săi asupra viziunii de pe Patmos, chiar și numai prin faptul că vizionarul meu ignora apariția Mielului, ca și cum ceilalți nu se refereau la altceva decît la — ca să mă exprim ireverențios — niște ventuze pe spinarea mortului. Oricum, el trebuie să fi fost un gînditor cam neortodox : fără îndoială, fiul unei perioade confuze. Mă gîndeam la numeroasele erezii privite atît prin prisma bisericii lutherane, cît

și din punctul de vedere al bisericii catolice, erezii care înfloriseră cu atîta abundență în Germania celei de a doua jumătăți a secolului al XVI-lea, una prezicînd instaurarea împărăției lui Dumnezeu pe pămînt, cealaltă distrugerea completă a existenței. În timp ce citeam cartea numai din interes pentru antichități și din curiozitatea mea profesională de ziarist, o idee, doar întîmplător atinsă de autor și totuși clar afirmată, m-a făcut să mă înfior — anume ideea că distrugerea creației va avea loc datorită stagnării timpului. Era un concept straniu cu care mă jucasem eu însumi cînd eram copilandru ; ce se va întîmpla dacă, dintr-o dată, timpul n-ar mai exista ? Chiar tatăl meu, care de obicei înțelegea totul despre copilul care eram, rîdea de gîndul meu fără să întrezărească în el vreo profunzime precoce și mă liniștea spunîndu-mi că, dacă se va întîmpla așa, toate ceasurile din lume vor tăcea. Au trecut ani mulți și eu tot mă neliniștеam dacă ceasul de pe policioară mergea prost și nu mai umplea sufrageria cu vechiul și familiarul ticăit.

Între timp reflectam ironic că profeții morții aveau de obicei suficient bun-simț să plece din această lumească vale a plîngerii înainte ca prezicerile lor să se adeverească. Din cauza asta am apreciat faptul că profetul meu nu se sustrăgea de la această dificultate. El susținea stăruitor că universul cosmic va fi redus la absoluta nimicnicie în momentul în care Marte se va afla în casa morții din pătratul lui Uranus, ultima planetă fiind la rîndul ei sub semnul Leului. Marte va continua să fie opus lui Jupi-

ter, care, în ultimul moment, va sta sub semnul Scorpionului, unde se va găsi și Neptun, iar Luna va fi în a doua casă a pătratului lui Saturn și, de asemenea, în trigonul lui Marte și în sextilul lui Uranus.

„Nu mai spune !“, gîndeam, simțind totuși un anumit respect pentru această acuratețe asiduă, chiar dacă termenii astrologici complicați n-aveau pentru mine nici un fel de noimă. De aceea m-am hotărît să consult un coleg care se pricepea la astfel de lucruri. Totuși, avea să treacă destul timp înainte de a-mi duce la îndeplinire intenția.

VIII

O NOAPTE ÎN ORAȘ

PE LA MIEZUL NOPȚII, cînd tocmai mă pregătisem să mă duc la culcare, cam obosit după lectura cărții care era pe cît de confuză, pe atît de pesimistă, soneria de la intrare țîrîi. Enervat, am pus pe mine un tricou prost din lînă, pe care-l port numai în casă, și am coborît repede. Deși nu aveam nici un motiv să mă neliniștesc, m-am simțit ușurat cînd l-am recunoscut pe Andreas, însoțit de editorul Dirk Boersma și soția sa Eveline, care se aflau în trecere de la Florența spre Amsterdam. Dispoziția excelentă în care erau toți trei se datora fără îndoială unei mese bine stropite într-unul din restaurantele chinezești, grecești,

armenești sau iugoslave care prosperă în zona docurilor. Andreas în special era cam cherchelit, ceea ce reieșea din faptul că m-a salutat vesel pe franțuzește.

— Mon cher, zise el, mon cher, nici nu știi cît de încîntați sîntem că am dat, în fine, de tine.

— Ți-am telefonat de trei ori înainte de a pleca să luăm masa, adăugă Boersma, dar n-am primit nici un răspuns. În cele din urmă a trebuit să renunțăm...

— Intrați — sau nu v-ați mulțumi cu o sticlă de gin vechi ?

— Nu, bătrîne ticălos, decretă Andreas, făcînd un vizibil efort să-și controleze limba, am venit să te luăm. Plătește editura, în orice caz — măcar atîta ne datorează și ea !

Le-am propus să vină oricum sus, să bea un pahar în timp ce mă schimbam. Dar Eveline era de părere că arăt foarte drăguț în tricoul meu ponosit și a susținut că nu trebuie să mă dichisesc deloc. Ne luă de braț pe Andreas și pe mine și am căzut de acord să cumpărăm o băutură tare și înviorătoare într-una din cafenelele de pe Stadswaag. Scoase mici țipete de încîntare cînd am ajuns în piața din secolul al XVII-lea, care, de ani de zile, fusese centrul unui ciudat fel de viață de noapte — zic ciudat, pentru că părea în mare măsură lipsită de strălucirea roșietică pe care o găsesc atît de neplăcută și care, în altă parte, e frecventă. În esență, sînt un puritan. Stadswaag-ul totuși nu-mi provoacă o repulsie calvinistă, chiar dacă tinerii care se foiesc pe acolo își imaginează că

rivalizează cu fauna din Saint Germain des Prés.

Mai întîi am luat un coniac la „Pimpernel“ și, după aceea, în timp ce urcam scara abruptă de la „Olandezul zburător“, exact spre mansardă, entuziasmul Evelinei nu mai cunoștea limite. E o tipă drăguță, o fetișcană zdravănă, făcută din solidul pămînt olandez și există un contrast amuzant între sănătatea ei robustă, bataviană și aerele boeme pe care le-a căpătat amestecîndu-se printre poeții ale căror opere le publica bărbatul ei. „Olandezul zburător“ era decorat cu plase de pește, cabluri, lanterne de vînt, centuri de siguranță, bucăți de plută și alte recuzite nautice, în timp ce, pentru efectul estetic doar, un foc plăcut ardea strălucitor în șemineu și răspîndea o căldură tropicală ; din acest motiv am preferat să bem bere, care, după un timp, a făcut o alianță trădătoare cu coniacul abia îngurgitat. Am observat cu plăcere cum mă copleșea starea de beție și mă gîndeam că această noapte în oraș venea ca un excelent final al unei zile oarecum deprimante. Cu toate că din fire sînt un lup singuratec, simt cîteodată o bruscă dorință de a mă afla în tovărășia prietenilor mei buni. Andreas și Dirk Boersma purtau o discuție serioasă despre situația literaturii olandeze, în timp ce Eveline îmi trimitea priviri languroase ; acestea se datorau în bună parte cantității de alcool ce se plimba prin sîngele ei sănătos, țărănesc, cît și luminilor mișcătoare ale lămpilor care i se reflectau în ochii puțin cam prea mari.

— La naiba, zise Andreas, este îngrozitor de cald aici. Am să crăp de căldură. Să mergem în altă parte să bem o ceașcă de cafea tare și bună ?

Odată depășit un anumit stadiu, Andreas numea cafea tot ceea ce bea. Cu toate astea, nu-mi amintesc să-l fi văzut cu o cafea în față, în astfel de împrejurări. El și Dirk coborîră scara periculoasă, împleticindu-se dar eu încă mai eram în stare să-i ofer cavalerește brațul Evelinei, deși îmi scormoneam în zadar mintea, căutînd citatul potrivit din *Faust*.

I-am îndrumat spre „Pivnița călugărilor“, unde berea este foarte bună și unde, în general, la această oră domnește liniștea. Cei trei prieteni îmi erau mai mult decît de ajuns și, chiar dacă existau prea puține șanse să mai închegăm vreo conversație coerentă, am preferat compania lor flirtului ori vacarmului de îndrăgostiți sau de adolescenți scandalagii din cele mai multe dintre barurile din apropiere. Dar, pe de altă parte, nu consider a fi deloc necesar să recurg la unul dintre selectele localuri, cum sînt „Nemrod“, „Tanchelijn“ sau „Venushof“. Cînd, însă, am intrat în gotica „Monnikenkelder“ (care, în prezent, era ultima rămășiță a unei mînăstiri medievale și nu fusese profanată de noua ei funcție, deoarece dezvăluia cu claritate arhitectura specifică unei pivnițe de vin) se părea că dădusem greș. Separat de pacostea de clienți obișnuiți la ora miezului nopții, care practic locuiau acolo, se instalase și un grup gălăgios : la prima vedere păreau că vor să stea toată noaptea după vreo petrecere

oficială sau ceva așa. Încurajau cît se poate de zgomotos mica orchestră care, în mod normal, se limitează după miezul nopții să cînte melodii adormitoare, ocupau în permanență ringul de dans, asta spre supărarea a două cupluri de îndrăgostiți foarte înflăcărați, care nu erau în stare, ca să spun așa, să danseze în cel de al nouălea cer, și, pe deasupra, o „interpretă de cîntece sentimentale“ susținea vacarmul într-o germană cu un vădit accent flamand.

Tovarășii mei nu păreau să fie deranjați de mulțime și a trebuit să-l trag pe Dirk de cîteva ori de mînecă pentru a-l opri să se suie pe vreun scaun și să propună un toast pentru Belgia sau Benelux. Nu s-a simțit jignit de treaba asta și, mult prea gălăgios pentru a fi pe placul meu, a început o discuție despre faptul că acești belgieni nebuni produceau scriitori ai naibii de buni ; cauza acestei situații ar fi fost un mod de viață mai neinhibat, care, la rîndul lui, se datora faptului că zece preoți catolici nu erau atît de răi ca o singură jumătate de preot protestant. Parte în franceză, parte într-o imitație a ciupitului accent de la Haga, pe care niciodată nu l-am auzit din gura lui, Andreas încerca să-l convingă pe Dirk să dubleze numărul preoților, așa cum trebuie, pentru ca astfel ei să o termine cu cel puțin un preot întreg, dar editorul gîndea că această jumătate de om a lui Dumnezeu era o invenție atît de excelentă, încît el mai degrabă i-ar lăsa pe cei zece preoți foarte buni afară în frig, fără nici o remușcare.

Eram teribil de conștient că, dintr-o dată, m-am foarte cherchelit ; m-am convins că ficatul îmi funcționa perfect, că fierea curgea frumos în duodenul meu, că rinichii mei lucrau ca o pompă de petrol și, pe scurt, că nimic nu mi se putea întîmpla. Niciodată nu am fost atît de beat încît să nu fiu conștient că doream să vărs, ținînd cont de toate consecințele umilitoare ale gestului. Din acest motiv m-am hotărît să mă duc la plimbare pînă la toaletă, obligat fiind mai puțin de împrejurări, cît de vaga considerație că acum era deosebit de important să-mi păstrez funcțiunile corpului în perfectă stare.

Am lăsat apa rece să-mi curgă peste încheieturile mîinilor și mi-am împrospătat fața. Apoi, mi-am pieptănat cu grijă părul și tocmai încercam să-mi îndrept tricoul, cînd am observat în oglinda din fața mea cum ușa se deschide și o femeie tînără, izbitor de bine îmbrăcată, intră timidă. Chiar înainte de a-i putea atrage atenția asupra faptului că făcuse o greșeală și intrase la W.C.-ul pentru bărbați, mi-am ținut respirația, pentru că deodată am recunoscut-o pe Simone Marijnissen. De asemenea mi-am dat pe loc seama că ea făcea parte din grupul festiv, căruia pînă atunci nu-i acordasem nici cea mai mică importanță. Pentru a-i da impresia că mă simțeam perfect, mi-am netezit pentru ultima oară gulerul tricoului și m-am îndreptat calm spre ieșire, unde ea mă aștepta, evident intimidată.

— Ce plăcere să te văd, i-am spus eu zîmbind (și chiar așa și era), dar cred că ai greșit ușa.

Se uită la mine încordată şi vizibil grăbită.

— Eşti beat, răspunse ea. Observasem deja că eşti beat, dar tot trebuie să-ţi vorbesc imediat !

Am făcut un gest neajutorat, încercînd să-i arăt că aceste împrejurări erau total nepotrivite pentru orice soi de conversaţie.

— Foarte bine, am mormăit cu toate acestea eu, în timp ce o senzaţie de ameţeală mă copleşi şi mă invadă o transpiraţie rece, pentru că-mi era teamă ca nu cumva, totuşi, să-mi vină să vărs. Foarte bine, dar nu crezi că...

— Nu, nu aici, bine-nţeles, răspunse ea tulburată. Dar cînd orchestra va cînta din nou, trebuie să-ţi convingi prietenii să danseze cu cîteva dintre colegele mele.

Aveam un aer foarte surprins şi o expresie mai degrabă tîmpă întipărită pe figură.

— Petrecem o noapte în oraş cu oamenii de la şcoală, oamenii de la Atheneum, ştii. Şeful iese la pensie şi de aceea...

— Mă rog, mă rog, m-am strîmbat eu. Cu totul la dispoziţia dumneavoastră !

— Şi dumneavoastră trebuie să dansaţi cu ele de cîteva ori. Apoi, trebuie să mă invitaţi pe mine fără ca asta să bată la ochi !

Deodată mi-a trecut prin minte ideea că era un plan strategic bine gîndit.

— Vă rog, faceţi cum vă spun eu, continuă ea cu o notă rugătoare în voce. Trebuie cu adevărat să vă vorbesc urgent. Este foarte important...

Se auzea zgomotul unor paşi care se apropiau şi, chiar înainte ca Dirk Boersma să intre

cu paşi înceţi, atent la multele capcane care-i primejduiau echilibrul, ea dispăruse din nou. În timp ce editorul, cu spatele întors la mine, mă ţinea de vorbă, mi-am adunat toate rezervele intelectuale de care mai dispuneam. Nu era mare lucru, totuşi am ajuns la concluzia că o femeie bine educată nu ar risca să se compromită la intrarea în toaleta pentru bărbaţi, decît dacă ar avea un motiv foarte serios. Această cugetare obositoare m-a trezit puţin şi, cînd un pahar cu apă minerală mi-a deşteptat stomacul din letargie, m-am simţit excelent. Propunerea mea de a invita doamnele din celălalt grup la dans a fost bine primită. Dirk Boersma, stimulat de gîndul că nimic nu-i mai de preţ ca o femeie belgiană, a deschis ofensiva intrepid, urmat la un pas de Andreas, care şi-a confecţionat un farmec de Don Juan. Unui evreu elegant, puţin cam în vîrstă, care pînă atunci filosofase în solitudine despre Ţara Făgăduinţelor, în faţa unui whisky cu sifon, i se făcu milă de Eveline ; capul îi ajungea exact pînă la umerii ei. Mi-am încercat norocul cu o profesoară micuţă, purtătoare a unor ochelari americani, căreia cineva i-ar fi iertat toate păcatele fără spovedanie, dar care s-a cuibărit atît de felin în mine cu întregul ei trup (nu atît de subţire după cum puteai crede la prima vedere), că am rînjit jenat în direcţia Simonei. Oricum, i-am admirat strategia. Curînd ringul de dans aproape că se umpluse şi nici chiar cel mai gelos îndrăgostit — presupunînd că lîngă ea ar fi existat un astfel de fenomen — nu se putea simţi ofensat de invitaţia mea la dans,

cu atît mai puțin nu-i putea trece prin cap că eram implicați într-un complot. Aveam senzația că reușisem pe deplin să-mi compun o mutră șmecheră, exact așa cum procedează cineva atunci cînd turuie dulci flecușteţe în timp ce dansează cu o doamnă necunoscută, fără să arate că l-ar interesa prea mult conversația respectivă.

— Ei bine, am întrebat-o, în timp ce trompeta scotea sunete sfîșietoare, ce te îngrijorează într-o seară atît de plăcută ?

Părînd indiferentă, se uită peste umărul meu, dar i-am putut simți tremurul. Deodată mi s-a făcut milă de ea.

— Nu trebuie să crezi că e ridicol. Nu-mi pasă de colegii mei, dar nu mi-ar plăcea să observe băieții de la revistă.

— Doamne Dumnezeule, îi uitasem complet. Băieții de la *Atomium* ?

Ea dădu din cap.

— Doamne Sfinte, am continuat eu, nu cumva ți-e frică de ei ? Tremuri ca o frunză...

— Aș prefera să nu observe, dar nu-mi este frică de ei, bineînțeles. Sînt doar foarte emoționată...

— Lasă-i și vino cu noi. Te voi prezenta prietenilor mei. Sînt într-adevăr oameni foarte drăguți. O băutură tare te va face să te simți mai bine și ne vom putea încă distra foarte bine împreună. Te voi duce să mănînci ceva într-un restaurant chinezesc. Da ?...

— Mi-ar plăcea, răspunse ea, dar, vezi, logodnicul meu...

— La naiba, zisei din adîncul sufletului, la naiba, la naiba ! Pariez că e imbecilul care m-a făcut cu ou și cu oțet în fleacul vostru de revistă. Dar nu din cauza asta am spus „la naiba", știi, Simone ! Deodată am avut senzația că sosise momentul să mă adresez mai familiar. Poate ca să anunți logodna ta ai... ?

Își scutură frumosul cap. Profilul ei mă trimitea cu gîndul la cea mai splendidă camee.

— Sînt îngrozitor de emoționată, deoarece am primit din nou o scrisoare. O scrisoare foarte stranie. Știi, de la Joachim Stiller... Ce dumnezeu vrea de la mine ?

M-am dezmeticit complet.

— Dă-mi-o, i-am spus, acum chiar că merge prea departe...

Își mișcă mîna în spatele meu și am auzit ceva ca un foșnet de hîrtie.

— O.K., i-am zis, să ne purtăm discret în continuare...

În acel moment dansul se sfîrși. Cu neîndemînarea prefăcută a cuiva care băuse puțin prea mult, i-am sărutat vîrful degetelor. Ea îmi înțelese intenția și îmi strecură în palmă scrisoarea pe care o făcuse ghemotoc. În timp ce Eveline, Dirk și Andreas păreau să se simtă în continuare bine cu Pedagogia, m-am așezat din nou la masa noastră goală și am netezit superficial documentul. N-a mai fost o surpriză cînd am recunoscut scrisul de mînă, școlăresc al lui Joachim Stiller. Cu toate acestea, inima îmi bătea puternic, în timp ce citeam următorul mesaj :

Dragă domnișoară Marijnissen, după cum era de așteptat de la doi oameni aleși de către mine, drumul lui Freek Groenevelt s-a întîlnit cu al dumneavoastră. Nu era prevăzut ca din acest fapt să decurgă alte consecințe. Totuși, pe de altă parte, nimic nu poate fi întreprins dacă Liberul Arbitru își pierde drepturile sale. Să nu vă fie frică. Ce va fi, va fi. Încă nu pot spune dacă vi se va acorda mult timp pentru aceasta, deși nimeni nu vă cunoaște pe amîndoi atît de profund ca mine. Fie ca nimic omenesc să nu vă rămînă necunoscut. Servitorul dvs., Joachim Stiller.

Pentru că muzica începuse o nouă melodie, m-am folosit de această ocazie să o invit încă o dată la dans, dar nu înainte de a bea la bar un pahar de gin sec. În timp ce o conduceam spre ringul de dans, simțeam că în viața mea nu fusesem vreodată atît de bine dispus. M-a lăsat rece faptul că tînărul unsuros care aparent o însoțea și care, din cauza aceasta, era probabil logodnicul ei, se uitase la mine bănuitor. Am strîns-o în brațe și i-am spus :

— Scrisoarea este o prostie, fără îndoială. E o glumă a prietenilor dumitale. Neisprăviții ăștia vor să ne atragă într-o cursă. Le-am ghicit jocul, să știi !

— Te rog, vorbește mai încet, răspunse ea îngrijorată și se uită la mine dojenitoare, pentru că mă jucam sîcîitor cu nasturele sutienului ei, prin spatele rochiei.

— Nu este atît de simplu cum crezi.

— Prostii, zisei eu cu o nepăsare de bețiv, nu o pune la inimă. De ce să tac din cauza

acestor derbedei ? Oricum, m-au recunoscut de mult, firește, în ciuda tricoului meu uzat.

Eram din nou delicios de beat și pluteam pe un nouraș. Stomacul meu — bun stomac, mă gîndeam și mă întrebam unde naiba apare în Shakespeare acest „excelent stomac" — se făcea simțit numai printr-un enorm apetit pentru pui cu mirodenii sau ceva asemănător. Eram sigur că puteam să continui să beau toată noaptea și să mă simt din oră în oră tot mai bine.

— Pînă acum nu te-a recunoscut nimeni... Cu greu am putut să te recunosc și eu. Nu porți ochelari de obicei, nu-i așa ?

— Bine-nțeles că nu. Port ochelari numai la citit și la scris. Ce legătură are asta cu... ?

Acum rîse deschis ; i-am văzut dinții frumoși și deodată am înțeles că era cea mai splendidă femeie pe care o văzusem cîndva. De-abia atunci mi-am dat seama că ochelarii îmi stăteau încă pe nas.

— Bunule Dumnezeu, am rînjit eu, cum de s-a putut ? Dar, la naiba, cu siguranță că nu trebuie să-ți fie rușine că mă cunoști în fața acestor tipi !

Se uită la mine timidă, se înroșise, dar nu-și întoarse privirea.

— Logodnicul meu este foarte gelos. O femeie poate oare să acuze un bărbat pentru așa ceva ?... El nu va crede că ne-am întîlnit întîmplător aici. Și, să știi, poate fi foarte dificil...

Recunosc, am profitat de faptul că, evident, nu eram în stare de un comportament responsabil atunci cînd i-am răspuns :

— Ei bine, nu e uman ca o tînără drăguță ca tine să se sperie de primul profesor pe care-l întîlnește. Are să te pedepsească să scrii o mie de rînduri ? Este rușinos, dacă vrei să știi părerea mea. Dacă aș fi în locul tău, i-aș spune că poate să o șteargă definitiv. Să o fac eu în locul tău ?... Și, iată, poftim înapoi scrisoarea. Sînt sigur că logodnicul ăsta al tău, din gelozie, încearcă să te sperie cu asemenea gunoaie, după ce a încercat să o facă mai întîi cu mine.

Dintr-o dată m-am enervat cumplit, deși îmi dădeam bine seama că era ceva greșit în raționamentul meu.

— Și acum, lasă-l să se supere pînă ce se învinețește, am conchis eu sfidător în timp ce o conduceam înapoi la grupul ei, mi-am scos ochelarii cu o mișcare ostentativă și i-am băgat nepăsător în buzunarul de la pantaloni.

Am văzut-o înțepenită — de frică oare ? — și mă cuprinse o milă de bețiv inexplicabilă. Întors lîngă prietenii mei care se desfătau mîncînd chifle cu brînză și muștar, mă uitam la ea intens, de la distanță. Tînărul unsuros părea să-i facă o scenă, dar ea, în aparență, nu catadixea să răspundă argumentelor lui enervate.

„Mai tîrziu, acest dictator de dormitor o va lua acasă“, m-am gîndit, cu lacrimi în ochi. „Vor lua un taxi și, pe drum, el o va cicăli multă vreme încă. Dar după aceea el se va potoli, pentru că ea locuiește singură și pare să fie independentă. După cîteva ore, ea, probabil, va țipa de plăcere și, după asta, se vor prăpădi de rîs, vorbind de festa pe care mi-au jucat-o

mie, un scriitor de doi bani, care nu reprezintă nimic pentru ei...“

Știam că era o dovadă de meschinărie din partea mea să gîndesc astfel despre ea. Dar eram foarte băut în acea seară și, de asemenea, m-am simțit dintr-o dată îngrozitor de singur, de parcă nu știam cum va decurge viața mea de atunci încolo...

IX

O VIZITĂ LA BIBLIOTECA PUBLICĂ

PLECÎND DE LA „Pivnița călugărilor“, le-am spus la revedere prietenilor mei. Dirk Boersma susținea cu încăpățînare că el nu voia să meargă la hotel, fir-ar al naibii, înainte de a vedea un spectacol de striptease, deși Eveline se afla într-o asemenea stare de extaz spiritual, că mă întrebam dacă nu i-ar plăcea să dea un astfel de spectacol pe propria ei răspundere. Dar cu siguranță că treaba nu va fi foarte originală în spațiul creat de lanțurile conjugale, în afară, poate, de cazul în care ea se gîndea la eventualitatea de a ne cîștiga pe Andreas și pe mine ca spectatori. Acasă, mi-am băgat degetele pe gît cît am putut de adînc și am vomitat din plin, cu o resemnare filosofică, după care am băut o jumătate de sticlă de sifon și am înghițit cîteva pastile pentru ficat. Am dormit ca un buștean și m-am trezit fără să fiu mahmur. Apa rece a dușului mi-a făcut pielea ca de

găină. Deoarece existau la redacție o grămadă de materiale gata pregătite și Clemas Waalwijk, căruia îi telefonasem de formă, mi-a dat asigurări că nu mă aștepta nici măcar o singură sarcină, m-am hotărît să-mi petrec întreaga zi studiind cu atenție cartea pe care mi-o încredințase Geert Molijn ; aveam de gînd să scriu un articol detaliat și serios despre ea, pentru prima noastră pagină literară de duminică. Am mîncat gospodărește, mulțumit de intenția de a lucra foarte mult, am băut în jur de cinci cești de cafea și, într-o dispoziție bună, am pornit-o agale către Biblioteca Municipală.

Era o dimineață cu contraste stridente de lumină, cu umbre albăstrui, cu tarabe de fructe și de flori, cu aromă de levănțică și cu rochii de vară subțiri și decoltate și cu picioare goale, bronzate deasupra tocurilor înalte. Piața Conscience, înconjurată strîns și dominată de impresionanta fațadă a Bisericii Carolus Borromeus, semăna în lumina polenizată cu o piazza venețiană, completată fiind cu tradiționalii porumbei, în timp ce statuia faimosului nostru scriitor Hendrik Conscience încă mai stătea aplecată peste acvariul său, meditînd cam ce a realizat învățîndu-și poporul să-l citească pe Courths Mahler.

Liniștea din bibliotecă mi-a creat o senzație agreabilă. În tăcerea aproape mormîntală a sălii de lectură, unde abia puteai auzi foșnetul paginilor răsfoite, cîteva fete, evident studente, copiau cu sîrg dintr-o enciclopedie, un domn mai în vîrstă întorcea paginile colecției voluminoase a vreunui ziar și, în spatele ghișeului, prietenul meu Wim Valckeniers ședea visînd liniștit la ordinea universului. S-a trezit înviorat cînd m-a văzut și m-a întrebat entuziasmat cum mi-ar putea fi de folos.

— Ascultă, am spus ezitînd, nu știu dacă ar trebui să-ți răpesc timpul cu așa ceva. Este vorba despre o carte a cărei pagină de gardă lipsește, așa încît nu cunosc titlul, autorul sau editorul. Textul este complet. Probabil că a fost tipărită la Anvers la începutul secolului al XVII-lea, deși asta-i doar bănuiala mea...

— Am înțeles, zise el. Ai adus-o cu tine ?

I-am înmînat volumul pe care-l ținusem cu grijă sub braț. Mă gîndeam că la felul lui experimentat și totuși drăgăstos de a deschide cartea, lipsea doar o pipă arzînd încet și o pereche de ochelari împinși neglijent pe frunte. În același timp simțeam că moderna sală de lectură era mult prea practică pentru acest moment din eternitatea mea proprie. Ar fi trebuit să fie o cameră de lucru prăfuită, cu ferestre murdare și, în spatele lor, o grădină neîngrijită și ar mai fi trebuit să plouă pe o potecă de cărămizi roșii.

— Ai dreptate, mormăi Valckeniers, începutul secolului al XVII-lea. Probabil de la atelierele lui Vostermans, judecînd după dispoziția tipografică și după caracterele literelor .

— Ești un bibliotecar nemaipomenit, i-am răspuns, plin de speranță. Ar fi minunat dacă aș putea da de urma informației care lipsește...

— Nu mă supraestima, zîmbi el și m-a surprins că încă își mai înălța colțul stîng al buzelor, la fel cum făcea cu mai mult de douăzeci de ani în urmă, pe cînd eram la școală, gest

care imprima trăsăturilor lui asimetrice o expresie comică și simpatică.

— Dar, înainte de a începe o investigație științifică, să ne încercăm norocul... Îmi poți spune pe scurt despre ce este vorba în carte? Poți afla chiar și numai din întîmplare lucruri utile în cele mai neașteptate locuri.

— Singurul punct de reper care îmi vine în minte este „Apocalipsa“, cred. Dar presupun că ai multe cărți despre asta...

L-am urmat în tăcuta cameră a fișierelor și, după cîteva căutări cu degete de expert, scoase un carton, însemnă numărul raftului și trimise un subaltern să aducă lucrarea din depozit. Nu i-am pus nici o întrebare pentru moment. Wim Valckeniers este un tip foarte drăguț, dar trebuie să-i dai ocazia să răspîndească din cînd în cînd puțin mister în jurul său — un lucru pe care unii oameni nu-l pricep și privesc o astfel de comportare ca fiind ambiguă.

Se uită triumfător cînd asistentul bibliotecii reapăru după aproximativ zece minute și îi înmînă un volum legat în pergament ceruit care, judecînd cel puțin după aparențele exterioare, semăna foarte mult cu cartea lui Geert Molijn. Deoarece nu am vrut să-i stric plăcerea, intenționat priveam visător peste capul lui, în timp ce el compara prima pagină a textului dintr-o carte cu cealaltă.

— Aici ești, domnul meu drag, exclamă el jubilînd, iată un loz cîștigător. Privește! și împinse spre mine, peste masă, cele două cărți deschise.

Fusese, oare, chiar adevărat că un somn scurt dar adînc mă trezise complet? Sau, dimpotrivă, am venit orb de beat, vreau să zic mort de beat la bibliotecă direct de la „Pivnița călugărilor“ sau dumnezeu mai știe de unde altundeva? În orice caz, dușumeaua s-a clătinat deodată amăgitor în sus și în jos, am băgat de seamă că sîngele mi se scurge din față și un simțămînt ciudat, înăbușitor, ca și cum mi s-ar fi făcut greață, mi-a încleștat stomacul și traheea simultan, în timp ce inima îmi bătea atît de puternic, încît loviturile ei îmi pulsau în timpan, provocîndu-mi o senzație elastică, de amețeală. Am închis ochii, ca și cum aș fi vrut să mă refugiez undeva departe de halucinațiile înfricoșătoare, dar, cînd i-am deschis din nou, preocupat în special să-l împiedic pe bibliotecar să-mi observe consternarea care se transforma acum în panică, am citit, spre groaza mea, pentru a doua oară, capul învîrtindu-mi-se și buzele murmurîndu-mi fără voie: APOCALIPSUL, FIIND VIZIUNEA SFÎNTULUI IOAN ÎN PATMOS. EXPLICAT ȘI ELUCIDAT DE JOACHIM STILLER, PROFESOR DE TEOLOGIE LA AUGSBURG.

— Și vine de la tiparnița lui Vostermans, adăugă Valckeniers, triumfător, exact cum mi-am închipuit; aici este semnul tipografului, uite! Dar, băiete dragă, ești foarte palid! continuă el dintr-o răsuflare, nu te simți bine?

Acum, într-adevăr, mă năpădise transpirația și puteam simți broboanele prelingîndu-mi-se de pe păr pe frunte. Valckeniers aduse un pahar cu apă pe care l-am golit dintr-o sorbi-

tură, în timp ce sala de lectură asculta încă îngrozită, ca şi cum noi ne-am fi aflat la bordul unui vapor pe cale de a se scufunda. Mă ţineam atît de strîns de tăblia mesei, încît mi se albiseră încheieturile. Vag, îmi dădeam seama că studenţii — viitori profesori şuşoteau preocupaţi şi se uitau la mine pe furiş peste enciclopediile lor. Şi, la fel de vag, îmi aminteam că mai cunoscusem în viaţa mea această frică aproape animalică, exact la sfîrşitul războiului cînd, într-un tulburător interval de linişte, o bombă a făcut praf tramvaiul care tocmai plecase, înainte ca eu să-mi pot croi drum spre platforma din spate. Într-o fracţiune de secundă, intersecţia aglomerată unde s-a întîmplat nenorocirea s-a transformat într-o hecatombă plină de sticlă spartă, oţel răsucit şi corpuri mutilate. Se părea că această amintire teribilă, care-mi va rămîne ca un coşmar pentru tot restul vieţii, se dovedise atunci a fi salvarea mea.

„Mă aflu în sala de lectură", mi-am repetat cu încăpăţînare, „incidentul cu bomba s-a întîmplat cu mult timp în urmă. Aici e linişte şi pace şi sînt în siguranţă. N-are de ce să-mi fie frică, nu mi se poate întîmpla nimic". Cu fanatismul unui om care se îneacă şi care speră să ajungă la mal, am încercat să-mi revin, privindu-mi mîinile ca de cretă. Figura înceţoşată a lui Valckeniers mă urmărea îngrijorată de după o perdea de ceaţă însorită; se întreba dacă nu cumva ar trebui să strige după ajutor.

— Mulţumesc, şoptii eu răguşit, îmi este puţin mai bine... Într-adevăr, ar trebui să-mi controlez tensiunea...

— Credeam că vei leşina, l-am auzit spunînd de departe şi vocea lui suna mai încet chiar decît o şoaptă.

— Am tras o sperietură zdravănă. Te simţi într-adevăr mai bine? Ai vrea să stai întins undeva, liniştit?

Am făcut tot posibilul să zîmbesc şi am mormăit cu greutate că totul va fi în regulă. Prietenul meu dădu drumul la un ventilator şi aerul rece mi-a făcut bine. Puteam respira mai uşor, aveam impresia că sîngele începea din nou să circule şi panica dispărea treptat, la fel ca apa de pe o plajă în timpul refluxului. În cele din urmă am reuşit să vorbesc cu o voce mai mult sau mai puţin sigură:

— Te rog, iartă-mă, Wim... Îţi fac o mulţime de necazuri. Dacă aş fi ştiut dinainte...

— Nu are nici o importanţă. Să te conduc pînă acasă? Şeful nu s-ar supăra, sînt sigur...

— Într-adevăr, i-am răspuns cît mai hotărît cu putinţă, mişcat de înţelegerea lui, mi-a trecut acum complet. Am de gînd să notez în linişte data pe pagina de gardă şi apoi să caut prin „Deutsche Bibliographie" şi prin „Herder". Sînt hotărît să descopăr ce fel de om era acel domn Stiller.

— Rămîi acolo unde te afli, bătrîne, voi găsi eu pentru tine..., spuse Valckeniers grijuliu. Încă înainte de a apuca să protestez, el se aşeză în faţa mea cu un volum masiv.

— Ei bine, zise el cu aceeaşi voce înţelegătoare, teamă mi-e că nu vom afla prea multe. Dar pare să fi fost un tip curios. Atît data naşterii cît şi a morţii sînt necunoscute. De fapt,

el a predat teologia la Augsburg de la 1552 pînă la 1555. Aceasta coincide cel puţin cu ceea ce ştim noi... Se presupune că ar fi rătăcit o vreme prin Bavaria, Westphalia şi prin Ţările de Jos ca predicator itinerant, dar asta nu este sigur. Sună bine, nu crezi ?... Unii l-au identificat cu Stiller, scris şi Stieler, primul nume fiind necunoscut şi, probabil, de origine evreiască, cel care a fost ars pe rug la Geneva în 1560, dar şi aceasta este numai o supoziţie. Nu pare să fi scris altceva în afară de această poveste a Apocalipsei...

Îmi făcea bine să stenografiez datele furnizate de serviabilul meu prieten. Mă obliga la concentrare. M-am agăţat de această ocupaţie cu curajul disperatului şi, cînd am terminat, m-am simţit din nou foarte bine, fiziceşte vreau să spun. Dar Wim nu a vrut să-şi retragă atît de curînd protecţia lui părintească. El hotărî că aveam nevoie de o băutură, că numai bunul şi vechiul gin olandez mă putea face să-mi revin complet, deoarece cui pe cui se scoate. Îl rugă pe un asistent să preia supravegherea sălii de lectură şi mă îndrumă spre o cămăruţă aflată la etajul de la mijloc, unde era amenajat modestul său birou. Aici, scoase o sticlă cu gin şi două pahare din spatele unei ediţii mai vechi a Larousse-ului.

— Nu, zise el, nu m-am apucat de băutură. Este rămăşiţa unui cadou... În sănătatea ta. N-ar fi rău să-ţi mai controlezi tensiunea. Numai că nu înţeleg cum poate să ţi se facă rău atît de brusc.

— Mă depăşeşte, am răspuns neutru. Mi se întîmplă prima oară...

— E o chestie de nervi, dacă vrei să-mi cunoşti părerea. Dar oricum ar fi, ai acum foarte mare nevoie de un pahar. Prosit !

— Prosit ! am răspuns cît mai vesel cu putinţă şi, în timp ce beam, mi-am dat seama că îmi va face bine. Pentru Joachim Stiller, am adăugat, dar am putut desluşi o notă falsă în bravada mea. Mînat de o bruscă nevoie de a mă confesa, am continuat : M-am purtat ca o bunică isterică, dar n-am avut încotro. Te rog, uită...

— Nu trebuie să te scuzi în nici un fel. Nervi, puţină tensiune, boala directorului, cum se numeşte acum în America, aşa cred. Ar trebui să ai vreun hobby inofensiv, dacă mă întrebi : colecţionarea de timbre sau pescuitul... Şi pe mine mă scot din sărite cîteodată unele treburi, deşi aici se lucrează foarte liniştit. Ar trebui să începi ceva, ceva complet lipsit de importanţă, care să nu aibă nici o legătură cu munca ta zilnică !

— Nu e o idee rea...

— Eu mă amuz în ultima vreme scormonind în grafologie. Poate că este o prostie, dar îndrăznesc s-o recomand din toată inima ca pe un fel de relaxare. Ai cumva la tine cîteva rînduri scrise de mîna ta ?

Ginul mi se urcase încet la cap, dar nu mă făcea să mă simt rău ca în noaptea trecută şi bătăile alarmante ale inimii dispăruseră acum aproape complet. Nu eram beat şi aveam im-

presia că puteam să gîndesc din nou intens și clar.

— Propriile mele hieroglife nu mă interesează, am mormăit, în timp ce scoteam din portofel plicul îndoit care conținea prima misivă a lui Stiller. Dar există un individ complet nebun, după cîte pot să-mi dau seama, care încearcă să mă enerveze trimițîndu-mi scrisori stupide. Chiar caută să mă prostească folosind timbre care și-au pierdut de mult valabilitatea. Poftim, ia-o...

— Sînt numai un amator, bineînțeles. Comparat cu tipi ca Christiaan Sipido care lucrează pentru Procurorul general, știi, sînt doar un copilaș de grădiniță. Dar lasă-mă să arunc o privire... Îl cunoști pe acest corespondent nebun al tău ?

— Deloc. N-am nici cea mai vagă idee cine ar putea fi. Probabil că-i numai o glumă... Ei bine, domnule grafolog, te ascult !

— Nu este ușor, să știi... Ar trebui într-adevăr să-mi consult manualele. Dar, oricum... este foarte posibil ca anumite subtilități să-mi scape și ele vor fi cu siguranță cele care prezintă importanță, vei vedea...

— Dă-i drumul. Nu aștept dezvăluiri senzaționale.

— Ei bine, la prima vedere, atunci, m-aș hazarda să ghicesc că acest client al tău suferă de o considerabilă lipsă de personalitate...

— Care poate fi și ea o formă a personalității, nu crezi ?

— Dacă vrei să o privești astfel... Aș putea să greșesc total, Freek, te-am avertizat doar. Dar dacă insiști să-mi exprim părerea cît de bine pot...

— Nu-ți face scrupule. Nu este vorba despre o problemă de stat...

— Mă rog, în acest caz aș spune că numai cineva care nu există, dar care poate, cu toate acestea, să scrie bine — nu sînt un literat — ar scrie aproximativ în același fel ca omul tău. Probabil că nu este foarte clar, nu-i așa ?...

Am înghițit lacom băutura și am încercat să mă conving că ginul mă făcea să tremur atît de intens. Dar, în adîncul sufletului, îmi dădeam seama că tremurasem deoarece Valckeniers, fără să știe, agitase în mine ceva care de mult timp zăcuse în stare latentă.

— Dimpotrivă, mormăii eu, privind fix înaintea ochilor, tu nu-ți poți da în nici un caz seama cît de tulburător te-ai exprimat... Mă întreb dacă fizic este posibil ca el să existe...

— Sincer vorbind, eu nu cred că există, își spuse părerea prietenul meu, care, natural, nu putea să înțeleagă ce voiam să spun, deoarece nici chiar eu însumi nu știam foarte clar despre ce era vorba.

— Acești sărmani nenorociți îți trimit scrisori anonime, bineînțeles sub nume fals.

— Da, am exclamat eu vesel, deși veselia suna suspect de forțată, da, un nume fals, asta este, precis !

Simțeam cum privirea lui Valckeniers, de obicei senină, rămăsese, de data asta, țintuită a întrebare asupra mea. Intenționat m-am prefăcut că nu observ, și m-am uitat atent la coperta de un verde decolorat a masivului „La-

rousse du XIX-ème Siècle", cîndva piesa de atracție din modesta bibliotecă a tatălui meu. Îl puteam oare face pe vechiu-mi coleg de școală să observe că undeva, înăuntrul meu, se produsese un scurt circuit... ?

X

CONVORBIRE TELEFONICĂ ÎNAINTE DE ZORII ZILEI

DUPĂ ACEEA, deși mi se părea ilogic, m-am îndreptat spre casă senin. Băutura lui Valckeniers mă făcuse să mă simt mult mai bine, cu toate că ar fi fost mai potrivit cu firea mea să cuget asupra tulburătoarei coincidențe după care un teolog din secolul al XVI-lea, de o calitate dubioasă, obișnuia să poarte același nume cu al enigmaticului meu corespondent. Dar certitudinea că era o coincidență, că nu putea să fie altceva, mă ținea încă în afara oricărei îndoieli și asta reducea pentru moment afacerea la proporțiile unei anecdote lipsite de importanță, care circulă în orice redacție. Singurul lucru care mă tulbura era amintirea violenței cu care reacționasem — aproape ca un nevropat — la acest nume ce-mi devenise foarte cunoscut. Sînt sănătos tun și nici măcar nu știu ce înseamnă să fii bolnav. Dar acesta este cu siguranță motivul pentru care nu par a duce lipsă de talent cînd joc rolul unui „malade imaginaire". Ori de cîte ori se vorbește despre

cîteva cazuri de poliomielită, nu mă mai simt în siguranță, rar de tot citesc vreun articol despre plămîni sau despre vreun fel de cancer fără urmări grave și cea mai mică durere în mușchiul brațului stîng îmi trezește imediat frica unei anghine pectorale, frică ce mă ține în șah zile în șir. De data aceasta însă nu m-a copleșit nici un fel de frică neîntemeiată, singurul lucru cert era că tensiunea mea se dereglase puțin.

M-am uitat cu plăcere la tabloul însorit al orașului și mi-am adus aminte cu tandrețe de tulburarea Simonei din noaptea trecută. Mă gîndeam atît de intens la ea încît n-am îndrăznit să cred imediat că, de fapt, ea era cea care a apărut deodată lîngă locuința mea. Această întîlnire a surprins-o aparent mult mai puțin decît pe mine, ceea ce era pe deplin logic, deoarece ea a fost cea care a venit să mă vadă — așa mi-a spus, grăbită ; stătuse în fața ușii închise, sunase zadarnic la ziar de la o cabină telefonică și, sperînd că voi veni acasă pe la prînz, și-a petrecut timpul uitîndu-se la vitrine.

— Nici nu știi ce bine îmi pare că te văd, i-am spus eu, strîngîndu-i mîna proaspătă și hotărîtă ; o spuneam din toată inima și imediat am scos cheia.

— Te rog să nu te supere deranjul de sus, am adăugat. Întîmplarea face să fiu unul dintre acei excentrici lupi singuratici.

Purta o rochie minunată, cu flori mari pe un fond negru și pantofi roșii cu tocuri cui, înalte, atît de ascuțite că nu puteam înțelege cum reușea să-și păstreze echilibrul. Am apreciat faptul că socotea foarte natural să vină la mine

fără politețuri de prisos. E genul de femeie care încă mă mai intimidează — femei simple și neinhibate, deși se vede, din atenția cu care se îmbracă, de exemplu, că sînt pe deplin conștiente de feminitatea lor fără vreun semn de afectare sau de cochetărie ieftină.

— Este plăcut aici, zise ea cu o încîntare care nu conținea nici un fel de aluzie la o emoție simulată. Eram mulțumit că o bucura atît de sincer atmosfera locuinței mele, atmosferă mai curînd neobișnuită.

— Și, dumnezeule, domnule Groenevelt, ce priveliște uluitoare aveți de aici. Cred că v-ați gîndit că locuiesc într-un loc teribil de conformist.

— Dimpotrivă, am răspuns și m-am dus lîngă ea, la fereastra deschisă. M-am gîndit de multe ori la seara cînd ne-am întîlnit pentru prima oară. M-ai considerat foarte prost crescut atunci, nu ?

Rîse cu un sunet plăcut și gutural, care mi se părea extrem de delicat, și-și puse mîna pe brațul meu cu multă naturalețe, ca și cum ar fi vrut să mă convingă și mai mult.

— Ba deloc, cine v-a dat ideea asta ? Doar că am avut un șoc groaznic cînd v-am văzut apărînd în fața mea într-un mod atît de neașteptat. Dintr-o dată mi-am dat seama că nu aveam cugetul pe deplin curat, vedeți...

Acoperișurile luceau în căldura după-amiezii și cerul era albastru verzui ca vîrfurile de porțelan ale unor lămpi vechi de gaz. Undeva în mine eram conștient că nu era nevoie să se întîmple nimic altceva important pentru ca amintirea acestui moment proaspăt să-mi rămînă întipărit în suflet pentru tot restul vieții.

— Dacă nu mă înșel, ne spuneam pe nume seara trecută, i-am zis. Gîndeam că nu e drept să silesc soarta să permită tăcerii să dureze mai mult decît ar fi fost strict necesar.

— Sîntem de acord să continuăm ?

— Dacă insiști, domnule Groenevelt, vreau să spun Freek, voi face tot ce pot. Știi, sînt într-adevăr foarte docilă din fire. Oricum, sper să nu crezi că am atîta tupeu. Realmente, nu înțeleg cum am avut îndrăzneala să vin și să te vizitez fără pic de rușine.

— Exact la asta m-am gîndit și eu tot timpul, am glumit. Dar acum, că tot ești aici, propun să bem o cafea. Nu există nici o gospodină în orașul ăsta care să poată face o cafea mai bună decît mine.

În timp ce eram ocupat la bucătărie, ea continua să admire panorama ; cei mai mulți dintre musafirii mei nu se mai satură privind-o. Deși îmi exagerasem foarte mult extraordinarul talent de a face cafea, nu era cazul să mă rușinez de ea. Am lăsat sticla de gin în frigider. Pentru nimic în lume n-aș fi vrut să creadă că sînt un băutor înrăit. Nu trebuia să-mi fac iluzii și-mi dădeam pe deplin seama că nici pe departe nu-mi era indiferentă părerea pe care ea cu siguranță că și-o făcuse despre mine.

N-am considerat necesar să pun întrebări. Pe de altă parte, mi se părea că politețea abia dacă mă putea reține să nu mă uit la ea discret și cu plăcere după ce ne-am așezat, ea pe canapea, cu rochia înflorată întinsă în jurul ei, iar

eu pe un scăunel cu trei picioare, într-o atitudine de expectativă și, totuși, răbdătoare.

— Nu-mi puteam găsi liniștea înainte de a-mi cere scuze pentru comportarea prostească de care am dat dovadă noaptea trecută, începu ea fără să fie rugată, ceea ce nu m-a surprins. De la prima noastră întîlnire știusem că nimic nu-i era mai străin ca artificialitatea.

— M-am purtat ca o adolescentă...

— Deloc, am răspuns eu serios, în așa fel încît ea să observe că nu intenționam să mă eschivez, folosindu-mă de un clișeu. Ai folosit prilejul să vii la mine împinsă de grijile tale, complet spontan, fără nici o timiditate. Totul decurgea destul de straniu, dar asta datorită împrejurărilor. Pot să-mi imaginez cum te simțeai.

— Oricum aș fi venit la tine, continuă ea, netezindu-și o cută imaginară de pe rochie. Îmi displac situațiile ambigue și trebuia să-ți vorbesc. Acea scrisoare dementă m-a întors total pe dos.

— Încearcă să uiți întreaga poveste... Orice intenție ar avea omul nostru, Stiller, îi sînt recunoscător pentru că mi-a dat prilejul să te văd din nou.

Poate că totul a început din cauza seriozității cu care se uita la mine cu acei frumoși ochi ai ei, în timp ce camera, destul de întunecată deja, se umplu de o mare liniște, aproape materială, tangibilă. M-a mușcat gîndul că nu voi ști ce să fac cu suferința mea dacă vreodată acești ochi se vor uita la mine plini de reproș. Mi-am

impus să nu-mi trădez tulburarea și i-am oferit o țigară. Puteam deduce după felul în care expira fumul că voia să spună ceva, dar nu-și putea găsi pe moment cuvintele potrivite. Am înțeles că trebuia s-o ajut.

— Și acum dă-i drumul, am îndemnat-o eu. Dacă este numai o vizită obișnuită de prietenie, sînt mai mult decît fericit. Nu pot să spun cît de fericit am fost cînd mi-am dat seama că tu erai femeia care mi-a apărut deodată în față. Iar dacă este vorba doar de o chestiune de afaceri, aș prefera să-mi sfîșii inima fără să te mai învîrtești în jurul problemei.

— Nu știu ce înțelegi tu printr-o chestiune de afaceri, răspunse ea zîmbind ușurată. Cu puțin timp în urmă, eram convinsă că trebuie să-ți spun o mulțime de lucruri, dar acum mă întreb dacă merită să te deranjez cu ele.

I-am umplut din nou ceașca cu cafea și am prins momentul potrivit să mă așez lîngă ea.

— Aș fi foarte mulțumit, i-am spus eu liniștit, fără să arăt cît de mișcat eram, dacă m-ai considera prietenul tău. Ești foarte vitează, dar simt cît ești de tulburată. Nu știu ce-ți pot spune ca să te liniștesc, dar nu trebuie să uiți că soarele strălucește puternic afară, că nu cu mult timp în urmă ți-a plăcut mansarda mea de artist sărac și că amîndoi sîntem niște persoane libere și mature din punct de vedere spiritual, care pot înfrunta orice problemă s-ar ivi.

— Iartă-mă, începu ea hotărîtă, nu am obiceiul să-mi dau drumul atît de ușor. Dar mă simt urmărită ; abia îndrăznesc să deschid cutia

poștală sau să răspund la telefon și, pe stradă, mă uit încontinuu în spate.

— Bunule Dumnezeu, am exclamat eu uluit, de ce nu mi-ai spus toate astea seara trecută ? Spuneai doar că ești emoționată. Noi doi trebuia să fi lăsat în plata domnului întreaga ceată de băutori și să fi plecat la un bar cuminte, unde să discutăm întreaga poveste în liniște.

— Pînă seara trecută nu a fost chiar atît de rău. Mă tulburaseră cele două scrisori stranii, dar era mai mult enervare decît spaimă...

— Chiar și enervarea merge cam prea departe, știi tu... Vreun glumeț vrea să ne prostească complet. Crede un jurnalist, Simone, cînd îți spune că există personaje foarte ciudate care se plimbă pe sub soarele Domnului...

— Nu mai e vorba doar de scrisori. Azi dimineață, cînd abia se luminase, am tresărit brusc la semnalul telefonului. Eram buimacă de somn pentru că luasem două aspirine. Trebuie să fi fost un apel interurban, cred. O telefonistă a obținut legătura cu mine, dar nu i-am auzit cuvintele și nici de unde venea apelul. Aspirinele, vezi... Un timp s-a auzit numai un bîzîit. Apoi o voce caldă de bărbat, remarcabil cultivată — această deosebită finețe a vocii m-a frapat imediat — mă anunță că vorbeam cu...

— De ce te oprești atît de brusc ? Mor de curiozitate ! am zis, dar știam dinainte ce va urma.

— Este nemaipomenit de caraghios. Dar sînt sigură că nu am visat. Acea voce necunoscută îmi zise că vorbeam cu Joachim Stiller.

M-am mirat de cîtă stăpînire am putut da dovadă. Dar acum nu mai putea exista nici strop de îndoială autentică în mintea mea (în ciuda atîtor detalii inexplicabile) despre faptul că eram implicați într-o glumă de prost gust și nu mai simțeam nici cea mai mică dorință să arăt cît de cît agitat.

— Ei bine, am murmurat vag, omulețul nostru este destul de insistent. Ce voia de la tine atît de devreme ?

— Am avut un asemenea șoc, că m-am simțit și mai amețită, deși tremuram deja toată. Nu pot să-mi amintesc convorbirea cuvînt cu cuvînt. Am înțeles ce îmi spunea, dar nu mi-a rămas totul în minte, deoarece eram teribil de năucită ; s-a redus la asta : că nu a fost foarte frumos din partea mea să te las noaptea trecută în voia soartei, că te simțeai atît de îngrozitor de singur și de trist, că niciodată nu trebuie să părăsim o ființă omenească în singurătate și că n-ar trebui să mă amăgesc eu însămi. Legătura s-a întrerupt înainte de a reuși să mă adun. Cîteva minute am stat acolo complet uluită cu telefonul în mînă.

— Omul nostru împinge lucrurile prea departe, am răspuns eu meditînd. Nu suni o doamnă în zorii zilei. Totuși, trebuie să recunosc că într-adevăr m-am simțit singur și trist.

Ea îmi strînse mîna ca și cum ar fi vrut să mă roage să o liniștesc pe de-a-ntregul și am simțit nevoia presantă să o iau în brațe, să o apăr și să-i dăruiesc o parte mai mare din liniștea adîncă pe care mi-o aducea prezența ei.

— Cum a aflat, doar naiba știe, am adăugat. Sper, cel puțin, că nu mă suspectezi din nou ca fiind Joachim Stiller.

— Încă mai ești supărat pentru asta ?

— Nu era prea măgulitor, dar puteam să înțeleg. Nu ne cunoșteam și am făcut tot ce mi-a stat în putință să nu dau nici o importanță părerii tale despre mine.

— Crezi că acum mai are vreo însemnătate ? mă întrebă ea direct, în timp ce-și stingea țigara. Sună urît, dar nu o înțeleg așa ca...

— Ți-am spus deja că m-am străduit să nu dau nici o importanță acestei chestii, i-am răspuns. Dar recunosc sincer că întreaga afacere Stiller m-a călcat pe nervi, în timp ce, de fapt, mă întrista că cineva ca tine se complace în compania acestor ticăloși tîmpiți de la *Atomium*...

Spontan, vreau să spun fără premeditare, i-am strîns fața dulce cu amîndouă mîinile. Mai tîrziu mi-a spus că aveam un aer trist, deși eu nu-mi dădeam seama de asta. Trăsăturile ei păreau că se estompează datorită intensității cu care ochii uimitor de puri mă priveau. Sunetele orașului, care formau fundalul bine cunoscut al vieții mele de zi cu zi parcă se opriseră cu mult timp în urmă. Doar ochii ei cenușii se mai aflau încă acolo. Ochii ei cenușii și glasul ei.

— Nu mai am nimic de-a face cu ei, Freek. Nimic. Mi-am dat seama de asta doar cu puțin timp în urmă. Nu mai puteam continua să trăiesc în acea atmosferă imatură, pedantă, pseudo-artistică și plină de gîlceve copilărești.

— E mai puțin de o oră de cînd mi-am desfăcut logodna. Trebuie să mă obișnuiesc treptat cu gîndul. Iartă-mă...

Ochii i s-au umplut de lacrimi, dar asta nu avea nici o legătură cu scenele lacrimogene pe care unele femei le folosesc pentru a cîștiga iubirea unui alt bărbat.

— Sfîrșitul unei greșeli inexplicabile care a durat un an. Sînt puțin tulburată, dar nu e nimic tragic în asta. Voiam doar să vorbesc cu cineva în care pot avea încredere...

Știam că trebuie să rămîn tăcut, recunoscător pentru încrederea pe care mi-o arătase și pătruns de conștiința stranie, care s-a răspîndit pe nesimțite în întreaga mea ființă, că eram implicat în această situație mult mai mult decît ar fi îndrăznit ea să-mi spună. Știam, de asemenea, că totul se putea transforma brusc într-o acută senzație de fericire, cum nu mai cunoscusem niciodată pînă atunci. Tot atunci am simțit o melancolie care părea că interzice această schimbare. Era o stare de melancolie care purta un nume... numele, într-adevăr apropiat mie pentru prima oară în viață, de Joachim Stiller. Știam, deși nu eram deloc speriat, că acest nume nu va dispărea niciodată complet din viața mea, la fel cum apostatul bănuiește probabil că Dumnezeu nu poate nicicînd să moară pe de-a-ntregul în hormonii săi. Era, într-adevăr, o conștiință absurdă, greu de împăcat cu certitudinea pe care în același timp o trăiam gîndind că un gest va fi suficient pentru a o numi pe Simone Marijnissen a mea

şi pentru a uita orice altceva în braţele ei goale şi frumoase. La toate acestea trebuie adăugat că eram foarte stăpîn pe mine în acea după-amiază.

XI
PROFESORUL SCHOENMAKERS

RECOMANDAŢIA LUI GEERT Molijn a săvîrşit miracole pe lîngă profesorul Schoenmakers. Exact peste o oră după ce telefonasem la Laboratoarele de Cercetări Arheologice din Bruxelles, mi-am parcat maşina aproape de Muzeul Jubelpark şi am ajutat-o pe Simone să coboare. În timp ce micul meu Citroën gonea pe autostrada liberă şi eu, credincios prostului meu obicei, depăşeam toate enormele maşini americane, nu schimbam foarte multe cuvinte, dar mă simţeam profund mulţumit de prezenţa ei liniştită, cu toate că, la început, ezitasem să-i telefonez. Am ezitat de multe ori în viaţa mea, invidios pe oamenii cu firi nesofisticate, aşa-zise directe care, neţinînd seama de obstacole, înaintează cu încăpăţînare spre ţinta propusă. Dar eu nu aparţin acestui tip de oameni siguri de ei, care dispun cu sînge rece de destinul celorlalţi. Mi-am amintit singur că nu aveam pretenţia să-i plac Simonei, în ciuda logodnei ei desfăcute, chiar dacă venise la mine în acea după-amiază din propria-i voinţă. Niciodată nu am considerat de cuviinţă,

după cîte îmi amintesc în mod constant, că o relaţie cu o femeie, chiar foarte intimă fiind, ar trebui să-şi găsească neapărat împlinirea în pat.

Cînd i-am cerut unui om de serviciu să ne îndrume, se părea că o apucasem într-o direcţie greşită. Între timp începuse să plouă şi omul ne-a sfătuit să o luăm prin Muzeul de Istorie Naturală. Aveam o adevărată slăbiciune pentru muzeele acestea din secolul al XIX-lea. Fac parte dintre puţinele locuri în care mă simt absolut în largul meu — la fel ca un credincios într-o biserică, îmi imaginez — mai liniştit chiar decît la ţară, unde am întotdeauna impresia că sînt doar un trecător întîmplător. Eram singurii vizitatori şi, dacă nu aş fi fost anunţat, n-aş fi considerat o pierdere de timp să ne petrecem întreaga după-amiază aici, încîntaţi ca nişte copii de o suliţă de piatră din perioada neolitică, de scheletul unui locuitor al unei peşteri tîrzii, cu o gaură în craniu, sau de hoarda impresionantă a strămoşilor noştri primitivi, naţionali, în timp ce ploaia cădea odihnitoare pe acoperişul în formă de cupolă. Totuşi nu-l puteam lăsa pe Schoenmakers să aştepte şi i-am promis Simonei — fata se afla într-o dispoziţie de vacanţă, şi nu mai avea deasupra nasului micul rid de îngrijorare care, de la început, mă făcuse să mă simt atît de tandru faţă de ea — că ne vom întoarce aici împreună.

Mi-l imaginasem pe profesorul Schoenmakers — al cărui nume îmi era cunoscut din lucrarea sa privind cercetările radiografice şi

chimice în domeniul istoriei artei și arheologiei, dar, mai ales, din raportul hotărîtor și din depoziția sa într-un proces senzațional despre un Brueghel falsificat — mi-l imaginasem, deci, ca un tip uscat, ascet și miop. Dar, de fapt, era scund și lat în umeri ca un atlet — un urs prietenos cu șosete — și ochii lui bătînd în căprui, în permanență străjuiți de o deasă rețea de riduri fine, mă determinau să cred că putea să-ți citească gîndurile, fără să te facă însă să te simți prost. Purta o pereche de pantaloni de catifea pe care nu puteai descoperi nici măcar o singură cută călcată și o jachetă largă din tweed, care cunoscuse și zile mai bune. Cu toate că arăta ca un gentleman fermier căruia nu-i păsa de felul cum se îmbracă, eram conștient de faptul că îl înconjoară o aureolă de un dinamism intelectual uimitor. Ne primi în biroul său enorm, unde domnea un haos de nedescris : a trebuit să mute cîteva vrafuri de cărți și hîrtii, înainte de a ne putea oferi un loc. Întregul spațiu îți inspira o tihnă ce părea o continuare a irealei atmosfere din muzeu. Deși nu-mi plăcea deloc să deranjez un om ca el cu fleacurile care îmi stăpîneau mintea, aveam certitudinea că-i puteam vorbi deschis, așa cum poți să o faci cu un medic care nu uită niciodată că limitele dintre trup și suflet sînt imaginare.

— Geert Molijn, am început eu, m-a sfătuit să vin la dumneavoastră, domnule profesor. Vreau să vă rog să faceți ceva pentru mine, deși știu că problema cu care vă deranjez vizează o poveste oarecum incredibilă, pe care

dumneavoastră s-ar putea să o socotiți complet copilăroasă. Dar vă spun foarte cinstit că nu numai liniștea mea sufletească atîrnă de rezolvarea ei, ci și aceea a domnișoarei Marijnissen, care a fost implicată într-un mod cu totul inexplicabil.

Felul în care se uita la mine era suficient pentru a-mi da seama că aveam în față un om foarte bun, care ne simpatiza intuitiv.

— Vă rog să nu vă scuzați, domnule Groenevelt. Mă bucur să vă cunosc mai îndeaproape. Nu am prea mult timp liber, dar mă număr, bănuiesc, printre cei mai credincioși cititori ai dumneavoastră. Știu, de asemenea, că liniștea sufletească este elementul esențial în viața unei ființe omenești. Prietenii bunului meu Geert sînt totodată și prietenii mei.

— Începutul povestirii noastre sună a roman polițist nu tocmai convingător...

— Mă dau în vînt după romanele polițiste... Într-un fel munca noastră seamănă cîteodată cu un roman de aventuri, să știți.

— Un moment, profesore. Mă gîndisem să dau afacerea pe mîna poliției, dar judecînd mai bine, mi s-a părut că nu am motive suficiente. Domnișoara Marijnissen și cu mine am primit de curînd, la intervale mai mult sau mai puțin regulate niște scrisori de la cineva care ne este total necunoscut. De obicei conținutul lor este mai curînd profetic, dar foarte clar redactat și, în mare, scrisorile nu sînt de fapt deloc alarmante. Nu sînt scrisori de amenințare, cum poate că ați fi înclinat să credeți, ba, aș spune, dimpotrivă...

— Vă cunoaşteţi de mult? Vă rog să-mi scuzaţi indiscreţia.

— Doar de cîteva săptămîni. Unul dintre lucrurile curioase din aceste mesaje ieşite din comun este că primul, primit de domnişoara Marijnissen, se referea deja la mine, deşi noi doi nu ne întîlnisem niciodată pînă atunci. Acum cîteva zile omul nostru s-a folosit de telefon pentru prima oară...

— Atunci, o fi cumva vorba de un glumeţ insistent ?

— Aceasta pare să fie cea mai probabilă explicaţie. Eu personal n-aş acorda prea mare importanţă întîmplării dacă nu ar exista faptul că, oricum o iei, întotdeauna îţi rămîne un element absolut inexplicabil.

— Mă faceţi curios. Ştiţi, întotdeauna am fost un individ curios

— Total inexplicabil, în afară de cazul în care este vorba de o parte a unui plan extrem de rafinat, al cărui scop se află mai presus de puterea mea de imaginaţie. Mi se pare imposibil să cred că cineva, chiar şi o persoană dementă, şi-ar cheltui atîta energie cu o asemenea treabă. Una dintre scrisori, adresată mie, vedeţi, trebuie să fi fost, ei bine...

Deodată totul îmi apăru ca fiind atît de absurd, încît am simţit că roşesc de ruşine. Simone se uită la mine încurajatoare, ca şi cum i-ar fi fost teamă că voi da înapoi în ultimul moment, inhibat de incredibilitatea a ceea ce avea să urmeze. Gazda noastră i-a observat şi ea privirea.

— Nu trebuie să vă jenaţi, domnule Groenevelt. Mă interesează foarte mult.

— Ei bine, atunci, profesore... Totul pare să indice că cel puţin una dintre scrisorile lui Joachim Stiller — pentru că aşa se iscăleşte acest personaj — trebuie să fi fost scrisă şi expediată cu aproximativ patruzeci de ani în urmă. Sună completamente idiot, ştiu...

Mă foiam nervos pe scaun şi palmele mîinilor îmi erau umede de transpiraţie. Schoenmakers continua să se uite la mine plin de interes. Nu dădea deloc de înţeles pînă acum că s-ar îndoi de capacităţile mele mentale.

— Ce bază există pentru presupunerea dumneavoastră ?

— La început m-am uitat numai la timbru, care cu siguranţă cunoscuse o largă răspîndire la puţin timp după primul război mondial. Aceste timbre, deşi nu au fost folosite de multă vreme, n-au dispărut complet, iar poşta nu poate observa totul... Dar afacerea m-a deprimat cu adevărat atunci cînd am observat că plicul fusese ştampilat cu aproximativ patruzeci de ani în urmă.

— Poţi citi din cînd în cînd în ziare despre unele articole care colindă lumea prin intermediul poştei timp de zeci de ani cu intenţia de a ajunge de la Bruxelles la Mechelen...

— Şi eu m-am gîndit la asta, bineînţeles. Dar cine ar fi putut şti cu patruzeci de ani în urmă, profesore, că un anume Freek Groenevelt, pînă atunci încă necunoscut, va locui odată în Anvers, în strada Koepoort ? Şi cine putea să se refere la un articol din ziar care a

apărut în *De Scheldebode* cu mai puțin de o săptămînă înainte de sosirea acestei scrisori neobișnuite ? I-am înmînat savantului ciudatul document și l-am rugat să-l citească. El își scoase ochelarii din buzunarul jachetei. În timp ce citea, fluiera de mirare ca un băiat șmecher.

— Logic vorbind, nu poate fi altceva decît o glumă, profesore...

— Și totuși...

Mă fixă meditativ și expresia ochilor săi deveni remarcabil de blîndă, ca și cum ar fi dorit să-mi arate astfel că neliniștea mea, supărarea mea sau oricum aș numi-o i se părea demnă de toată înțelegerea.

— Scrisoarea este veche, zise el liniștit dar apăsat, în afară de cazul în care nu avem de-a face cu un fals nebănuit de inteligent. Vreți să aflați exact cît de veche poate să fie această scrisoare ?

— Asta și este, de fapt, motivul pentru care am îndrăznit să venim la dumneavoastră, profesore. Nu știam cui să ne adresăm, și Geert Molijn m-a sfătuit...

— Răbdarea dumneavoastră nu va fi pusă la încercare mult timp. Mă scuzați un moment ? Îi voi ruga pe oamenii de la laborator să înceapă imediat treaba. Cu instrumentele pe care le avem, nu va fi greu...

El lipsi doar cîteva minute și, între timp, noi stăteam și priveam tăcuți în gol, năpădiți de cele mai contradictorii senzații. Pe de o parte speram că examinarea va dovedi că ne-am făcut griji fără nici o cauză reală, dar, pe de altă parte, ne tulbura gîndul că posibilitatea absurdului va fi confirmată cu o precizie științifică. Ne-am simțit ușurați cînd Schoenmakers a revenit în birou.

— Într-o jumătate de oră vom ști sigur, zise el voios. Ceea ce putem face fără mare dificultate cu papirusurile vechi de peste patru mii de ani, nu înseamnă, cînd este vorba de o scrisoare de la domnul Stiller, nici măcar o muncă de rutină.

— Nu-mi place întîmplarea, zise Simone, nu mi-a plăcut niciodată. Ce înseamnă această certitudine despre care vorbiți dumneavoastră ? Cum vom putea trăi pe mai departe dacă se dovedește că aveți dreptate ?

— Dar profesorul s-a referit la un fals, am propus eu. Ce altceva poate fi decît un fals ? Am venit aici ca un ipohondru la un doctor. În sinea lui, ipohondrul știe foarte bine că își face griji datorită născocirilor imaginației sale. El consultă medicul cu intenția de a fi eliberat de aceste fantezii personale. Nu este așa, profesore ?

— Indiferent de explicație, noi trebuie să așteptăm rezultatul testului. Nu va dura mult...

— Credeți că este posibil, atunci, ca... întrebă Simone, aproape bîlbîindu-se. Vedeam cum îi tremură mîinile în timp ce se juca cu încuietoarea genții.

— Îmi pare foarte rău că nu pot să liniștesc pe loc o tînără doamnă încîntătoare ca dumneavoastră, răspunse savantul pe un ton patern. Dar chiar și în cel mai rău caz — vreau să spun, dacă presupunerea mea se dovedește

a fi întemeiată — această scrisoare nu trebuie să vă sperie. Nu sînt un expert în astfel de probleme, îmi imaginez însă că parapsihologii au colecționat pînă în prezent atîtea dovezi faptice, încît chiar și cel mai matur intelect nu poate să neglijeze posibilitatea ca, în urmă cu patruzeci de ani, un anumit domn Stiller să fi posedat un pronunțat talent de a prezice viitorul. Sînt sigur că Geert Molijn vă poate spune mai multe despre această chestiune.

— Domnișoara Marijnissen este doctor în matematică, am zis, zîmbind. Dînsa preferă științele exacte.

— Fantasticul nu mă intimidează, mă întrerupse Simone. Și matematica modernă este fantastică, dacă vreți să știți. Aș putea să mă gîndesc la un Stiller cu talent de prezicător... Dar mă simt îngrijorată de coerența nebună și totuși cumva logică a acestei întregi povești. De fapt, fiecare scrisoare este un mesaj cu referiri la viitor...

— Scrisoarea lui Stiller: un mesaj într-o sticlă plutind pe valurile timpului... ? propuse Schoenmakers visător.

— Dacă vreți... Dar nimeni nu telefonează din trecut !

— Joachim Stiller nu trebuie neapărat să fie mort, am propus eu, fără prea multă convingere. El poate foarte bine să se afle încă printre noi. Poate că l-am întîlnit pînă acum de mai multe ori pe stradă. Numai dacă nu cumva, fiind un maniac blînd, este închis într-o casă de nebuni.

— Dacă, oricum, dăm frîu liber imaginației, propuse gazda noastră într-un mod bizar, ar trebui doar să găsim o soluție pentru expedierea prin poștă, în urmă cu aproximativ patruzeci de ani, și totuși exact la momentul oportun, dacă nu l-am înțeles greșit pe domnul Groenevelt. Poate că domnișoara Marijnissen va reuși să mă ajute aici — mă gîndesc la calculul probabilității sau la ceva de genul ăsta...

— Este imposibil, răspunse Simone, care nu voia să considere presupunerea lui Schoenmakers ca pe o mică glumă. De-a dreptul imposibil. Este de o mie de ori mai probabil că ni se joacă o festă foarte complicată...

În acel moment, unul dintre asistenții profesorului deschise ușa. Era un tînăr frumos, dichisit, care ne-a plăcut datorită modestiei sale.

— Îmi pare rău pentru întîrziere, domnule profesor, zise el. Ținînd cont de posibilitatea unei abateri, după cum bine știți, lipsită de importanță, acest document trebuie să fie vechi de vreo treizeci și opt de ani. Pentru a fi siguri, am controlat de trei ori nu numai cerneala și hîrtia plicului, dar chiar și textul însuși.

M-am cutremurat. Am văzut-o pe Simone făcîndu-se albă ca varul, deși se stăpînea.

— Un moment, îl întrerupse Schoenmakers pe asistentul său. Permite-mi să te prezint domnișoarei Marijnissen și domnului Groenevelt, da, Freek Groenevelt, scriitorul... Dînsul este doctorul Walter Coppieters, asistentul meu șef și, dacă nu vor interveni forțe politice obscure care să încurce ițele, succesorul meu, asta

cînd îmi voi consacra tot timpul, asemenea vechilor belgieni, pescuitului și apiculturii... Ascultă un moment, bătrîne... da, stai jos... fă puțină curățenie pe masa asta... Ai observat, firește, că este o scrisoare mai curînd stranie. S-a uitat și Sipido peste ea ?

— Christiaan Sipido ? am întrebat uimit, grafologul pentru Biroul procurorului general ?...

— Da... El este la bază paleograf și face parte din personalul nostru. Doar întîmplător lucrează la Curtea de justiție. Ar fi putut să-și părăsească ocupația favorită ?

— Ca să fiu sincer, nu, domnule profesor. Deoarece nu ați dat nici o instrucțiune în acest sens, m-am gîndit că el ar fi trecut peste autoritatea dvs.

— Fără formalități, Coppieters... Oaspeții noștri nu trebuie să-și închipuie că sînt un canibal...

Tînărul îmi făcu cu ochiul, ceea ce așternea pe fața lui frumoasă o expresie mai simpatică și-mi confirma bănuiala că, fără-ndoială, savantul putea să se și înfurie din cînd în cînd, cu o violență considerabilă, dar, cu siguranță, într-un mod părintesc. Coppieters ridică interfonul, formă un număr și îl rugă pe colegul său să vină pînă în biroul șefului. Familiarul „șef" suna atît de priecenos, încît am putut deduce că pe Schoenmakers nu-l supăra defel, nici măcar în prezența unei a treia persoane. Sipido era un tip măruntel, șters, dar îngrijit. Îmi amintea de un paracliser sau de un antreprenor de pompe funebre, dar, în spatele lentilelor groase, ochii lui străluceau de inteligență distilată, pură și de poftă de viață. După ce a făcut prezentările de rigoare și a descris situația în linii mari, Schoenmakers l-a întrebat ce credea despre scrisul de mînă al lui Stiller.

— Credeți că poate fi scrisul unei persoane demente ? am întrebat cînd l-am observat că ridică din umeri puțin nervos, ca și cum nu știa precis de unde să înceapă.

— Deoarece cea mai evidentă soluție ar trebui să fie că această epistolă a fost scrisă de un maniac. Dar, pe de altă parte, scrisul este atît de echilibrat, încît mă întreb dacă...

— Frumusețea și armonia nu sînt decisive, să știți, domnule Groenevelt. De multe ori mi-a fost dat să văd felurite scrisuri de mînă ale alienaților mintali sau ale criminalilor, care puteau foarte bine să fie atribuite unui învățător din secolul trecut.

— Elementul respectiv prezintă cumva vreo importanță pentru noi în acest caz special ? întrebă savantul.

— Da și nu, domnule profesor. Este adevărat că scrisul de mînă din epistola domnului Groenevelt este de o perfecțiune savantă, dar asta, în sine, nu ar avea mare importanță, dacă nu ar fi...

— Ei ?

— Uneori mă pierd și eu, vedeți... Am impresia că acest Stiller este un caz complet unic. Dacă este într-adevăr pentru domnul Groenevelt, îi voi trimite, în douăzeci și patru de ore, o analiză și o explicație care va fi cît se poate de amănunțită.

— Cîteva observații generale ne vor fi acum de foarte mare folos, am răspuns. Nu vrem să vă deranjăm prea mult. Dar un prieten de-al meu, un grafolog amator, credea că scrisul lui Stiller face dovada unei complete lipse de personalitate. Sau, nu cumva e o prostie ?

— Nu coincide integral cu faptele, dar o astfel de greșeală este de înțeles. Aș spune chiar că prietenul dumneavoastră este un bun specialist în materie. Pot, totuși, afirma cu o siguranță relativă că, dimpotrivă, omul nostru posedă nu numai o personalitate uimitor de puternică, dar că te-apucă amețeala, dacă vreți să-mi cunoașteți părerea. El este diametral opus unui om anormal, cum s-ar părea că îl considerați dumneavoastră. Niciodată pînă acum nu am văzut un scris de mînă care să demonstreze o unitate spirituală și morală atît de perfect sudată. Sînt derutat. Concluzia mea nu are nici în clin, nici în mînecă cu perfecțiunea caligrafică a scrisorii. Autorul ar fi putut scrie aceste cuvinte mîzgălind pur și simplu hîrtia, dar, în esență, slovele ar demonstra aceleași caracteristici...

— Trimite-i, în orice caz, domnului Groenevelt analiza detaliată, conchise Schoenmakers, și mai întîi lasă-mă și pe mine să arunc o privire. Știți, povestea mă intrigă.

Tăcuți, am mers pe jos, de-a lungul cărării de pietriș, pînă la mașină. Soarele spărsese norii și arhitectura fantastică, din secolul trecut, a clădirilor muzeului, avînd în mijloc pompoasa arcadă triumfală profilată pe cerul infinit, înfățișa privirii contraste ireale de lumini

și umbre. Aveam, pare-se, amîndoi senzația că sîntem ultimii locuitori ai unei lumi distruse, în care timpul înghețase. Mergeam mînă în mînă, ca doi copii speriați de întuneric.

XII

CONCERTUL NOCTURN

NICIODATĂ NU MĂ VOI convinge că ceea ce s-a întîmplat mai apoi între Simone și mine poate fi interpretat independent de apariția lui Joachim Stiller în viețile noastre. Cînd eram ceva mai tînăr, dragostea și pasiunea jucau un rol de o importanță medie în tot ceea ce scriam. Uitîndu-mă în urmă, realizez că pe atunci dădeam expresie fanteziilor din visele mele. Știam, de asemenea, cum că neîncrederea față de lumea reală nu era complet străină de faptul că am trecut în povestirile mele prin situații care se aflau foarte departe de realitatea vieții cotidiene. Totuși, sînt cîțiva critici capabili să vadă mai departe de vîrful nasului, care au atras din cînd în cînd atenția asupra faptului că, tînăr fiind, o persistentă nevoie de puritate sălășluia în mine — nu puritatea impotenței sau a refuzului sterp, ci rezultînd dintr-o convingere intuitivă, dincolo de necesitatea probei, că trebuie să existe posibilitatea unei excepționale perfecțiuni în iubire, capabilă să reziste familiarității și uzurii și distrugerii și imună la influența corozivă a contactului zil-

nic. Cu timpul, scepticismul meu a cîștigat teren și în acest domeniu. Dar în acea seară, în timp ce stăteam întinși și ascultam acordurile carilonului de la catedrala din apropiere plutind deasupra orașului — carilonul care, din sfert în sfert de oră umplea delicat aerul nopții, aidoma unui filigran sonor în pătratul ferestrei deschise — visul adolescenței mele și al primilor ani de bărbăție mă năpădi din nou, aducînd cu el trista conștiință că alături de Simone îmi era acordată o ultimă dar sigură șansă de a învinge o aparent demult pierdută Ultima Thule, pierdută nu datorită faptului că n-aș fi fost demn de ea, dar pentru că viața ridică un perete opac între realitate și visul copilului de altădată, vis care supraviețuiește în unii dintre noi. Tot nu doream încă să recunosc realitatea existenței lui Stiller care s-a așezat cu forța de-a curmezișul vieții mele liniștite, asemenea unui straniu grilaj. Eu încă refuzam să accept ca fiind evidentă intervenția sa în relația mea cu frumoasa tînără al cărei corp se întindea langauros lîngă trupul meu. Dar, deși nu mă deranja pe moment, știam că el va avea un oarecare amestec în ceea ce ne privea — chiar dacă persoana lui era doar o umbră născută din imaginația noastră. Probabil că sună straniu, dar cînd îmi amintesc de acea primă noapte, de expresia senină a Simonei, de capul ei odihnindu-se în adîncitura brațului meu și de fața mea aplecată deasupra chipului ei (plin de atenție pentru misterul antic la care participasem cu o atît de uluitoare plenitudine, încît după aceea

ne-am dezmierdat unul altuia trăsăturile cu frenezie și pătrunși de surpriză, de parcă am fi vrut să ne asigurăm că nu era nicidecum vorba de un vis care ne condusese pe un drum greșit), mereu mi se naște în minte brusca bănuială că viața mea de pînă atunci nu a fost decît o inevitabilă înaintare către perfecțiunea acestei ore.

Contrar obiceiului, condusesem foarte încet la înapoiere. Doream să prelungesc cît mai mult cu putință timpul pe care-l petreceam împreună, deși nu puteam găsi cuvintele necesare pentru a risipi senzația de tulburare ce pusese stăpînire pe noi din clipa în care îl părăsisem pe Schoenmakers. Adînca deprimare pe care o simțeam îmi paraliza bunele intenții de a o liniști pe Simone. Astfel stăteau lucrurile în timp ce mergeam spre Boom, unde ne-am oprit, așteptînd în fața unui pod rulant. Așteptasem deja un timp în liniște, dar am lăsat motorul aprins. Apoi s-a întîmplat că ea a stins contactul și și-a petrecut brațele în jurul gîtului meu. Știam că nu era una dintre acele femei întreprinzătoare, că, fără-ndoială, nu era intenția ei să mă pună în fața unui fapt împlinit, dar știam că ea căuta în mine certitudine, că dorea să se asigure de prezența mea și să aibă grijă ca, de această dată, să nu ne mai despărțim cu atît de multe lucruri rămase nespuse. Doar atunci cînd mașinile din spatele meu au început să claxoneze enervate, mi-am dat seama că luminile de pe pod erau din nou verzi. Ea își puse capul pe umărul meu și am observat în oglinda pe care am împins-o pu-

țin cum își ținea pleoapele strîns lipite, ca și cum ar fi vrut să se concentreze asupra unei realizări complet noi și puternice, aparținînd încă tăcerii și fragilă în înfățișarea ei neobișnuită. Sosise momentul să rupem liniștea.

— La naiba cu Joachim Stiller, am zis eu plin de bravură. Depinde doar de noi dacă el există sau nu. Să-l ia dracul pe omul ăsta! Este timpul să încetăm a ne îngrijora pentru astfel de prostii. Am o idee strălucită. Ne facem repede bagajele și plecăm la Paris chiar în această seară. Aproximativ la revărsatul zorilor vom lua micul dejun cu vînzătorii din piață, într-un mic restaurant aproape de Les Halles, care rămîne deschis toată noaptea. Sau crezi că nu e tocmai decent să vii cu mine?

— Pînă la capătul lumii, dacă vrei, răspunse ea nepăsătoare, însă plină de hotărîre, dar așa ar semăna prea mult cu o evadare, Freek. Sînt pregătită să vin cu tine, oriunde vrei să pleci. Dar să nu recurgem la fugă din cauza acestui om, chiar dacă ne convingem pe noi înșine că plecarea nu are nici o legătură cu el...

— Ai dreptate, am răspuns. Am fi petrecut minunat împreună. Dar în nici un caz nu o vom lua la sănătoasa. De ce am face-o? Vara încă nu s-a terminat. Oricum nu te las singură în noaptea asta. Contez pe faptul că mergem să luăm masa împreună. De acord?

Am trecut pe la locuința ei pentru că dorea să-și schimbe rochia. A lăsat ușa de la dormitor deschisă în timp ce se schimba și am așteptat-o. Era o seară ieșită din comun pentru amîndoi și am fost conștient că ea răspundea instinctiv normelor unui ritual estetic emoționant care trebuia respectat. Dar simțeam cum îmi tremurau mîinile în timp ce îmi aprindeam o țigară. Arăta minunat și, datorită sobrietății ei înnăscute, părea că n-a greșit deloc legîndu-și părul într-o singură coadă ce-i ajungea pînă la talie; îi dădea un aer feciorelnic și extrem de sofisticat totodată.

În elegantul restaurant „De blauwe Schuyte“ din strada Keizer, unde bîrnele plafonului și licărul lumînărilor par mai puțin artificiale decît în alte locuri asemănătoare, m-am bucurat de faptul că la acea oră destul de înaintată nu eram singurii oaspeți și că Simone era privită cu interes. Am observat cîțiva cetățeni care îmi erau vag cunoscuți și cu care nu vorbisem niciodată mai înainte, dar care acum păreau să-și facă un merit din a mă saluta emfatic, ba chiar intim, de parcă ne-am fi bătut de cînd lumea unul pe altul pe umăr, prietenește. Mulțumită însoțitoarei mele, literatura și ziaristica păreau să-și fi mărit considerabil prestigiul. Eram mîndru de ea ca un puștan, deși susținusem cu puțin timp înainte că numai micuților gentlemeni bătrîni, care-și joacă ultima lor carte, le place să creeze vîlvă în jur, afișîndu-se într-un restaurant cu o femeie cel puțin frumoasă, dacă încă mai puteau reuși așa ceva. Deși, după cum îi spusesem ei, ideea îmbătrînirii mă obsedase de mai multe ori după ce împlinisem treizeci și cinci de ani, în acea seară mă puteam simți foarte puternic, simțeam că eram încă tînăr și încă nu golisem cupa experienței de viață, fie ea amară sau dulce.

— De unde ţi-a venit ideea că eşti atît de bătrîn ? mă întrerupse Simone rîzînd. Ştiai, Freek, că încă mai ai ochi de copil cînd te uiţi aşa la mine ?

— Nu am nici cea mai vagă idee de cum arată ochii mei în acest moment, i-am răspuns. Dar beau pentru tine, Simone. Beau pentru cenuşiul limpede al ochilor tăi, care nu numai că mă fac să mă îndrăgostesc, dar mă şi mişcă profund, deoarece îmi amintesc de mama mea...

Îşi puse mîna răcoroasă pe mîna mea. Nu avea nevoie de cuvinte ca să mă facă să înţeleg foarte bine cum în orizontul meu a rămas un loc liber pentru o femeie ca ea, o femeie pe care o aşteptasem şi care nu va întuneca tabloul primei mele iubiri. Gestul cu care şi-a aşezat mîna pe mîna mea, fără îngîmfare, ci tandru şi liniştitor, a fost un factor decisiv în viaţa noastră. Nici o minciună nu stătea între noi, nu existau nisipuri mişcătoare de autodecepţie sau indiferenţă. Chiar şi fără cuvinte, ştiam că soarta noastră era pecetluită. După cafea ne-am plimbat din nou prin oraş, mînă în mînă ca doi copii ; gestul era atît de natural, încît trecătorii păreau că nici măcar nu-l observă — asta în măsura în care am zărit eu vreun trecător.

Era o seară de un albastru intens, destul de caldă după o zi cu soare pal. Am stat un timp într-un mic bar artistic, cu o grămadă de lemn de stejar şi de ferestre ce dădeau spre micuţa piaţă Sint Niklaas ; după aceea ea a considerat foarte normal să mă însoţească la mine acasă. S-a dezbrăcat liniştită. În ciuda faptului că o doream, emoţiile mele erau atît de perfect echilibrate şi măsurate, că am mai găsit chiar timp să rîd de chiloţaşii ei drăguţi de nylon, dar provocator de mici. În timp ce stăteam întinşi unul lîngă altul şi o mîngîiam cu vîrful degetelor care abia îi atingeau corpul bine făcut, proaspăt, am întrebat-o de ce mă priveşte dintr-o dată atît de tristă. Ea îşi petrecu braţul în jurul gîtului meu şi răspunse cu faţa lipită de a mea, că îi părea îngrozitor de rău că... vocea i se frînse.

— Trecutul nu are nici cea mai mică importanţă, i-am răspuns, consolînd-o ; doar dacă nu acorzi tu însăţi importanţă amintirilor. În ceea ce mă priveşte, nu nutresc nici un fel de prejudecată primitivă. Nu e posibil să trăieşti fără lecţia deziluziei. În acest moment noi trăim numai pentru prezent. În afară de un singur lucru, Simone. Nu este încă prea tîrziu să te gîndeşti la consecinţe, la consecinţele posibile...

Brusc se uită la mine. Eram fericit că zîmbea din nou.

— M-am gîndit la consecinţe, ştii. În romane şi în filme aproape că nu se aminteşte de asta. Curios, într-adevăr, pentru că este ceva esenţial... Bineînţeles că m-am gîndit la ele. Chiar involuntar am calculat şansele, o tendinţă mai puternică decît voinţa mea. Probabil o deformare provocată de profesiunea de matematiciană. Dar vezi — îşi plimbă uşor arătătorul pe marginea buzelor mele — *m-am gîndit* la ele, şi nu mi-e teamă... Fireşte, nu vrei să-mi pun din nou hainele, nu-i aşa ?

Ea nu se îmbrăcă din nou în acea seară și eu încă mai stăteam aplecat deasupra ei, ca și cum pînă atunci nu știusem vreodată ce înseamnă să posezi o femeie pînă în adîncurile trupului și sufletului ei, gest fără de care s-ar părea că ar fi chiar necesar să operezi o distincție între trup și suflet. Ea adormise pe jumătate, cu gura ușor deschisă, așa încît îi puteam vedea în parte dinții regulați, albi, ca de sidef ; respira liniștită, degetele de la mîna-i dreaptă i se răsfiraseră pe piept ca și cum ar fi urmărit bătăile inimii, care se potoliseră din nou. Cînd carilonul din turn se făcu iarăși auzit, își deschise ochii fără mirare și mă trase spre ea.

— Clopotele, murmură ea, auzi cît de pur sună ? Ai putea jura că sunetul a fost mult mai puternic decît înainte...

— Poate că s-a întors vîntul, i-am răspuns. Sau nu, pînă acum nu ne-a interesat pe noi...

Ne-am îmbrățișat iarăși, arși de o dorință violentă, dar nu am fost pe loc atît de absorbiți unul de altul încît să nu observăm cum de această dată melodia nu mai contenea. Involuntar, m-am ridicat din nou.

— Acesta nu este sunetul clopotelor din turn, am exclamat uluit, cîntă toate laolaltă. Este de necrezut la această oră din noapte. M-am uitat la ceas :

— Unu și douăzeci. Nu pot să înțeleg ; nu s-a mai întîmplat niciodată pînă acum.

Mînat de curiozitate, m-am dus lîngă fereastră și Simone m-a urmat timidă. Mi-am așezat

brațul ocrotitor în jurul umerilor ei. Cînd a început să tremure, i-am dat o pijama de a mea, iar eu am îmbrăcat un halat de casă. Suflecînd mînecile pijamalei, care-i erau mult prea lungi, mă întrebă dacă și eu mă gîndisem de nu cumva se defectase mecanismul din turn.

— Nici vorbă, i-am răspuns. Carilonul cel mic, care sună la fiecare sfert de oră este mecanic, iar pe cel mare nu-l poate pune în funcție decît clopotarul. Oricum, ai dreptate. Sunetul este neobișnuit de puternic. Cred că toți vecinii s-au trezit deja.

Destul de curios, nimeni nu părea să fie surprins sau îngrijorat de neobișnuitul concert. Jos, în stradă, trecătorii întîrziați își vedeau liniștiți de drum, ca și cum ar fi fost surzi. Nici o lumină nu se aprinse nicăieri, nimeni nu apăru la ferestrele deschise, iar celelalte rămaseră închise, total indiferente.

Vedeam ridicîndu-se în fața noastră turnul catedralei, înalt pînă la cer și strălucind asemenea argintului curat. Clarul lunii pline, teatrale, părea să îmbrace suprafața acoperișurilor cu o pulbere subțire de zăpadă și aveam senzația că există o legătură inexplicabilă între această lumină albastră, stranie, ireală și sunetele ce se ridicau și-apoi cădeau, aparent născute din nimic, la sute de metri deasupra orașului ațipit. Aici am auzit de multe ori, în seri de vară, carilonul sunînd, cîteodată împotriva voinței mele, pentru că doar o mică fracțiune din simțul meu muzical — destul de bine dezvoltat — este satisfăcută de acest tip națio-

nal de producţie sonoră ; în cel mai bun caz, ascult dangătul acesta aşa cum cineva ascultă vîntul sau talazurile izbindu-se de palisadă. Dar de astă dată era o muzică adevărată, în sensul absolut al cuvîntului, aproape o muzică de orgă, coborînd în spirale largi şi împrăştiindu-se ea însăşi în crescînde şi încet descrescînde sfere deasupra unui oraş aparent pustiu. Nu văzusem de mult timp nici un trecător şi nici ferestre luminate pe undeva. Am auzit zeci, poate sute de clopote mai mari sau mai mici dezvoltînd melodia originală, dar nu-i puteam găsi locul, deşi îmi era vag cunoscută, asemenea unui nume care îţi stă cu încăpăţînare pe vîrful limbii sau în cotloanele ascunse al memoriei. Stăteam ascultînd atît de concentraţi, încît am pierdut complet orice noţiune a timpului. Mă întrebam dacă stăteam fascinaţi la fereastră de o oră sau dacă trecuseră doar cîteva minute de cînd Simone deschisese ochii surprinsă. M-am uitat la ceas. Era tot unu şi douăzeci. Mirat, l-am pus la ureche şi am descoperit că se oprise ; dar gestul meu îl făcu să-şi reînceapă ticăitul. În acelaşi timp, muzica clopotelor se stinse, neobişnuit de blînd, gîndeam în sinea mea, cam în acelaşi mod cum se sfîrşeşte o melodie la radio. Un amestec vag de veselie şi tristeţe, legat de amintirile mele cele mai îndepărtate mi-a zdruncinat străfundul sufletului. Pentru o clipă am fost din nou copilul de demult, ţinîndu-l de mînă pe tatăl meu şi stînd amîndoi în ploaia de după-amiază, duminica, printre mulţi alţi oameni în pardesie, pe un viaduct de cale ferată şi, în faţa

noastră, zărindu-se printre cîteva case, suprafaţa plană a cîmpului de instrucţie de dincolo de zidurile oraşului, oraşul de pe vremea aceea ; pe deasupra plutea conturul gri a zeci de baloane, îngheţate ca lovite de pala morţii, peşti monstruos de umflaţi pe fundul unei văi acoperite de mare. Mai tîrziu mi-am dat seama că trebuie să fi fost începutul cursei Gordon-Bennet sau cam aşa ceva. Era o atmosferă de iarnă, deşi trebuie să fi fost vară, bineînţeles, dar suverană era mirarea mea copilărească în faţa numărului de oameni pe care-i cunoştea tatăl meu şi care veneau să discute cu el — vecini, cred, din mica noastră suburbie rurală unde a trăit el întotdeauna şi unde am crescut eu însumi.

Apoi, brusc, s-a făcut unu şi jumătate şi, liniştit, vechiul şi familiarul sunet de clopot răsună din nou, de data aceasta cu adevărat.

— Ai să răceşti, am spus, hai să mergem iar înăuntru.

Am tras perdelele şi am aprins lampa de deasupra mesei de scris. Cînd îşi cuibări capul din nou lîngă umărul meu am observat că faţa îi era brăzdată de lacrimi. Deşi nu mă dumiream care poate fi cauza, supărarea ei mă făcea să mă simt atras de ea cu mai multă intimitate decît înainte. I-am spus liniştit, ca şi cum mi-aş fi vorbit mie însumi, ca nu cumva cuvintele să sune prezumţios sau lacrimogen :

— Nu sînt un aventurier, Simone. Am fost întotdeauna un lup singuratic şi solitudinea poate fi şi ea amăgitoare. În seara aceasta, nici unul din noi doi nu a făcut vreo greşeală.

— Nu mă îndoiesc de mine, pentru că altfel ceea ce s-a întîmplat în noaptea aceasta între noi nu ar fi avut loc niciodată... Dar mi-e teamă, nu, nu teamă de urmări, nu mi-e teamă că am greşit cu tine, trebuie să crezi asta Freek...

— De ce sau de cine ţi-e frică ? am între-bat-o abătut.

Îşi ridică încet spre mine ochii de sub genele catifelate, ca şi cum ar fi fost invadaţi de o panică înăbuşită.

— Mi-e teamă de acea muzică a clopotelor, teamă că numai noi singuri am auzit-o. Mi-e frică de Joachim Stiller. Umbra lui pluteşte peste tot ceea ce se întîmplă cu noi, chiar peste cele mai scumpe momente, care nu admit un martor. Nu pot suporta gîndul acesta...

Nu am avut timp să mă gîndesc la un răspuns liniştitor. Telefonul sună strident, zgîriind liniştea. Mi-am spus că trebuie să fie o greşeală şi am răspuns pe un ton sec, deşi inima îmi bătea puternic :

— Alo, Groenevelt la telefon.

Aş fi putut jura că mai auzisem acea voce înainte, dar nici pentru tot aurul din lume n-aş fi putut spune unde şi cînd. Părea că vine prin negura secolelor. Ţinîndu-mi încordat răsuflarea, am auzit vocea spunînd :

— *Numele meu nu trebuie să vă tortureze. Orice s-ar întîmpla, într-o zi vă voi elibera de toată frica. Stăpînirea de sine nu depinde în întregime de mine. Trebuie să o găsiţi în voi înşivă. Îndrăzniţi să o cîştigaţi. Nimic nu este încă pecetluit...*

— Alo, am urlat răguşit de nervozitate, alo, cine e la telefon ? Această glumă a început să se îngroaşe, la naiba. Voi anunţa poliţia...

Dar mă înfuriasem pe un receptor mut. Dez-nădăjduit, l-am aşezat în furcă.

— Era... ? întrebă Simone cu ochii cuprinşi brusc de febră.

— Vreun glumeţ, am răspuns posomorît şi am ridicat prefăcut din umeri. Poate vreun co-leg de-al meu, nu poţi şti niciodată cine ne-a văzut intrînd împreună în casă. Ai putea-o numi o expresie a prostului gust...

Bineînţeles, ea nu mă crezu. Tăcuţi, am aş-teptat ivirea zorilor.

XIII

COCKTAIL

AM ADORMIT ÎN PRAGUL dimineţii şi ne-am trezit cînd soarele bătea în creştetul oraşului. În acea dimineaţă am făcut din nou dragoste, dar mai mult pentru a risipi frica din noi. Ziua strălucitoare de vară învăluia din nou totul în altă lumină şi, cînd am tras perde-lele pentru ca razele soarelui să o trezească pe Simone, am ştiut că viaţa merită încă să fie trăită şi că o puteam iarăşi înfrunta. Atent, am urmărit-o în timp ce s-a deşteptat şi, cînd am luat-o în braţe, mi-am dat seama că şi pentru ea evenimentele stranii din noaptea trecută fuseseră reduse la proporţiile unui inci-

dent banal de care vom rîde mîine împreună și care nu a zdruncinat minunata certitudine a iubirii noastre. Ne-am hîrjonit chiar și sub duș și, dacă nu m-ar fi împins spre bucătărie, probabil că n-am cam fi avut parte de un dejun prea copios.

Am căzut de acord că voi sta cît mai puțin cu putință la ziar și că, între timp, ea își va aduna cîteva obiecte de toaletă strict necesare. Vom vedea ce se va întîmpla mai apoi, dar era lucru hotărît că o despărțire ce ar fi durat mai mult de cîteva ore ar fi fost absolut de nesuportat pentru amîndoi și că trebuie, deci, să fie exclusă fără nici un fel de comentariu.

În redacție am strîns cele mai diverse articole din cantitatea de materiale care fusese deja stabilită și am considerat că am făcut destul pentru aproximativ trei zile.

Am primit un telefon exact în clipa în care mă pregăteam s-o șterg diplomatic. M-am liniștit cînd am auzit vocea lui Wiebrand Zijlstra.

— Trebuie să mă ierți, Freek, că nu te-am mai căutat de cînd ne-am întîlnit ultima oară, zise el. Am fost foarte ocupat. Îți amintești de omulețul acela din piața Oude Vaar ?...

Am răspuns ambiguu, aprobînd.

— Ei bine, am avut dreptate, să știi. Totul a decurs fără impedimente... Țin un fel de conferință de presă cvasi-oficială în această după-amiază. Nu, nu vreau să se scrie despre ea... Este mai mult o introducere. Oricum, în afară de ziariști vor fi prezenți o mulțime de iubitori și cunoscători de artă. Contez pe prezența ta !

Iritat, i-am spus că invitația lui a sosit cam tîrziu și că deja stabilisem o întrevedere, dar, curînd amîndoi am căzut de acord ca Simone să mă însoțească. Ea nu făcu nici o obiecție deoarece înțelegea foarte bine că viața merge înainte și nu puteam să-mi neglijez toate obligațiile ; i-a făcut într-adevăr plăcere să mă însoțească și să apară pentru prima oară în societate în calitatea mai mult sau mai puțin oficială de iubită a mea, fără să se jeneze de acest fapt, așa s-a exprimat ea, mulțumită. A scos o minunată rochie de după-amiază dintr-un geamantan, atît de burdușit încît, din cauza greutății lui, a trebuit să ia un taxi. Am avut grijă să nu-i stric plăcerea, probabil justificat, spunîndu-i chiar atunci că Zijlstra, nesocotit ca întotdeauna, deși în același timp plin de calcul, își va primi oaspeții într-o distilerie de gin dărăpănată — de mult timp, după cîte știu eu, pe jumătate ruinată — care se afla în vecinătatea vechilor docuri din partea sudică.

Era o fundătură jalnică flancată de zidurile mohorîte din cărămidă ale unor magazii și uzine, unde copii săraci căscau gura la mașinile strălucitoare. Fostul meu coleg de școală ne-a primit într-un stil de un pitoresc pronunțat și i-a sărutat ceremonios mîna Simonei, dar cînd, după aceea, îmi făcu cu ochiul complice, ca și cum știa exact care-i situația, mi-ar fi plăcut să-i cîrpesc cîteva palme, chiar dacă nu puteam să nu admir felul în care nu lăsase nimic la voia întîmplării. Colegii mei nu-și as-

cundeau scepticismul și se întrebau în gura mare ce avea de gînd să facă acest afurisit de Zijlstra. Dar numeroasele doamne frumoase însoțite de domni în vîrstă, serioși sau sfioși, care păreau să fie mai degrabă bîntuiți de complexe, chițăiau cu un autentic entuziasm pe cînd se mișcau cu grijă prin noroiul curții neîngrijite, în parte năpădită de ciulini, urzici moarte, măcriș sălbatic și alte buruieni înfloritoare. Mă simțeam apăsat de conștiința umilitoare a unei vagi complicități, dar am tăcut pe moment, deoarece Simone părea mai curînd să se complacă în întreaga situație.

Cu mult prea multe aere și grații care-mi displăceau, Wiebrand ne-a condus la o clădire zidită din cărămizi uzate, transformată într-un studiou impresionant care era mai mult decît încăpător, putînd să găzduiască un maestru al Renașterii cu discipolii lui cu tot. L-am recunoscut imediat pe omulețul acela urît. Stătea puțin năucit într-un colț, îmbrăcat cu o salopetă care, după părerea mea, fusese în chip deliberat mînjită cu vopsea, ca și cum s-ar fi oprit din lucru în acea clipă, din pură întîmplare și se uita indiferent de după ochelari la vizitatorii eleganți, care, pe moment, nu arătau nici cel mai mic interes pentru persoana lui sau pentru tablourile ce fuseseră atîrnate pe perete. Zijlstra nu greșise total. Era evident că, în doar cîteva săptămîni, își învățase protejatul, utilizînd cîteva rețete de bucătărie — acum mi-am amintit dintr-o dată că el însuși fusese un timp pe la Academia de Arte — cum să picteze pe pînză un fundal cu aparențe de virtuozitate și cum să imprime acestuia un efect plastic, amestecînd cu vopsea pietricele, cenușă, nisip de rîu și tot felul de gunoaie posibile. Pe acest fond ieșit din comun, totuși bine adecvat scopului, deoarece arăta ca un perete murdar, vechi, omulețul care mîzgălea grafiții își luase avînt fără a-și repudia, evident, sursele originare de inspirație. Astfel, pereții studioului erau o mostră, pe cît de enormă, pe atît de grotescă, a celui mai uimitor erotism de vespasiană, scrijelit spasmodic cu un cui în vopsea, sau cel puțin așa părea. Cele mai multe erau niște figuri umane cu capete exagerat de mari sau de mici. Toți acești fantomatici sau demonici hidro- sau microcefali de sex masculin ori feminin, materializați din visurile unui obsedat, etalau trăsături sexuale atît de pronunțate încît mă simțeam jenat pentru Simone, nu atît pentru că o consideram o puritană, ci pentru că toate acestea îmi creau impresia unei devieri intelectuale oribile și constituiau o bătaie de joc la adresa oricărei decențe artistice; trebuia, totuși, să recunosc că recent-făcutul artist dăduse într-un fel o formă consistentă unor lucruri care se furișau și fermentau sub țeasta lui galinacee aidoma viermilor și ciupercilor într-o movilă de bălegar.

— Va trebui să facem apel la tot umorul nostru dacă vrem să n-o luăm la fugă, am zis. Dacă ți se va părea caraghios, îl vom lăsa pe domnul Wiebrand să se ducă dracului și vom pleca imediat.

— Nu-ți face probleme, zise Simone, toate acestea nu produc asupra mea nici cea mai

mică impresie. Nu mă tulbură, dar îmi pare rău pentru nenorocitul care le-a creat. Crezi că el trăieşte realmente în permanenţă într-un prag de infern ? Oricum, băieţii de la *Atomium* ar zice că toate astea sînt minunate...

— Minunate, într-adevăr minunate, nu crezi ? strigă Zijlstra bucuros şi l-am bănuit că a tras cu urechea la discuţia noastră. Se va vorbi de noi în tot oraşul în următoarele săptămîni... Odată ce a mers atît de departe, critica şi comentariile vor urma în mod automat. Principalul este să punem mîna pe nişte birocraţi de la Bruxelles interesaţi în vizionarea cîtorva expoziţii oficiale peste hotare... Am descoperit o mină de aur, aproape fără cheltuieli !

M-am uitat în albul ochilor lui Wiebrand şi i-am zis fără să ridic vocea :

— Ceea ce faci tu este revoltător, chiar dacă îţi aduce o avere. Este oribil să abuzezi de sărmanul nenorocit în felul acesta, chiar dacă ar fi un al doilea Van Gogh. Nu mă gîndesc la idioţii stupizi de care îţi baţi joc. Ei nu merită ceva mai bun. Dar mă gîndesc la acest mîzgălitor arierat, la acest exemplar tipic al mizeriei umane, expus ca un viţel cu două capete la bîlci...

Omuleţul se apropiase cu paşi înceţi, timid şi neînţelegînd tocmai bine întreaga situaţie, dar, din atitudinea sa, am dedus că patronul imprimase în mintea lui inabordabilă modul în care trebuia să se comporte. Am observat că Simone a făcut instinctiv un pas înapoi şi, involuntar, mi-a apucat mîna.

— Ei, haide, dragul meu Groenevelt, protestă Wiebrand mîhnit. Exagerezi mult. Dimpotrivă, eu sînt îngerul păzitor al lui Siegfried — imaginează-ţi, se numeşte Siegfried, asta este consecinţa cultului nostru local pentru Wagner, dacă vrei să mă crezi. Pot să-ţi arăt negru pe alb, nu-i aşa, Siegfried ?... Nu, bătrîne, nu încerca să răspunzi... Este surd şi mut şi, totodată un imbecil desăvîrşit, cum poate că ai observat ; a avut, de asemenea, şi un atac de epilepsie. Dar Siegfried este un băiat bun, deşi trebuie să stau cu ochii pe el cînd sînt femei prin preajmă. Cînd sînt femei pe aproape, este nebun de legat. La început m-am gîndit că un model îl va inspira, dar l-a inspirat în direcţie greşită. Fata a fugit goală în curte şi a trebuit să-l încui în studio. A fost foarte spectaculos, dar s-a întîmplat cu şase luni prea devreme...

Nu voiam să mă cert şi scrîşneam din dinţi, dar Simone simţea instinctiv că-mi venea să vărs de repulsie. Îmi mîngîia liniştitor mîna. Wiebrand a considerat că este timpul să creeze o diversiune. Ne conduse spre bufet „pentru a bea în sănătatea maestrului", după cum se exprimă, cu evidentă ironie. Am înghiţit cocktail-ul dintr-o sorbitură pentru a-mi ascunde repulsia şi mila. Era o milă violentă şi absolută, care-mi amintea de zilele mele din şcoală cînd, instinctiv, luam partea debililor mintali, celor flămînzi cu gîturi murdare şi cu nasuri scîrboase, ori de cîte ori observam, iarăşi şi iarăşi, cu tulburare, că profesorii îi tratau de regulă drept ţapi ispăşitori ; mai tîrziu, în liceu,

m-am indignat violent cînd profesorii se foloseau de acei inşi stîngaci şi înceţi ca de o supapă pentru umorul lor uimitor de obtuz, muşcaţi fiind de o sete de putere incompatibilă cu nişte oameni care se mîndresc că fac parte din clasa intelectualilor. Totuşi, mulţi oameni confundă revolta mea, aproape complet intelectuală în astfel de împrejurări, cu o aroganţă enervantă. De-a lungul timpului m-am resemnat cu această situaţie (şi poate că aşa e cel mai bine), cu aparenta-mi mîndrie aşezată ca o armură indispensabilă peste vulnerabilitatea mea în faţa unei lumi care este, la urma urmei, destul de murdară.

Cînd Wiebrand Zijlstra încearcă să facă ceva, o face serios. Deoarece adunarea începea să capete din ce în ce mai mult caracterul unei petreceri animate şi deja se făceau simţite primele semne de ebrietate — printre altele, prin regruparea multor perechi — el se plimba de la un grup la altul, nu numai pentru a se achita cum se cuvine de datoria lui de gazdă, dar şi pentru a accentua în faţa celor prezenţi, confidenţial şi, probabil, cu maximă discreţie, natura specială a descoperirii sale. Radia de mulţumire şi smulgea mici ţipete de mirare, neîncredere şi oroare simulată de la doamnele care se înroşeau din ce în ce mai mult, pe măsură ce el le şoptea din cînd în cînd cîte ceva la ureche. Simone mă întrebă dacă într-adevăr era un prieten de al meu. Păru uşurată cînd i-am mărturisit natura întîmplătoare şi sporadică a relaţiei noastre.

— Iartă-mă, Freek, zise ea, nu voiam să mă amestec în treburile tale, dar acest individ este rău intenţionat faţă de oameni...

Sosise momentul ca Zijlstra să aducă şampanie şi el asculta cu plăcere pocnetul dopurilor, ca şi cum acestea ar fi fost canonada cu care trebuia să înlăture baricadele aşezate în drumul său spre succes. Cînd răsună ultima pocnitură, am fost surprins de expresia de pe faţa majordomului (sau cum sînt numiţi aceşti tipi), care stătea uitîndu-se consternat la sticla goală din mîna sa.

Şi, aproximativ în acelaşi moment, am observat cum comerciantul de tablouri îşi apucă mîna cu o expresie uluită pe figura care, imediat, i se schimonosi de durere, în timp ce o pată de sînge care se întindea repede se făcu vizibilă pe materialul gri-perl al mînecii hainei sale. Peste cîteva clipe vesela trăncăneală s-a oprit. Pe scara care ducea la etajul de deasupra sau la mansardă stătea omuleţul nostru ca un animal încolţit, mai cenuşiu şi mai insignifiant chiar decît înainte, în mînă ţinînd un revolver militar. În golul creat de linişte, o femeie începu să ţipe. Totul se petrecu acum cu o viteză ameţitoare. Ignorînd pericolul, Wiebrand Zijlstra se repezi pe scări, lăsînd o urmă aprinsă de sînge pe podeaua colorată în ocru. A urmat o bufnitură scurtă dar zgomotoasă, violentă, în mansarda de deasupra capetelor noastre, ca şi cum acolo ar fi avut loc o luptă. Şi cum stăteam toţi ascultînd treji, împietriţi, disperaţi şi uluiţi, s-au mai auzit încă două împuşcături, una după alta. În nici un caz nu sînt un erou,

după cum se poate vedea din plin din această poveste, dar, cu toate acestea, am fost singurul care a vrut să-i sară în ajutor colegului meu de școală, chiar dacă Simone mă ținea de braț cu încăpățînare. Îmi dădu drumul numai atunci cînd gazda noastră coborî pe neașteptate, palid ca moartea, dar zîmbind și ținîndu-se bățos, ca și cum ar fi vrut să păstreze aparențele chiar și în aceste împrejurări.

— Pe acoperiș, zise el și vocea abia dacă-i tremura, a scăpat și s-a cățărat prin fereastra mansardei pe acoperiș. I-am luat revolverul.

În ciuda faptului că se clătina și mă temeam că i se va întîmpla ceva foarte rău, el a fost primul care a ieșit afară. Oamenii au vrut să-l rețină, dar el zise că va fi destul timp mai tîrziu. L-am urmat în curte, unde am văzut îngroziți cum omulețul, sfidînd toate legile echilibrului, se cățăra încercînd să ajungă în vîrful acoperișului de țigă, înalt și abrupt; era mînat de o speranță de neînțeles, pentru că nicăieri distanța spre clădirile din apropiere nu era suficient de mică pentru a-i oferi o șansă de scăpare, chiar și imaginară.

— Telefonează la pompieri, am auzit pe cineva spunînd, la pompieri și la poliție. Unde este cel mai apropiat telefon ?...

Era deja prea tîrziu. În timp ce întinse mîinile spre un horn, a subestimat distanța. Apucă aerul cu un gest grotesc, se clătină ca un bețiv — a durat neplauzibil de mult — după care, cu un strigăt inuman, se rostogoli de-a lungul țiglelor și se prăbuși spre moarte, pe platforma cu încărcătură de ciment din fața clădirii, cu

o bufnitură greoaie dar înspăimîntător de clară. Wiebrand și cu mine am fost singurii care am avut curajul să alergăm spre el.

— Idiotul, și-a frînt gîtul ! strigă Wiebrand, dar nu i-am răspuns și am încercat să-i ridic omulețului trunchiul.

Era o chestiune de respect uman. Nu mă îndoiam că a murit pe loc. Dar, deși sîngera din abundență pe gură și pe nas și țeasta lui nenorocită îmi părea o masă oribilă, terciuită, el își deschise ochii în spatele ochelarilor ieftini, îndoiți, care, ca prin minune, nu fuseseră vătămați. La început, muribundul se uită la Zijlstra confuz, ca dintr-o lume prea îndepărtată ca să o putem ajunge. Dar încet, urmă recunoașterea, și privirea lui fără culoare se umplea treptat de o ură atît de adîncă încît m-am simțit martor indiscret la o dramă pe care cuvintele nu o pot cuprinde. În acel moment, sirena fabricii din apropiere începu să urle sfîșietor. Atunci, muribundul se uită la mine. Mi se păru că încearcă să mormăie ceva, dar era clar că ascultam horcăitul unui surdo-mut. Tulburat, mi-am dat seama că părea să facă un efort să-mi zîmbească, un zîmbet firav dar clar, ca și cum i-aș fi fost un bun prieten, gîndeam eu, un prieten de ani de zile, și acum el părea că vrea să-și arate recunoștința pentru faptul că nu l-am lăsat să moară singur, ca un cîine. Sînt sigur că nu am auzit greșit. Cu un efort, dar pronunțînd cuvintele foarte clar, el mormăi :

— Stiller... Spune-i lui Sti...

Apoi privirile i-au înghețat și s-au fixat spre înălțimi și el muri cu o convulsie violentă, ca un pește azvîrlit pe țărm.

— A zis ceva, la naiba, spuse Zijlstra. Sirena a făcut prea mult zgomot. L-a durut. „Stiller", a zis „Stiller". Ai putea crede !

— N-am auzit, am murmurat eu indiferent și am scos de pe fața omulețului ochelarii micuți pentru a închide acești ochi sticloși.

XIV

CONSTRUCTORII DE IPOTEZE

AM FĂCUT TOT posibilul ca povestea să sune cît mai simplu cu putință. Și Simone dovedise o stăpînire de sine exemplară. Intervențiile ei discrete, strict limitate la miezul problemei, aruncau cîteodată o lumină neașteptată asupra rezumatului pe care îl făceam pe marginea a ceea ce se întîmplase. În ciuda învălmășelii din capul meu, mă păscu bănuiala că acesta este poate felul ei obișnuit de a vorbi în orele de clasă, cînd ridică sau analizează o problemă de matematică și faptul mă amuză, făcîndu-mi-o și mai dragă. Între timp am știut că frica prinsese rădăcini stabile în ființa noastră interioară, deși nici unul dintre noi nu se referea la ea direct. M-am întrebat sfidător dacă întotdeauna va exista o stavilă în calea unei armonii complete între doi oameni, la nivelul minții ca și al trupului, și dacă fericirea

nu este, de fapt, o iluzie, după cum susțin moraliștii ipohondri.

— Da, este o poveste extraordinară, mormăi Molijn mai mult pentru el însuși, ștergînd trei pahare de gin cu un șervet și privindu-le pe rînd în lumină, cu ochii mijiți.

— Pînă acum nu m-am îndoit niciodată că trebuie să fi fost o glumă, rezultatul foarte improbabil al unei stranii coincidențe, am zis. Chiar profesorul Schoenmakers și personalul său pot face greșeli. În cel mai rău caz, m-aș fi lăsat chiar convins, Geert, că n-am fost decît o victimă a halucinațiilor cînd l-am auzit pe omulețul acela pronunțînd numele lui Stiller. Dar, în ceea ce privește concertul carilonului, cu siguranță că n-am fi putut avea amîndoi aceeași iluzie, nu ?

— Nu știu... Există zvonuri despre fenomene similare care au fost observate de o întreagă masă de oameni.

— Freek uită un amănunt, ne întrerupse Simone liniștită. Înainte de a veni aici, el l-a întrebat pe capelanul catedralei de ce a bătut carilonul cel mare noaptea trecută.

— Bietul om a făcut niște ochi cît cepele și părea să creadă că nu-s chiar întreg la minte. M-a asigurat că nici vorbă să fi bătut noaptea trecută clopotul mare. Dar, oricum, aceasta mai degrabă confirmă teoria halucinațiilor. Vezi, Geert, Simone și cu mine, amîndoi sîntem oameni sănătoși și chiar rezistenți, nu sîntem nevrozați, la naiba...

Simone îmi strînse mîna ușor și mă înduioșă cînd adăugă, fără falsă pudoare, ceea ce eu, din cauza ei lăsasem la o parte :

— Știu că sînteți cel mai bun prieten al lui Freek, domnule Molijn. De aceea sper că nu-mi veți considera vorbele ca fiind deplasate, dar noaptea trecută a fost o noapte deosebită pentru noi doi...

— Încrederea dumitale îl face pe un om bătrîn ca mine mai fericit decît poate să ți-o spună, Simone, răspunse Geert, și propun să terminăm o dată pentru totdeauna cu acest „domnule" și „domnișoară". Crede-mă, fericirea ta îmi stă la inimă. Dar să revenim la problemă. Simone vrea să mă facă să înțeleg, presupun, cum...

— Cum în acel moment nu ne puteam gîndi la Stiller, așa cum eram noi doi dăruiți unul altuia — i-am acceptat gîndul — și mai puțin ca oricînd susceptibili la viziuni și iluzii. Cred mai curînd că era un maniac, vreun nebun care ne-a urmărit și, la nevoie, o fi ajuns la vreo înțelegere cu clopotarul.

Era absurd. Ascultîndu-mi propriile cuvinte, mi-am putut da imediat seama cît de absurd sunau.

— Aș da orice ca să vă pot liniști, zise anticarul, credeți-mă, orice. Dar o glumă... ? Nu, nu văd cum poate fi o glumă. Dar nu se știe niciodată... Poate că n-ar fi rău să faci o listă cronologică detaliată a evenimentelor petrecute, dar nu prea cred că asta o să ne ducă mult prea departe.

Am ezitat o clipă înainte de a mărturisi ce gînd mă bîntuia de cîtva timp. Știam că, într-un fel, asta va echivala cu o capitulare și-mi era groază de o înfrîngere care ne va apropia de zonele limită ale unei țări a întunericului și nebuniei.

— Ascultă, am zis — și am avut impresia că mă bîlbîi — ascultă, Geert. Nu-mi face plăcere să te întreb asta. Nervii mei trebuie că sînt într-o stare destul de precară, altfel n-aș aminti-o. Crezi că trebuie să căutăm o explicație în... ei bine, în supranatural ?

Molijn se uită un timp în gol și tăcu, dar puteam deduce din gestul apăsat cu care scoase dopul sticlei și umplu paharele că-mi socotea întrebarea ca fiind evident logică, însă, în același timp, se vedea că înțelege cît de greu îmi venea să-mi înving un sentiment de repulsie înnăscută și de umilință.

— Beau pentru fericirea voastră, zise el. Treceți printr-o perioadă grea, dar eu beau totuși pentru fericirea voastră. Pentru că v-ați născut să fiți fericiți împreună. O, Freek, supranaturalul ? Oare unde începe supranaturalul pentru tine, unde pentru Simone și unde pentru mine ?

— Profesorul Schoenmakers a propus ceva în legătură cu o explicație parapsihologică. Nu voiam să intru în detalii atunci. Am fost surprins că un om ca el putea avea o asemenea idee. Pînă atunci privisem parapsihologia ca pe un subiect pe care-l citești în cărți, poate fără dezaprobare, dar în același timp fără să

crezi tu însuţi în el — cărţi care discută fenomene niciodată observate de autor în persoană...

— Aş vrea să te pot linişti cu o explicaţie mult mai limpede, răspunse Molijn.

— Mă aflu acum într-o asemenea stare, am mormăit abătut, că aş putea să accept chiar şi o explicaţie parapsihologică. Tu ştii cîte ceva despre aceste lucruri, nu-i aşa ?

— M-am ocupat mai mult sau mai puţin de literatură, dar, ca să fiu foarte sincer, nu mă pot gîndi imediat la un fenomen, recunoscut de specialişti cît de cît notorii, cu care să pot compara cazul lui Stiller. Totuşi, chiar tu te-ai referit cu puţin timp în urmă la o coincidenţă aproape de necrezut...

— Îmi amintesc vag cîte ceva din cursul de introducere în psihologie, zise Simone ezitînd. Jung, dacă nu greşesc. Ar putea fi asta ?

— Exact, răspunse Molijn. Jung postulează undeva un concept, pe care-l numeşte sincronism, sincronism semnificativ, ca să fiu exact. La asta te gîndeai ?

— Ce înţelege el prin asta ? am întrebat indiferent.

— Are de-a face, în special, cu coincidenţa evenimentelor, două sau mai multe evenimente, între care nu există nici o legătură pentru cel din afară. Pentru persoana la care se referă, însă, ele posedă un înţeles clar, decurgînd din afinitatea lor misterioasă care nu poate fi explicată prin logica obişnuită.

— Acum îmi amintesc, zise Simone. Aşa este Freek. Faptul că există un anumit Joachim Stiller nu reprezintă, în sine, nimic special, fie

că acesta e nebun sau nu, şi se distrează trimiţînd scrisori şi telefonînd, după cum prea bine ştim. Nu trebuie să ne surprindă nici că la sfîrşitul secolului al XVI-lea a existat un teolog mai curînd neortodox cu acelaşi nume. Cînd le privim separat, ambele fapte sînt foarte obişnuite. Dar acum. pentru că i-am cunoscut pe ambii Stilleri în acelaşi timp, ei bine, cel puţin în felul de a vorbi, avem de-a face cu fenomenul aşa-numit sincronism.

— Înţeleg. Dar nu-l accept — cel puţin nu fără o legătură logică... zisei eu cu încăpăţînare.

— Imaginează-ţi un moment că acest Stiller al tău cunoaşte cartea tizului său din secolul al XVI-lea, propuse prietenul meu cu păr cărunt. Aşa ceva nu pare deloc neverosimil. Şi dacă am merge şi mai departe şi ne-am imagina că el nu este tocmai zdravăn şi se identifică într-un fel cu acest predicator ambulant ? Pe scurt, clasica glumă cu pacientul din ospiciu care se crede Napoleon...

— Eh, Dumnezeule mare, îngînă Simone. Eu zic, Freek, n-ar putea să fie...

— Nu, am spus, umplîndu-mi pipa, nu. Dacă omul însuşi mi-ar fi trimis cartea, da... Dar nu mi-a trimis-o el. Am ales-o eu însumi aici, dintr-o grămadă de vechituri, nu-i aşa ?

Geert Molijn umplu din nou paharele, evident plin de înţelegere pentru această încurcătură, dar în acelaşi timp frămîntîndu-se ca şi cum ar fi simţit el însuşi că se află pentru prima oară în apropierea unei realităţi de neatins, dar oricum o realitate, pe care pînă în

acest moment a urmărit-o pe tot parcursul vieţii sale în cele mai diverse scrieri.

— Cazul vostru, hotărît lucru, se potriveşte cu teoria lui Jung, cel puţin în cea mai mare parte..., propuse el.

— Este păcat dar asta nu ne duce mai departe, zise Simone obosită. Nici măcar nu elucidează chestiunea carilonului auzit noaptea, dacă a fost o halucinaţie sau nu.

— Nu, răspunse Geert dezamăgit. Deşi este posibil ca fenomenul să fi luat naştere într-o formă mult mai complicată. Ştiu că lui Freek îi displace foarte tare să privească afacerea dintr-un punct de vedere pur ocult...

— Continuă, mă strîmbai eu, invocă şi fantome. Se va întîmpla şi asta mai devreme sau mai tîrziu. Pot să mai beau un pahar ?

— Serveşte-te... Nu vom trece la fantome, cel puţin pentru un timp...

— Trebuie să privim afacerea asta cu calm, zise Simone, în special acum, cînd alcoolul ne aprinde puţin imaginaţia. Nu neg că mă consumă foarte mult. Oricum, trebuie să eliminăm toate elementele care nu sînt direct inexplicabile. Aş considera concertul carilonului ca fiind una dintre halucinaţii. Este probabil o întîmplare că un teolog din secolul al XVI-lea poartă acelaşi nume cu omul nostru. Faptul că acesta din urmă ne trimite scrisori idioate şi ne telefonează, de preferinţă noaptea, poate fi atribuit unei aberaţii intelectuale. Un anumit grad de clarviziune care a fost observat destul de des la cei dereglaţi mintal, poate explica unele din vorbele sale. Sîntem de acord pînă aici ?

— De acord, am răspuns în acelaşi timp, Geert şi cu mine.

— Perfect. Acum, că am redus afacerea la cele mai simple proporţii, un punct rămîne încă nerezolvat...

— Omuleţul lui Wiebrand Zijlstra ! ghicii eu.

— Este adevărat, Freek, uitasem de el. Dar, în definitiv, nu există un obstacol absolut concret, care să-l împiedice pe sărmanul nenorocit să ştie ceva despre Joachim Stiller, exact cum ştim noi. Sîntem de acord şi cu aceasta din nou ?

— Ceea ce faptic este posibil nu trebuie neapărat să fie şi adevărat, zise Molijn, ca şi cum i-ar fi fost teamă că Simone se preocupă, cu o precizie matematică, să dezbrace o dată pentru totdeauna cazul de splendoarea lui magică, deşi înfricoşătoare.

— Dar n-am vrut să te întrerup, draga mea, te rog scuză-mă.

— Pentru mine, punctul misterios rămîne data timbrului de pe prima scrisoare. Lăsînd la o parte părerea lui Schoenmakers, acel timbru poate să fi fost falsificat, bineînţeles, pentru că acum e clar ca lumina zilei că acest individ Stiller nu-şi precupeţeşte nici un efort.

— Ai dreptate, am admis eu. Tipul este atît de perseverent, că nu trebuie să ne mai surprindă nimic...

— Şi totuşi, eu cred că acolo trebuie să căutăm, cu siguranţă, miezul problemei. Poate am o încredere exagerată în ştiinţă, dar în ceea ce mă priveşte, personalul profesorului Schoen-

makers nu a greşit. Nu-mi place treaba, dar îi cred atunci cînd îmi spun că probele de laborator indică o vechime de treizeci şi opt de ani.

Mă simţeam nenorocit. În mod normal m-ar fi bucurat foarte mult să-l vizitez pe Molijn pentru prima oară alături de Simone şi, în timp ce ploaia serii de vară se scurgea pe vitrina magazinului sub forma unor rîuleţe ce închipuiau o mică deltă, m-aş fi simţit mai bogat, căpătînd convingerea că, de acum înainte, ea se va simţi aici ca la ea acasă şi. astfel, se va încadra mai strîns în universul meu personal limitat şi cam ermetic. Dar m-a consolat faptul că, datorită sensibilităţii ei fine, mi-a înţeles dezamăgirea şi, înainte de a vorbi, s-a aşezat foarte naturală pe braţul scaunului vechi al lui Molijn pe care-l ocupam de obicei, punîndu-şi mîna pe părul meu :

— Liniştitor sau nu, ar putea fi un punct de plecare, chiar dacă personal încă nu ştiu cum să-l folosesc... Un lucru e clar : are ceva de-a face cu problema timpului. Ei bine, dacă e privit sub acest aspect... S-au scris tomuri voluminoase despre problema spaţiului şi timpului. N-ar fi o eroare dacă am interpreta astfel de lucruri doar unilateral, ca o distracţie platonică a vreunui savant amator ?...

L-am văzut pe Geert luminîndu-se la faţă, ca şi cum ar fi zărit din nou un teren binecunoscut lui.

— Permiteţi-mi să-mi las imaginaţia să brodeze în jurul părerii lui Simone..., zise el. În 1919, a existat un om care ştia exact ceea ce

Freek — care nici măcar nu se născuse pe atunci — va scrie cu treizeci şi opt de ani mai tîrziu în *De Scheldebode* despre un eveniment lipsit, în aparenţă, de orice sens. Asta pe de o parte. Pe de altă parte, individul i-a trimis o epistolă, care a ajuns exact la timp, întocmai ca şi cum ar fi scris-o cu o seară înainte, ca oricine altcineva care expediază o scrisoare la ziar. Eşti de acord cu mine că timpul nu pare să existe pentru misteriosul nostru Stiller, cel puţin nu în felul în care sîntem noi conduşi de el ?

— Într-o măsură mai mare sau mai mică, la asta am vrut să mă refer, căzu Simone de acord cu el. Dar, odată ce am mers atît de departe, ne-am împotmolit irevocabil.

— Nu, nu ne-am împotmolit... Chiar tu mi-ai dat ideea. Trebuie să-l citeşti în întregime pe Ouspensky, *Un nou model al universului* este intitulată cartea lui, aşa cred.

— Am auzit de titlu...

— Fireşte, nu sînt un filosof experimentat... Acest Ouspensky recunoaşte doar un concept subiectiv al timpului pentru fiecare om privit ca entitate distinctă, şi respinge punctul de vedere conform căruia timpul este o linie continuă, o eternitate înaintea noastră şi o eternitate după noi. În locul acestei linii temporale unidimensionale, el susţine un concept de timp multidimensional. Plecînd de la argumentele lui Hinton, el acceptă chiar un fel de teorie a reîncarnării.

— Nu tocmai nouă, zisei eu abătut.

— Dar asta *este*, continuă imperturbabil Geert. Conform teoriei lui, conştiinţa proprie nu migrează de la o fiinţă la alta, însă, după moarte, fiecare creatură îşi reîncepe propria ei viaţă : tot ceea ce s-a întîmplat cîndva şi se va mai întîmpla vreodată a avut deja loc de infinit de multe ori şi va continua să aibă loc la nesfîrşit. Omul care s-a născut în 1890 va renaşte iarăşi şi iarăşi în 1890. Totuşi noi nu sîntem conştienţi de asta, deoarece cunoaştem doar trei dimensiuni ale spaţiului, care, în timp, are dimensiuni infinite.

Ascultam fascinat. Desigur, aveam în faţă o ipoteză, o ipoteză fantastică şi nebună doar, dar care mă captiva prin poetica ei fantezie. Nu era exclus ca, între timp, ginul să-şi fi spus cuvîntul în legătură cu starea asta a mea. Mă copleşi o senzaţie plăcută, care, treptat, îmi alunga frica. Totuşi mi-am păstrat complet luciditatea şi am ştiut că nu exista nimic decisiv în victoria aceasta. Însă teoria dezvoltată de prietenul meu era atît de uimitoare, că am redus fenomenul Stiller (cum dintr-o dată l-am numit în sinea mea cu o obiectivitate odihnitoare) la o născocire pentru *Reader's Digest*, ceva cu titlul „Ramses al II-lea şi Nabucodonosor sînt încă în viaţă". Dar, în timp ce mă amuzam în secret de sensibilitatea lui Geert Molijn la cele mai stranii folosofii, gazda noastră continua imperturbabilă, învăpăindu-se de entuziasm :

— Dacă nu respingem a priori un astfel de concept, explicaţia lucrurilor care vi s-au întîmplat va deveni, într-o oarecare măsură, inteligibilă. În acest caz, Stiller a trăit dintotdeauna...

— Nu este adevărat, am zis, nu este deloc adevărat. Acest împuţit de Stiller a stat întotdeauna închis ermetic în propria lui conştiinţă şi în propriile sale dimensiuni temporale — este adevărat sau nu ?

— Bineînţeles, zise Geert, trebuie să mă laşi să termin, la naiba. Mai am destule de spus. Chiar în lumina teoriilor lui Hinton şi ale lui Ouspensky, acest Stiller al nostru rămîne o excepţie. Ouspensky nu consideră că este imposibil ca în numărul infinit al dimensiunilor timpului, care formează simultan trecutul, prezentul şi viitorul, să poată avea loc nişte deviaţii.

— Înţeleg ce vrei să zici, a spus Simone, iar eu am auzit-o din cotloanele senzaţiei nebuloase de plăcere care pusese stăpînire pe mine. Sînt cîţiva. Sînt cîţiva care evadează din mica lor colivie...

— Exact, răspunse Geert, în sensul că această conştiinţă de sine se scindează, poate, într-un număr infinit de timpuri şi, simultan, timpul convenţional, vreau să spun timpul aparent unilateral, e străpuns. În acest fel, teza ar putea fi susţinută în sensul că Stiller din secolul al XVI-lea este în acelaşi timp Stiller din 1919, căruia nu i-a venit prea greu, într-un fel sau în altul, să expedieze o scrisoare care să fie distribuită în 1957, avînd în vedere că tot el este şi acel Stiller care ţi-a telefonat noaptea trecută. Nu, Freek, nu mă întrerupe... Probabil că orice fenomen aşa-numit supranatural poate fi explicat printr-o accidentală stră-

pungere oblică a, lasă-mă să o numesc, a izolării, nu ... ?

— Este o ipoteză frumoasă, zise Simone visătoare. Pînă acum, Stiller nu a dat niciodată semne de viață prea neliniștitoare. Imaginați-vă... Cineva care a străpuns cochilia propriului său timp, trăgîndu-și ancora, ca să spun așa, și care și-a permis doar o mică glumă inocentă cu noi.

— Ascultați amîndoi, am zis. Ori voi sînteți beți, ori eu. Una din două.

— Freek are dreptate, zîmbi indulgent Molijn. Dacă Simone ar fi atît de drăguță să-mi dea o mînă de ajutor, am avea un vas cu cafea neagră bună, gata în cinci minute. Vii, Simone ?

— Minunat, rînjii eu. Dar mergeți în vîrful picioarelor. Ce să mă fac cu propria mea conștiință de sine dacă voi dați cu piciorul prin dimensiunea timpului vostru personal ?

XV

ZVONUL

PSIHIATRII ȘI, ÎN FELUL lor, duhovnicii au dreptate. Neliniștile și temerile, odată împărtășite, se reduc la proporțiile a ceea ce noi putem suporta fără să ne dereglăm echilibrul interior. În dimineața următoare, cînd m-am dus la ziar, totul revenise, mai mult sau mai puțin, la normal. Purtînd o rochie colorată cu partea de jos evazată, cu picioarele goale în

pantofi cu tocuri cui, balansîndu-și veselă coșul pentru cumpărături, Simone a mers cu mine pînă la piața Groen unde ne-am spus la revedere, gîndindu-ne fericiți la întîlnirea noastră de mai tîrziu.

Era una dintre acele extraordinare dimineți de vară, cum îmi imaginez că trebuie să fi fost diminețile de vară într-un orășel grecesc din antichitate, cînd soarele și pofta de o șuetă îi atrăgea pe filosofi spre perimetrul pieții, acolo unde briza mării le menținea, pentru un timp, mintea limpede și sensibilă la raționamente, în ciuda faptului că și curtezanele ieșiseră deja afară și colindau străzile. Am chicotit și mi-am umplut prima pipă, deloc orb la exponatele din vitrinele unui magazin pentru lenjerie feminină, și am hotărît să o las cît mai repede pe Simone să-și aleagă singură un cadou. După aceea precis că o să rîdă cînd voi spune că nu am îndrăznit să intru singur.

Cu toate că mă preocupa aproape în exclusivitate gîndul la Simone și la reamintirea feței ei extatic de frumoasă — reamintirea îmbrăcînd o expresie fizică și totuși transcendînd materia — mă simțeam fascinat de priveliștea matinală a orașului sub lumina lui argintie, cețoasă în unele locuri de unde puteai ghici apropierea rîului Schelde. Arareori mi s-a întîmplat să mă simt la modul fizic atît de complet echilibrat sufletește, deși am destul simț al umorului pentru a-mi da seama că în cea mai mare parte starea asta se datora vanității mele de bărbat și mîndriei pe care o simțisem la mărturisirea bîlbîită a Simonei, care, cu fața

întoarsă spre fereastră, mi-a spus că ea niciodată nu ştiuse că poate fi aşa. Mă simţeam la fel de bogat ca Croesus şi la fel de puternic ca Hercule, pe deplin relaxat, stăpînit de o mulţumire nemărginită şi de o limpezime mentală stimulatoare, trăind conştient chiar şi prin cea mai mică fibră a corpului meu şi împăcat cu întreaga omenire, ca şi cum aş fi renăscut în braţele Simonei. Pentru că ea m-a ţinut înlănţuit în braţele ei toată noaptea, aşa cum faci cu un copil pe care vrei să-l aperi de pericole imaginare. Dar, de fiecare dată cînd i-am mîngîiat şoldul, pîntecul neted sau sînii, cu grijă, ca nu cumva să o trezesc, părea că este doar uşor toropită, ca şi cum ar fi aşteptat în somnul ei să fie deşteptată tocmai în acest fel, pentru a se asigura încă o dată că nu e un vis, că nu e o cursă întinsă de imaginaţia ei trează — imaginaţie care, în zori, ne trage înapoi, sărmani şi deposedaţi, spre singurătatea noastră omenească. Pînă acum m-am simţit destul de mulţumit de viaţă, fără să aştept cine ştie ce miracole. În acea dimineaţă am fost de părere că nu este nicidecum imposibil ca un om să fie fericit, pentru scurtă vreme probabil, dar cu certitudine fericit.

În strada Groendal m-am oprit la o mică tutungerie unde întotdeauna îmi fac proviziile din două în două zile, fără excepţie. Vînzătoarea de mult timp nu mă mai întreba ce doresc, dar în această dimineaţă a bîjbîit şi a şovăit înainte de a găsi pachetul de tutun, chiar dacă eu aş fi fost în stare să-i aflu demult locul, cu ochii închişi. După aceea, neajutorată, se încurcă cînd trebui să-mi dea restul.

— Puţin cam prost dispusă azi, nu-i aşa ? am întrebat-o pentru că — mă gîndeam — de ce n-ar împărtăşi şi ea sentimentele mele de armonie cu întregul univers ?

— O, domnule Groenevelt, răspunse ea înfricoşată, se aud lucruri atît de ciudate în aceste zile. Sînt doar o femeie bătrînă şi singură şi în cele din urmă nici nu ştii ce să mai crezi...

— Să crezi ? am întrebat. Să crezi ? Se scumpeşte tutunul ?

— Nu. Făcu un efort să zîmbească. Nu, nu are nici o legătură cu asta... Nu aţi auzit ? Toţi clienţii pe care i-am avut de dimineaţă nu vorbeau decît de asta...

— Sînt neştiutor ca un copil nou născut.

— Într-adevăr, nu aţi auzit nimic, domnule Groenevelt ?

— Pe cuvînt de onoare. Dar nu-mi mai puneţi răbdarea atît de mult la încercare.

— Ei, bine... se uită încă un moment la mine, neajutorată şi derutată, ca şi cum nu ar fi îndrăznit să pronunţe cuvintele..., oamenii spun că vine sfîrşitul lumii. Astea sînt prostii, bineînţeles, nu-i aşa domnule ?

— Bineînţeles, am rîs eu, şi altceva ? S-a scris ceva prin vreun ziar... ?

— Nu cred... Se aude din om în om, dar nimeni nu poate spune de unde vine zvonul.

— Dormiţi liniştită la noapte, i-am zis. Cînd voi afla de unde vine această poveste stupidă, voi trece să vă spun...

Pipa mi se stinsese. În timp ce o aprindeam din nou, m-am oprit în fața unei librării. Tocmai terminasem, cînd, un om care stătuse lîngă vitrina magazinului, puse deodată mîna pe umărul meu. Am ridicat ochii surprins. Arăta exact ca un funcționar obișnuit al unei firme vechi. Se uita la mine și mi-am dat seama imediat că am de a face cu un ins a cărui minte era tulburată. Dar îmi este aproape fizic imposibil, ca om, să întorc spatele unui seamăn de-al meu.

— Domnule, zise străinul, trebuie să ascultați un mesaj, și continuă să se uite la mine exaltat.

— Poftim, i-am răspuns calm. Sînt pregătit să ascult orice mesaj, indiferent care ar fi acesta.

Părea derutat de bunăvoința mea, dar nu în măsura în care m-am simțit eu dintr-o dată dezorientat, cuprins fiind de inexplicabila impresie că mai purtasem deja o conversație stupidă cu acesta, exact în același loc și în împrejurări absolut similare. Era ca și cum aș fi putut auzi dinainte ce avea de gînd să spună, ca și cum m-aș fi aflat într-un teatru unde suflerul o lua înainte.

— Iertați-mă... Sînteți poate un inițiat ?

— Nu, am răspuns, nu cred că sînt un inițiat. Sînt un ziarist perfect obișnuit și, foarte sincer, trebuie să vă rog să scurtați cît mai mult cu putință această conversație, deoarece am foarte puțin timp la dispoziție. Numele meu este Freek Groenevelt. Pot afla cu cine am onoarea ?

Tulburat, își duse mîna la frunte, ca și cum s-ar fi surprins săvîrșind o greșeală de neiertat. Situația era mai mult comică decît supărătoare, în ciuda seriozității aproape lugubre a celuilalt.

— Trebuie să-mi iertați greșeala. Dar, vedeți, sarcina mea este să amintesc oamenilor că moartea poate veni în orice moment, ca un tîlhar pe timp de noapte...

— Bineînțeles, am zis, stăpînindu-mi nervozitatea, este o sarcină frumoasă. Sînteți cumva, din întîmplare, persoana care terorizează sufletele credule cu vorbăria idioată despre sfîrșitul lumii ?

Uluit de violența cuvintelor mele și aparent indignat, cu un respect agasant totuși în voce, el îmi răspunse :

— Dumneavoastră știți mai bine decît acela, domnule Groenevelt... nu este nevoie ca noi să le spunem oamenilor. Din această dimineață zvonul se răspîndește de la sine, chiar dacă majoritatea oamenilor vor rămîne surzi precum oamenii din Sodoma și Gomora...

Am simțit deodată că mă săturasem și am zis ironic :

— Ei bine, este uimitor, domnule...

— Angelo, se recomandă el.

— Ei bine atunci, domnule Angelo, mi-a făcut mare plăcere că v-am cunoscut. Dar acum trebuie într-adevăr să mă grăbesc...

El își ridică melonul cu o politețe care avea o nuanță profesională — de abia acum mi-am dat seama că purta un melon demodat — ca și cum ar fi dorit să compenseze lipsa de tact

și din cauza aceasta își cerea iertare. I-am întors spatele și mi-am văzut de drum, nu fără senzația că stătea urmărindu-mă din priviri pînă cînd am dat colțul. Mi-a trecut prin minte gîndul că poate alesesem calea ușoară pentru a scăpa de el, că ar fi trebuit să-l interoghez, deoarece nu era exclus ca el să fi avut ceva de a face cu straniile evenimente despre care îmi făcusem încontinuu griji în ultimul timp. Dar apoi m-am scuturat cu hotărîre de o astfel de slăbiciune, iritat că pot să-mi pierd atît de ușor echilibrul în aceste zile și să las ca amintirea Simonei, extrem de feminina Simone din noaptea trecută, să fie întunecată de o asemenea bazaconie. Dar cum aș fi putut proceda după voia mea, dacă brusc mi-am amintit de cartea lui Joachim Stiller, care a stat pe biroul meu, neatinsă, din ziua vizitei la bibliotecă... ?

La ziar se părea că afacerea atrăsese atenția într-o măsură mult mai mare decît mă așteptasem. Se înregistrase un flux continuu de telefoane de la cititorii a căror imaginație o luase razna, aprinsă de tot felul de zvonuri, și a căror insistență trăda o panică pe care abia și-o puteau stăpîni.

— Îmi pare a fi un caz deschis, zise Waalwijk. Este pur și simplu simptomul unei maladii. Perioada epidemiilor care afectează corpul este în mare măsură un lucru care, în Europa, ține de trecut. Dar noi sîntem la începutul unei ere noi, dacă mă întrebi — aceea a epidemiilor sufletului. Este o gripă psihologică. Nu crezi, Freek, că teoria mea este oarecum justă ?

— Absolut, am răspuns, dar în decursul istoriei s-au mai înregistrat astfel de accese traumatice. Gîndește-te la frenezia care a cuprins vestul cînd s-a apropiat anul 1 000...

— Adevărat, răspunse Waalwijk. Nu mă gîndisem la asta. Lucrul extraordinar este că nu poți găsi nici măcar o singură cauză a acestor zvonuri idioate — chiar dacă ar fi vorba doar despre o catastrofă cosmică sau așa ceva... Acum pur și simplu nu ne dăm seama de unde provin astfel de tîmpenii...

— Oricum, să facem tot ce ne stă în putință să liniștim publicul, am propus eu.

— Da, răspunse Waalwijk gînditor, altceva n-avem ce face.

Ușa biroului lui Waalwijk s-a deschis și Edgar T'Hoen, cel mai vechi dintre colegii mei, intră, se așeză jos zîmbind și se uită la noi batjocoritor, pe deasupra ochelarilor.

— Sîntem niște idioți desăvîrșiți, rîse el. Povestea nu are nimic special. Am uitat că astăzi va fi o eclipsă parțială de soare. Tocmai mi-am amintit cu un minut în urmă. Este de la sine înțeles că aceste zvonuri sînt în legătură cu evenimentul.

— La naiba — eclipsa solară, bineînțeles. Ce părere ai, Freek ? întrebă Waalwijk.

— Da, murmurai eu abătut, ca și cum fericirea mea din această dimineață nu fusese decît o iluzie ; pare cea mai potrivită explicație. Trebuia să ne fi gîndit la ea mai din timp.

— Schimbă întregul caz, chiar și în ceea ce privește titlul și planul general. Ce părere aveți

despre : „Superstiție în secolul al XX-lea. Eclipsa solară dă naștere la o stupidă campanie de zvonuri“ ?

— Dacă Edgar are de fapt dreptate, ar fi cea mai bună soluție, am șoptit eu. Cînd are loc această eclipsă solară ?

— Pe la 11,30, zise Edgar. Am și alcătuit un articol despre acest fenomen privit din punct de vedere științific, cu ajutorul unei enciclopedii și a detaliilor de la Agenția de știri. Dacă șeful este de acord, îl voi înflori cu niște elemente liniștitoare necesare și, din partea mea, cu o introducere amuzantă pe deasupra. Dar, în acest caz, trebuie să mergeți în oraș, să adulmecați atmosfera și să-mi transmiteți prin telefon ce impresie aveți despre starea sufletească predominantă a mulțimii înainte ca noi să-l dăm la tipar. E bine ?

— Excelent, zise Clemens. Este cea mai bună cale să scăpăm de afacerea asta dementă. Oamenii parcă au înnebunit în zilele astea...

În strada Pelikaan am luat tramvaiul mic spre centru. Stăteam pe platforma din față și am ajuns curînd la concluzia că sobrietatea concetățenilor nu era ușor de pulverizat. Nici unul din cei prezenți nu părea să dea crezare zvonului insistent, deși acesta se răspîndise cu viteza unui incendiu și de jur împrejur zburau necontenit ironii. După un timp a fost clar că pasagerii — fără să o facă pe față — se distrau pe seama unui omuleț bătrîn care nu era tocmai fericit de toată tevatura și care se întoarse spre mine plin de indignare.

— Tocmai le spuneam, domnule, zise el cu încăpățînare, că nu iese fum fără foc. Este un proverb vechi, dar e bun.

— Eclipsa solară, am zis eu cu reținere, i-a indispus pe unii oameni.

— Nu, stărui bătrînul, nu, nu are nici o legătură cu eclipsa solară. Acum cîtva timp am plecat de acasă liniștit și, imaginați-vă, un individ enorm, purtînd un melon, un ins pe care nu-l văzusem niciodată înainte, dar care imediat și fără ceremonie mă numi „frate“, veni la mine și-mi spuse brusc că trebuie să mă pregătesc pentru o moarte bună. Genunchii încă îmi tremură, domnule. Am tot timpul senzația că o mulțime din acești indivizi umblă, speriindu-i pe oameni cu moartea...

— Prostii, zisei eu, făcîndu-mi drum ca să mă dau jos cu cîteva stații mai înainte, este destul de clar că v-ați permis luxul să vă lăsați păcălit de vreun glumeț...

Ușile au pocnit după mine și au înăbușit protestele bătrînului. Am mers încet de la Royal Palace spre piața Groen. Contrar așteptărilor mele, nu, în aer nu plutea nici un grăunte de panică. Aparent, fluxul zvonurilor alarmante începuse deja să se retragă. Nu înțelegeam cum putusem să mă enervez din cauza lor. Chiar și teoria lui Clemens despre simptomul psihologic colectiv reieșea că fusese prematur lansată. Povestea bătrînului din tramvai a aruncat o lumină complet diferită asupra propriei mele experiențe din această dimineață. La scurt timp după eclipsa solară totul se va termina, astfel că nu am considerat necesar să-i mai te-

lefonez redactorului șef în legătură cu asta. Treptat mi-a apărut cu claritate faptul că adepții vreunei nebuloase secte religioase sau ai alteia trebuie să fi avut prostul gust să se folosească de eclipsa solară prezisă într-o manieră naivă, dar care totuși produsese oarecare panică, spre a-și răspîndi ideile cu o publicitate cam drastică.

Pe turnul Fecioarei Maria, ceasul, care strălucea în lumina soarelui, arăta ora 11,20. Am cumpărat un buchet de liliac alb pentru Simone de la una din coloratele tarabe de flori din piața Groen, după care am găsit un loc pe terasa umbrită a lui „Keizer Karel Cafe" și am comandat o cafea. Aveam o bună priveliște a mulțimii matinale și m-am gîndit că ar fi un noroc să treacă și Simone pe aici, în drumul ei spre casă. Deodată am simțit o dorință presantă de prezența ei și tocmai mă întrebam dacă să încerc să-i telefonez sau nu, cînd l-am recunoscut la masa vecină pe consilierul municipal Keldermans.

— Nu eram sigur dacă am văzut bine, zise el. Pot să stau cu dumneavoastră ?

— Vă rog, am răspuns. Ce mai faceți, domnule consilier ?

Se uită un moment la mine cu suspiciune, dar nu fusese nici urmă de ironie în întrebarea mea convențional de politicoasă. Apoi răspunse, aparent liniștit de expresia feței mele :

— Nu atît de bine, Groenevelt, nu atît de bine. Nervii, vedeți...

— Avem prea multe lucruri la care să ne gîndim, am spus neutru, dîndu-mi deodată

seama că dorea să mi se destăinuie, și ne enervăm pentru o sumedenie de treburi care nu merită atenție.

— Da, răspunse el vag, da, poți repeta vorbele acestea... Este acea poveste despre sfîrșitul lumii, spre exemplu...

— Haide, domnule Keldermans, am rîs, e sigur că nu credeți în ea ? Este vorba doar de o mică eclipsă solară pe care vom putea s-o urmărim perfect de aici, de pe locurile noastre.

Mai întîi de toate, el arăta foarte elegant în costumul gri de vară, pe care acum îl urmăream însă cum se șifona din nou, ca ultima oară, sub greutatea vreunei frici inexprimabile, reflectată cu cea mai mare intensitate în ochii lui ascunși în spatele unui pince-nez, aflat într-un echilibru precar.

— Nu știu de ce, Freek, zise, dar simt că pot să am într-adevăr încredere în tine. Îi vei permite oare unui bătrîn ca mine să-ți spună pe nume ?

— Da, vă rog...

— Ei bine... nu cred în acest zvon, bineînțeles. Bătrînul Keldermans nu a decăzut încă pînă aici... dar cînd, în această dimineață, s-a văzut limpede că zvonul a fost răspîndit metodic de indivizi care s-au instalat anume în anumite puncte ale orașului, primarul a dat ordin poliției să supravegheze atent situația.

— O măsură inteligentă...

— Da, de acord... Ordinul a fost dat strict confidențial, dar abia fusese lansat, Freek, cînd acești indivizi au dispărut fără urmă de pe fața pămîntului, ca șobolanii cînd miros pericolul...

— Chiar găsiți asta atît de curios, domnule Keldermans ?

— Poate din cauza nervilor care au pus stăpînire pe mine... Dar forța noastră polițienească nu e formată din idioți neajutorați... Îmi amintește de afacerea din strada Klooster, știi...

— Nu pot realmente să văd vreo legătură cu afacerea asta...

— Ascultă, Freek. Nu ți-am spus atunci totul. Am recunoscut că strada Klooster a fost de fapt desfundată, dar nu am adăugat că în urma investigațiilor a reieșit că nici unul din departamentele noastre de lucrări publice nu s-a atins de ea ; în același timp, ofițerii de poliție au jurat că n-ar fi putut fi vreo festă studențească sau ceva asemănător...

— Exact, am răspuns, erau lucrători perfect obișnuiți — sigur nu studenți, deși toți erau niște indivizi deosebit de arătoși..

— Vezi... Și apoi, trebuie într-adevăr să-ți spun povestea despre carilon... Dar, ei bine, ce sens are... ?

— Carilonul ? L-ați auzit și dumneavoastră în noaptea aceea ? Eram sigur că totul se petrecuse doar în imaginația mea...

Am văzut cum broboane mari de transpirație i-au țîșnit din frunte și din chelie, în timp ce își goli iute paharul.

— Îți voi spune ceva, Freek, șopti, uitîndu-se înfricoșat în jur, dar trebuie să păstrezi pentru tine. Mi-ai creat un șoc cînd mi-ai spus că și tu l-ai auzit, dar, în același timp, asta este o mare ușurare pentru mine. Mă gîndisem deja

de cîtva timp că sînt pe cale să înnebunesc sau că cel puțin ceilalți încearcă să mă convingă că sînt țicnit... Sînt un om cinstit, Freek, dar dacă conduci cu îndemînare lucrurile în calitate de consilier municipal pentru lucrări publice...

— Înțeleg. Nu trebuie să spui mai mult decît dorești.

— Dar acum mă simt din nou în siguranță. Nu, nu este așa. Nu mă simt amenințat, vreau să spun. În fine, cum aș putea exprima asta...

— Nu te mai simți amenințat în același fel ? am ghicit eu.

— Cam așa ceva, mormăi el, nu mai sînt amenințat în același fel.

Își șterse fruntea.

— Va ploua, Freek.

— Nu, am zis, eclipsa solară, domnule consilier.

Mulți trecători, înarmați cu ochelari fumurii sau cu mîinile făcute streașină deasupra ochilor stăteau și se uitau la cerul roșietic.

Soarele încă strălucea, dar lumina devenise mai slabă, mai rece și mai aspră în același timp, aproape de culoarea plumbului, ca și cum ne-am fi aflat pe fundul unei mări imobile, unde refracția neobișnuită ne îndepărtează de la lucrurile comune. „Fundul mării“, gîndeam eu cu încăpățînare, „o eclipsă solară care face ca totul să arate ca și cum ar fi pe fundul mării“, pentru a ne feri de viziunea, dintr-o dată nespus de familiară, a unei lumi ce fusese abandonată imobilității timpului.

XVI

ARLECHINUL ÎN NEGRU

CEI CARE AU SCOS un oftat de ușurare atunci cînd eclipsa solară a trecut n-au fost doar persoanele nesofisticate, care își îngăduiseră să intre în sperieţi cu puţin timp în urmă. Deși nu avusesem timp să-mi frămînt creierii în privinţa fenomenului cosmic, se părea că acesta pusese capăt unei perioade de prefaceri în viaţa mea, care, mai înainte, se scursese atît de liniştită ; mai ales Simone fusese aceea care m-a ghidat cu bine în toată această perioadă. Îi spuneam că era ca și cum aș fi trecut printr-o criză culturală interioară, și am adăugat că istoria oferea foarte multe exemple de momente în care omul este certat cu cosmosul sau cu coeziunea interioară, misterioasă a lucrurilor. În toată această discuţie i-am tîrît pe Kafka şi pe suprarealişti, dar ea, mult mai calmă din fire decît mine, îmi puse degetele pe buze şi spuse că se simțea fericită şi că fericirea ei nu mai lăsa loc gîndurilor sumbre.

N-au mai existat alte incidente alarmante şi perioada care a urmat a fost minunată pentru amîndoi. Nu vorbeam despre viitor, dar asta nicidecum din cauză că ne-ar fi fost teamă de el sau pentru că ne-am fi îndoit de statornicia sentimentelor noastre.

Într-o dimineață, cînd ne-am așezat la micul dejun, încă înviorați de duș, ne-am uitat deodată unul la altul și am spus în același timp,

ca şi cum am fi fost sub influenţa unui impuls telepatic : „Ce-ai zice dacă am... ?“

Ne gîndeam exact la acelaşi lucru. Chiar în aceeaşi seară, cu ajutorul lui Geert Molijn şi al unui şofer de la ziar, am mutat lucrurile lui Simone în mansarda mea, care avea acum un aspect mult mai casnic. În acelaşi timp l-am înştiinţat pe proprietarul din Lindenstraat că Simone îşi părăseşte locuinţa şi ei i-am promis că într-una din aceste zile vom merge şi îi vom vizita părinţii, care locuiau într-o vilă, undeva între dealurile din Brabant şi Campine. Nu mă rugase, dar ştiam cît de mult şi-o dorea. Voiam să ştiu totul despre ea de acum înainte, voiam să-i cunosc mama şi tatăl şi casa unde îşi petrecuse copilăria şi adolescenţa. Îmi era recunoscătoare şi mă asculta supusă cînd am dojenit-o pentru că nu s-a gîndit chiar ea la asta. Nu trebuia să răspundă. Ştiam foarte bine că nu voia să mă forţeze să fac ceva înainte ca timpul să se fi împlinit. Nu renunţasem la ideea mea de a merge la Paris, dar august nu părea luna cea mai potrivită, aşa încît ne-am hotărît să aşteptăm pînă în prima săptămînă a lui septembrie. Dimineaţa sau după-amiaza — în funcţie de aranjamentele muncii mele la ziar — mergeam cu maşina sau umblam prin oraşul pe care Simone nu-l cunoştea chiar atît de bine cum îmi închipuisem. Serile scriam liniştit cîteva ore, în timp ce ea îmi citea cărţile, spăla şosete, călca o asemenea cantitate de chiloţi şi de alte lucruri similare încît niciodată nu uita să mă uimească, sau era ocupată la bucătărie cu prepararea mîncării pentru ziua

următoare. Cîteodată obişnuiam să ne plimbăm dimineaţa pe promenadă de-a lungul rîului Schelde şi luam micul dejun acolo, aproape de forfota descărcatului şi încărcatului vapoarelor cu destinaţia Congo ; după aceea începeam să hoinărim chiar prin vechea zonă a docurilor, o lume aproape necunoscută ei, care a entuziasmat-o.

În timpul uneia dintre plimbările noastre prin apropierea stăvilarului Royers am descoperit, ascunsă în spatele unui depozit de cherestea şi înghesuită lîngă dig, o cîrciumioară pentru marinari, situată pe un drum acoperit cu iarbă, care încă mai păstra o înfăţişare rustică şi părea să fie o relicvă de pe vremea în care toată regiunea era ţărănească. Am băut o cafea bunişoară din cafetiera familiei care completează anacronismul nepoftit al tonomatului şi al biliardului electric. După aceea ne-am urcat în vîrful digului care se lăţeşte înspre apă într-o peninsulă miniaturală mai joasă, semicirculară, mărginită în stînga de deschiderea stăvilarului prin care treceau necontenit vapoare cu fundul lat, şi pe partea dreaptă de un nenorocit port de agrement, cu mai multe epave decît bărci în bună stare, unde palisade primitive, plantate în nămol lucios, ne aminteau de o gravură japoneză. Era o zi frumoasă şi fluxul în creştere se afla aproape de cota maximă. Fascinaţi, stăteam şi ne uitam la vapoarele care treceau înconjurate de remorchere harnice ; le silabiseam denumirile şi porturile de origine înscrise pe pupă, în timp ce Simone îmi mîngîia în taină pieptul pe sub cămaşa mea sport, pînă

cînd mă îmbrăţişa şi-mi acordă multă atenţie sărutîndu-mă pe buze în văzul flotei comerciale de pe cinci continente. Nu exista nici un indiciu că frica mea încă mai stătea înghesuită într-un cotlon, aşteptînd doar un pretext pentru a-şi înfige din nou în mine ghearele înşelătoare. În timp ce mergeam spre casă, exact prin zona vechilor docuri, tulburarea răbufni din nou şi am simţit, în sinea mea, că înţepenesc din cauza unui şoc care îmi taie respiraţia, ca şi cum întreaga-mi fiinţă — relaxată pînă acum — îngheţase brusc, asemenea unei ape stătătoare. Tremuram atît de violent, încît Simone, care mergea alături de mine ţinîndu-mă de braţ, simţi şi se uită la mine uimită. I-am arătat pe peretele unui antrepozit un anunţ albastru închis care avea scris pe el numai un singur cuvînt : „Stiller“ — inofensiv, provocator şi obsedant. Şi, totodată, am simţit cum rigiditatea mea se dizolvă, făcînd loc unei goliciuni fără fund în timp ce, exact ca în dimineaţa aceea la bibliotecă, sîngele îmi lovea cu bătăi surde timpanele. Încă o dată mi-am dat seama prin ce absurdităţi trecusem în ultimul timp, mi-am dat seama cu atîta forţă de acest fapt, că mă întrebam cu toată seriozitatea dacă nu cumva percepeam în permanenţă lumea dinafară disproporţionat ; poate că mă înşelau simţurile şi eram victima unui complex de persecuţie, din ce în ce mai intens, pe care Simone, poate în înţelegere secretă cu Geert Molijn, dorise să-l ţină ascuns faţă de mine, pentru a mă scuti de senzaţia de umilinţă. Totuşi, mă simţeam mult prea abătut ca să mai

pun întrebări, în nici un caz liniştit de faptul că, privind în jurul meu cu sentimentul unui om urmărit, am observat numeroase afişe similare pe magazii şi pe ziduri. Dar nu putea fi o halucinaţie, pentru că Simone îmi zise :

— Nu e nimic... Într-adevăr, Freek, nu are nici cea mai mică importanţă. Vreun truc publicitar care nu are nici o legătură cu noi. Sînt convinsă că... Dar uită-te chiar tu. Nu ţi-am spus ?

Afişul pe care mi-l arătă printre multe altele suna mai curînd liniştitor : „Circul Stiller", şi era însoţit de obişnuitele desene ţipătoare prin care mai toate circurile îşi anunţă prezenţa — animale de pradă, acrobaţi, elefanţi stînd pe picioarele din spate, clovni, mîncători de foc, înghiţitori de săbii, fete cu fuste scurte călare, dansatori din Orient atît de goi cît poate permite decenţa, jongleri şi tot felul de artişti. Neţinînd cont de trecători, Simone îşi puse mîinile pe faţa mea şi se uită la mine implorînd, dar fără un dram de frică în ochi.

— Acum îţi poţi da tu însuţi seama că nu are nici o semnificaţie ? Într-adevăr, se poate imagina ceva mai nevinovat şi mai paşnic decît un circ ? Ai avut un şoc, Freek, desigur... Şi eu am avut un şoc, la început cel puţin. Haide să bem ceva în prima cîrciumă pe care o întîlnim...

Băutura mi-a făcut de fapt bine şi simţeam cum mă calmam treptat. Ea mă mîngîie pe frunte ca şi cum ar fi dorit să-mi îndepărteze ridurile, dar nu am putut face nimic altceva decît să schiţez un zîmbet forţat, dureros.

— Fireşte, am mormăit, un circ... un simplu circ. Dar numele, Simone, de ce tocmai acel nume ?

— Dacă aş putea să-ţi răspund... Crede-mă, Freek, acest circ pe mine cel puţin mă linişteşte, în măsura în care mai am încă nevoie să fiu calmată. Nu, nu te voi lăsa singur cu frica ta. Nu te voi părăsi. Dar întreaga mea fiinţă, chiar trupul meu s-a ridicat împotriva spaimei.

— La fel am crezut şi eu că s-a terminat, dar de fiecare dată începe de la capăt...

— Totul va fi bine, vei vedea. Molijn poate că are dreptate — vreau să spun cu teoriile parapsihologice şi metafizice. Priveşte-l numai ca pe un fenomen natural pentru care vom găsi, cu timpul, o explicaţie. Şi dacă, de fapt, există un Joachim Stiller, ei bine, sînt convinsă că nu e duşmanul nostru. El nu are nici o legătură cu Circul Stiller, categoric.

Cuvintele ei îmi făceau bine. Nu ştiu dacă am crezut-o în întregime. Dar dintr-o dată m-am simţit din nou copilul de odinioară, speriat de întuneric şi avînd nevoie de mîngîiere înainte de a adormi. Era ceva consolator în gîndul că puteam să-mi abandonez în întregime soarta în mîinile ei, fără să-mi fie ruşine de laşitatea mea. Cînd mi-a spus, aparent fără vreo intenţie camuflată, că pînă acum nu fusese niciodată în stare să reziste ispitei unui spectacol de circ, i-am înţeles intenţia şi i-am propus să mergem împreună în aceeaşi seară.

Era un circ dintre cele mai obişnuite, care-şi înălţase corturile pe Veermarkt, în Schippersk-

wartier; amurgul ademenea o mulțime compactă de oameni și numerele muzicanților, ale clovnilor și ale acrobaților de pe scenă le transformau, cu o ușurință remarcabilă, vioiciunea lor plebee, inspirată de senzaționalul sporturilor și al filmelor, într-o nerăbdare de copii, redeveniți brusc, ca prin farmec, la acea stare lipsită de complicații și plină din nou de puritate sufletească. Eram gata să recunosc că, prin adăugarea cuvîntului „circ", numele lui Stiller pierduse mult din vraja și semnificația sa misterioasă și că ar fi un gest foarte prostesc să încerc să obțin o informație de la circarii cu suflete simple și senine, căutînd legături care puteau exista numai și numai în imaginația mea surescitată. Am găsit locuri bune, nu prea aproape de arenă, de unde puteam vedea în același timp și o parte a publicului — pentru mine nu cel mai lipsit de interes aspect al spectacolului. Dar cel mai mult îmi solicita atenția încîntarea Simonei, plăcerea pe care i-o făcea așteptarea emoționată și nenumăratele priviri pe care le arunca în direcția mea, de parcă ar fi vrut să-și exprime mulțumirea pentru ieșirea aceasta neașteptată. Starea ei mă purta mai aproape de copilul care trebuie să fi fost Simone cîndva, copilul pur și drăguț care nu va muri niciodată pe de-a-ntregul în femeia frumoasă ce devenise, surprinzător de proaspătă încă, dar, în același timp, plină de o maturitate izvorînd din înțelepciunea inimii ei și, cine știe, din corpul său trezit acum la o viață conștientă de sine.

Simone urmărea cu încîntare spectacolul fascinant și totuși mediocru, dar eu simțeam că tocmai această banalitate, fără prea multe vulgarități superficiale sau de numere spectaculoase, era cea care îi dădea o notă de intimitate agreabilă și o înviorătoare autenticitate. Ea se lipi de mine cînd dresorul își introduse capul în gura unui leu aflat la vîrsta pensionării, țipă de frică atunci cînd artiștii de la trapez dădeau impresia de a fi pe cale să scape barele și aplauda încîntată la micuța dansatoare pe sîrmă, de la care cumpărasem biletele la casă. Treptat m-am lăsat și eu cuprins de vraja acestei manifestări de dinamism, a muzicii stridente produsă de mica orchestră, a strălucirii reflectoarelor, a culorilor paietelor de argint și aur și de mirosul pătrunzător al animalelor. Numai cînd directorul însuși făcu o demonstrație de dresură clasică a cailor, m-am trezit pe moment din copilăroasa mea beție. Mi se părea însă complet exclus ca acest om corpolent, de vreo cincizeci de ani, cu mustața în furculiță și vopsită, cu joben și în costum strîmt, ca de paradă, să se numească Stiller, Joachim Stiller de exemplu, sau că ar fi putut avea ceva comun cu omul fără chip care, treptat, pusese stăpînire pe toată ființa mea.

Înainte ca demonstrația lui să se fi terminat complet, sau așa se părea cel puțin, clovnii au intrat în arenă întovărășiți de tradiționalul „măgar" cu doi bărbați înăuntrul lui. În aplauzele și rîsetele zgomotoase ale publicului, ei parodiau cu giumbușlucurile lor molipsitoare numerele de rezistență ale călărețului, care se prefăcea că

e cît se poate de enervat, și îi făcea să pară total ridiculi. Dintre toți clovnii am fost imediat fascinat, fără nici un motiv, de melancolicul arlechin îmbrăcat din cap pînă-n picioare în negru și care o făcea pe victima capriciilor grosolane ale celorlalți. Primea încontinuu aplauze pentru resemnarea umilă cu care-și accepta soarta, dar chiar așa fiind, se uita din cînd în cînd la public ca pietrificat, întrebîndu-se dacă trebuie să rămînă pe loc sau s-o șteargă cît mai iute. În curînd mi-am dat seama că el era sufletul trio-ului și că partenerii săi exuberanți nu se aflau acolo decît pentru a oferi ocaziile necesare ca el să-și dea frîu liber melancoliei tragice sau să fie implicat în situații care-i făceau pe spectatori să moară de rîs, dar care, în unele momente, mie îmi storceau lacrimi. Am reflectat că, poate, o generație mai în vîrstă decît a mea se săturase să tot privească la omul care întotdeauna primește lovituri. Totuși, pentru mine, acest țap ispășitor straniu și aristocrat în costumul lui de satin negru reprezenta un simbol aproape tragic al imperfecțiunii umane și, prin urmare, incapabil să facă față îngîmfării semenilor săi materialiști, care îi refuzau orice șansă de succes înecînd sunetul firav al viorii sale miniaturale în zgomotele tubei, stîlcindu-i nasul alb sub enormii lor pantofi în timpul unui exercițiu de echilibristică în comun, refuzînd să-i dea o mînă de ajutor, așa încît cădea în arenă cu o bufnitură umilitoare, sau purtîndu-se cu el în zeci de alte feluri, ca și cum ar fi avut lîngă ei un preș. Publicul țipa de plăcere, de data aceasta în mod instinctiv,

ținînd cu cei grosolani și cu dreptul celui mai tare care terorizează visele și poezia, în timp ce patetica vigoare a clovnului negru, cu masca lui imobilă și pudrată în alb, consta în a suporta imperturbabil toate injuriile și maltratările ; era plin de o tristețe nemărginită, dar în același timp era susținut de conștiința faptului că acei care îi întindeau curse nu erau buni de altceva și, prin urmare, el era întotdeauna gata să-i ierte cu blîndețe. Mi-am dat seama că invențiile trio-ului nu însemnau mare lucru, dar arlechinul negru era o prezență atît de dramatică, cum spun oamenii de teatru, încît domina întregul cort al circului și, treptat, începu să electrizeze chiar și publicul destul de puțin subtil cu misterioasa, aproape tangibila forță care emana din el la o simplă privire sau la un gest abia perceptibil al degetelor sale sensibile. După aceea, dintr-o enormă cutie pe care clovnii au tîrît-o în arenă cu foarte mult zgomot, apăru mica dansatoare ; părea fragilă și transparentă sub mîngîierile catifelate ale reflectorului alb. Idila care a urmat a fost mimată de ei amîndoi cu o frumusețe atît de gingașă, încît dintr-o dată întreaga situație a fost răsturnată și ceilalți doi, care încercau în zadar să concureze la grațiile frumoasei fete, căzură în toate capcanele pe care le întindea acum rivalul lor. Încercau prin cele mai nebunești și periculoase feste să atragă asupra lor atenția publicului, au executat duete uimitoare la cele mai diverse instrumente, dar n-au reușit să-i smulgă pe arlechin și pe ființa fermecătoare, ca de vis, dintr-o lume care ră-

mînea ermetic închisă la tentativele lor pedestre de seducție. Atunci au hotărît să ia măsuri drastice. Au scos un tun în miniatură dintr-o a doua cutie și l-au îndreptat spre arlechinul care nu bănuia nimic și care își scosese iar vioara și cînta la ea spre a-și exprima dorul de iubire, senin și pătimaș totodată. Înainte ca tunul să tragă, mica dansatoare, cu un țipăt slab, observă pericolul și fugi din arenă, în timp ce melancolicul ei iubit dispărea, lovit irevocabil, în norii groși ai unor artificii zgomotoase, acompaniate de fulgere orbitoare, de o ploaie de scîntei și de un nimb sfîșietor de stele de toate culorile. Cînd focurile de artificii au încetat ca prin farmec, arena a rămas complet goală pînă ce clovnii au reapărut prudenți. Dar un reflector a fost îndreptat în sus, dezvăluindu-l privirilor pe arlechinul negru așezat pe un trapez, sus de tot, în vîrful cortului, legănîndu-se cu blîndețe în sus și-n jos, de parcă sufletul i se înălța la ceruri, fiind totuși țintuit încă pe pînză. Treptat, bara a început să se legene în sus și în jos, și, mutîndu-se dintr-un trapez într-altul în aparență fără nici un efort, el părea că lunecă prin spațiu ca o pasăre de o frumusețe subtilă, dar inconsolabil tristă, pînă cînd a ajuns din nou la pămînt spre uimirea celorlalți clovni îngroziți. Învierea și coborîrea lui semănau cu triumful spiritului poetic asupra forței materiale brute. Și, pentru prima dată, arlechinul înnebuni de fericire, deoarece reflectorul cercetase cu grijă rîndul de sus al publicului pînă cînd ajunsese la locul unde mica dansatoare îl aștepta printre spectatori. El sări ușor peste

balustrada arenei și trecu dansînd din rînd în rînd, ca un negru fluture de noapte, puțin amețit, cuprins de o fericire atît de delirantă, încît era greu de suportat pentru un muritor. Cînd a ajuns foarte aproape, privirea lui s-a încrucișat cu a mea. Pentru prima oară de la începutul numărului, fața sa trăda puțină emoție și o întrebare trecu fulgerător prin ochii săi surprinzător de blînzi și aproape feminini. O fracțiune de secundă ne-am uitat unul la altul. În acel scurt răstimp, mă sfredeli cu o intensitate inexplicabilă senzația că el ar fi un înger negru al morții, care se afla pe punctul de a-mi lua mîna într-a lui și de a intra apoi cu mine într-o infinit de îndepărtată și totuși apropiată lume, unde toate temerile și preocupările se vor scutura de pe mine, la fel ca frunzele de pe un copac, în toamnă.

Instinctiv, am strîns mai tare brațul Simonei sub al meu. Dar ea nu-și dădea seama de strania beție care mă copleșise și care persista acum, cînd arlechinul își continua călătoria pe jumătate dansînd, pe jumătate plutind prin public, pînă cînd o ridică pe iubita lui cu amîndouă brațele și dispăru împreună cu ea — cu ajutorul unui trapez care îi fusese aruncat exact în acea clipă în întunericul ce stăpînea acum pe deplin spațiul de sub acoperișul cortului. Eram distrat și nu mă interesa deloc restul programului. Subconștientul meu nutrea certitudinea că arlechinul era unul și același om care mi se adresase în dimineața eclipsei solare și pe care-l respinsesem cu atîta ușurință. Sau, cumva, îmi pierdusem din nou controlul nervilor ?...

XVII
CONSTELAŢII ŞI PSIHOFARMACOLOGIE

SE SPUNE CĂ ŞOCURILE nervoase sînt un simptom al timpurilor în care trăim. În ceea ce mă priveşte, am o puternică bănuială că expresia „şoc nervos" a devenit la modă împreună cu o grămadă întreagă de termeni medicali şi de psihiatrie. Femeia care-mi face curat este convinsă că suferă de complexe şi că ceva nu e în ordine cu afecţiunea pe care copilul ei cel mic i-o poartă. Tot ce vreau să spun este că pînă acum considerasem că un şoc nervos nu reprezintă nimic mai mult decît o oboseală sau o supărare trecătoare, ambele provocate de fleacurile acestea care sînt cu totul lipsite de importanţă, dar care ne strică atît de frecvent viaţa de zi cu zi.

În acea seară, totuşi, şocul nervos care probabil că stătuse în aşteptare de mult timp s-a manifestat în cele din urmă. Pînă în ziua aceea îmi imaginasem întotdeauna — în măsura în care mă gîndesc vreodată la o asemenea treabă — că aşa ceva se face doar treptat vizibil. Nu ştiu ce părere au doctorii despre asta. Nutream chiar convingerea după care cazul meu nu era deloc serios din punct de vedere medical — cea ce mai tîrziu a fost confirmat de către doctorul Sergijssels — dar de un lucru sînt oricum sigur : dintr-o condiţie încă relativ echilibrată am fost aruncat într-o stare de colaps sigur în numai cîteva minute.

După spectacolul de la circ am mers prin străduţele portului spre „De Rode Hoed", local aflat la picioarele bisericii Fecioarei Maria, pentru a lua acolo o gustare. Simone îndrăgeşte localul şi eu aş da orice ca să-i fac pe plac, pentru că o ştiu foarte rezonabilă şi sînt sigur că ar fi fost la fel de entuziasmată dacă ne-am fi oprit la un lacto-bar sau dacă ne-am fi aşezat pe o terasă a vreunei taverne muncitoreşti, în cazul în care bugetul nostru, pe care îl cheltuisem împreună de cîtva timp, s-ar fi epuizat. Ospătarul şef ne-a recomandat păstrăv, iar eu am comandat şi o sticlă de Riesling, ca să meargă bine cu peştele. Încă îmi mai amintesc că, în timp ce-i umpleam Simonei, paharul undeva, între stomac şi plămîni, am început să simt o încordare de care puteam foarte bine să-mi dau seama cum ia proporţii şi se răspîndeşte repede în tot trupul. Centrul rigidităţii semăna cu un nod oprit în pieptul meu şi mi-am simţit gîtlejul sugrumat ; băusem numai un pahar cu vin. A trebuit să mă străduiesc să-mi maschez tremurul nervos şi clănţănitul dinţilor ; în acelaşi timp, inima îmi bătea puternic şi o panică violentă puse stăpînire pe mine, prinzînd rădăcini adînci în străfundul sufletului meu. La toate acestea trebuie să adaug că, în mare măsură, era vorba de o frică mai mult abstractă, fără o cauză bine definită ; presupun că gîndul la Joachim Stiller nu putea să nu aibă vreo legătură cu starea asta, dar încă nu eram capabil să-l stăpînesc într-un fel mai eficace, raţionînd pe marginea lui. Este adevărat că nimic nu părea să mă ameninţe, dar lumea din

jurul meu era pe cale să se dezintegreze. Trebuie să fi fost ceva asemănător cu ceea ce unii numesc, cam pretențios, o spaimă metafizică.

Prezența Simonei mă forța să păstrez aparențele cît puteam de bine, chiar dacă ea nu era prea convinsă de adevărul pretextului meu — o durere de stomac care mă apucase pe nepusă masă. A scos din geantă un flacon cu calmante — deci și nervii ei fuseseră afectați, din moment ce începuse să folosească sedative fără știrea mea — dar am susținut că îmi va fi mai bine și fără medicamente. Refuzul nu avea nici o legătură cu vreun principiu de-al meu, ci, mai degrabă, cu faptul că — total fără logică — eram sigur că nimeni nu putea să mă ajute, și cu ideea pe care nu o pusesem niciodată la îndoială, că tulburarea mi-a fost vîrîtă pe gît din afară, la fel ca vîrcolacul din superstiția noastră populară. Totuși, vinul, care ți se urcă la cap surprinzător de repede în astfel de împrejurări, m-a făcut capabil să observ totul cu o minte uimitor de clară. În timp ce Simone continua să se uite la mine îngrijorată și mînca numai pentru că eu insistam să nu acorde atenție indispoziției mele trecătoare, făceam un efort considerabil, după defetismul de care dădusem dovadă cu un moment în urmă, să mă împac cu sentimentul disperării și cu acela de a fi claustrat înăuntrul meu, privind situația dintr-un punct de vedere pur intelectual. Am încercat să mă conving că nu voi mai fi niciodată singur, că ne așteaptă numai fericire și că nu va trebui să mă simt frustrat dacă nu aveam succes

ca scriitor, că eram sănătos, că aveam un număr apreciabil de prieteni și, atît cît pot spune, nici un singur dușman — nici chiar pe misteriosul Stiller, pentru că el nu a proferat niciodată vreo amenințare.

Dar în același timp, pe cînd cădeam pradă unei deprimări fără nume, mi-am dat seama că totul a început cu Stiller, că doar *părea* să nu aibă nici o legătură cu starea mea nervoasă, în realitate numai el fiind răspunzător de senzația paralizantă că nu sînt în stare să mă mișc înainte sau înapoi. Simone îmi apucase hotărîtă mîna în timp ce mergeam spre casă și nu i-a scăpat că tremuram ca și cum aș fi avut febră mare. A fost surprinsă cînd am luat telefonul imediat ce am aprins lumina.

— Du-te și fă-ți dușul, i-am spus evaziv. Există un element pe care pînă acum nu l-am adăugat la dosarul lui Stiller. Cred că un coleg de-al meu poate să ne ajute ; mă gîndesc la Josef Tersago, care inventează în fiecare zi cîte un material de astrologie pentru gazetă.

— Dar, Freek, zise ea nesigură, în același timp pe un ton de reproș, e sigur că nu crezi într-o astfel de prostie ?

— Nu-ți face griji, am mormăit, poate că sînt nervos, dar nu nebun deocamdată. Oricum, nici Tersago nu crede în așa ceva. El rîde de prostiile pe care le înșiră în fiecare zi pentru vînzătorii din magazine, dar, în același timp, a studiat chestiunea în profunzime, din punct de vedere fenomenologic, ca un spectator amuzat, să zicem.

— Te deranjează dacă stau cu tine ? întrebă ea nesigură.

— Bineînțeles că nu, am răspuns. Dacă ții neapărat...

Am luat cartea din secolul al XVI-lea și am deschis-o la pasajul unde Stiller calculase data sfîrșitului universului pe o bază astrologică. Imediat am luat legătura cu Tersago, pentru că era în tura de seară în săptămîna aceea și părerea lui îmi era foarte utilă ; știind cît de mult îi place să intre în digresiuni cam complicate în legătură cu subiectul, i-am spus că voiam doar să aflu care era sensul exact al poziției astrologice pe care i-o voi citi pe îndelete. Tersago nu părea să vadă ceva neobișnuit în întrebarea mea.

— Este foarte simplu, răspunse el. O descriere perfect obișnuită a poziției de acum a corpurilor cerești. Pe scurt, situația astrologică a anului în curs. Asta-i tot.

Intenționasem să nu mă indispun, dar mi-am dat seama cît de nesigur îmi suna vocea atunci cînd i-am mulțumit.

— Ei ? întrebă Simone, care nu mă părăsise.

— Se dovedește încă o dată că întregul caz Stiller este o prostie curată, am zis cu o veselie forțată, dar sînt sigur că ei nu i-a scăpat cît de falsă era buna mea dispoziție. Imaginează-ți că sfîrșitul lumii pe care l-a prezis Stiller se presupune să fie trecut pe agenda de lucru a Creatorului în dreptul acestui an !

Nici unul din noi doi nu credeam, firește, o iotă din toată povestea — cel puțin în măsura în care pot afirma eu acest lucru. Dar, în orice

caz, știam că Stiller se agățase din nou de sufletul meu cu o hotărîre mult mai mare decît o făcuse pînă acum. În timp ce aștern pe hîrtie aceste rînduri, observ că, la drept vorbind, povestea mea sună mult prea rațional, dacă țin cont de deznădejdea absolută în care mă lăsam prins. Încă mă mai studiam cu mare claritate — și asta nu reprezenta oare, în sine, un simptom patologic ? — dar luciditatea de care vorbesc trebuie să se fi datorat diminuării filtrului meu critic. Dacă nu, niciodată nu m-aș fi cufundat într-un asemenea abis al exageratei și conștientei spaime de viață — sau trebuie cumva să o numesc frică de moarte ? Cînd o amețeală bruscă mă obligă să mă lungesc în pat și cînd singurul efect al tentativei mele de a mă relaxa a fost doar acela de a mă face să tremur ca o gelatină, Simone a gîndit după capul ei și a decis în locul meu că ar trebui să mă duc și să consult un medic a doua zi. Nu am opus nici o rezistență și, recunoscător, am acceptat mica ei pilulă verde. Oricum, nu-mi mai putea păsa de nimic — singurele lucruri care m-au interesat au fost expresia înfricoșată din ochii ei și certitudinea, singura și poate ultima certitudine, că mîna ei răcoroasă se odihnea pe fruntea mea.

Deși doctorul Sergijssels era foarte ocupat și consulta numai pacienți programați, el insistă în timpul scurtei noastre convorbiri telefonice să mă duc să-l văd chiar în acea dimineață. În mod normal prefer să mă ascund în spatele unui anonimat total, chiar dacă numai pentru a-i opri pe oameni să se simtă obligați să-mi

debiteze stupidităţi despre cărţile mele pe care de obicei nici măcar nu le-au citit. De data aceasta, totuşi, nu mi s-a părut dezagreabil faptul că nu-i eram complet necunoscut acestui doctor ; părea să aibă vreo cincizeci de ani, un tip sever şi ascetic şi de asemenea cam milităros, ca un comandant de brigadă de tancuri, mi-am spus în sinea mea ; dar ochii săi albaştri, blînzi atenuau această primă impresie, transformînd-o într-o imagine mai exactă : un capelan militar obosit, care crede că oamenii sînt mai curînd nefericiţi şi însinguraţi decît răi.

— Întîi partea de rutină, domnule Groenevelt, zise el. Îmi ascultă inima şi plămînii şi îmi înfăşură banda neagră în jurul braţului. Pur şi simplu n-ai idee cîţi oameni cred că suferă un şoc nervos, cînd, de fapt, au hipertensiune. O clipă... Aşa... Da. 18... Puţin cam prea mult pentru vîrsta dumitale... Dar, în curînd, vom aranja treaba asta. Te vei simţi mult mai bine cînd vei fi tratat de tensiune, deşi ar fi foarte posibil să avem de a face aici mai curînd cu un efect decît cu o cauză... Îţi voi prescrie cîteva pilule inofensive şi vreau să le iei de trei ori pe zi. Ai să te simţi cam toropit după primele cîteva zile, dar are să treacă. Şi acum să stăm de vorbă liniştiţi, nu-i aşa ?

Am admirat maniera sa eficientă şi am apreciat faptul că, prin diagnosticul său rapid de tulburare organică neînsemnată, mă ajutase să-i vorbesc despre problemele mele personale, pe care probabil că orice om de litere suferind de nervi le consideră el însuşi a fi mai mult sau mai puţin absurde. I-am povestit calm — şi

nu spun „calm“ doar într-o doară, pentru că, într-adevăr, din momentul cînd ne-am strîns mîinile, teama mea se retrăsese într-un colţişor întunecat — cum intrase Joachim Stiller în viaţa mea, cum, cu ajutorul Simonei, rezistasem la omniprezenţa sa sufocantă, şi cum, în cele din urmă, puterea mea de rezistenţă, demult subminată, cedase brusc ca o pardoseală stricată.

— Ştiu, domnule doctor, că pot să vă vorbesc deschis, am conchis eu, şi realmente nu e nevoie să mă catalogaţi printre pacienţii care vă îngreunează sarcina cu scrupulele lor deplasate. Dar mi se pare clar ca lumina zilei că mă puteţi ajuta numai în măsura în care fobia mea — scuzaţi-mi termenul tehnic pe care-l folosesc într-un context greşit — îşi are rădăcinile în propria-mi persoană...

— Orice aţi face, nu vă scuzaţi ; spuneţi-mi orice vă trece prin minte fără să vă faceţi griji. Vă consider o persoană perfect echilibrată, domnule Groenevelt. Mai presus de toate nu trebuie să uitaţi lucrul acesta. În orice caz, starea în care vă aflaţi este pur întîmplătoare. Povestea dumneavoastră despre Joachim Stiller pare fantastică, dar nu mă îndoiesc o clipă de exactitatea ei. Vă înţeleg şi reţinerile. Noi cu toţii considerăm metafizica a fi o chestiune pur academică... Oare putem fi siguri că ne aflăm pe drumul cel bun ?

— Mi-era teamă că mă veţi refuza, domnule doctor. Că-mi veţi spune să descopăr singur cine e acest Stiller, înainte de a mă întoarce la dumneavoastră. Şi v-aş fi înţeles.

— Cu toate că nu trebuie să vă îngrijoreze starea prin care treceți — amintiți-vă mereu de acest sfat — cazul dumneavoastră este, fără îndoială, unul dintre cele mai ciudate pe care le-am întîlnit vreodată. Dar, în definitiv, orice caz pe care noi, medicii, îl tratăm, s-ar putea numi ciudat, ca să nu-i spunem altfel. Factorii care-i fac pe mulți dintre pacienții inteligenți să se abțină multă vreme, din motive pur intelectuale, să ne consulte — cum procedează domnul Stiller al dumneavoastră — sînt categoric cei care în mod cert constituie un tablou clinic exact — cu toate că în situația dumneavoastră sînteți încă departe de a constitui un tablou clinic...

— Mă pot bizui pe aceasta, doctore ? Mă gîndesc mai ales la legătura mea cu tînăra despre care v-am vorbit.

— Pe deplin. Șocul dumneavoastră nu e un șoc serios. Mă tem că, în cel mai rău caz, aveți o tendință cam pronunțată de a vă autochinui. E probabil o chestiune de educație, cred — rezultatul calvinismului nereligos al familiilor noastre liberale.. Oricum, sînt convins că în fiecare om normal există un anumit conflict între eu și supra-eu. Cei credincioși au noroc : prin spovedanie au ocazia — și nici nu ne dăm seama cît de binefăcătoare e această posibilitate — să se împace cu ei înșiși. Totuși puțin masochism nu poate face prea mult rău, aș zice. Pentru moment, principala noastră preocupare e fenomenul Stiller...

— Tocmai din acest motiv am impresia că vă păcălesc, doctore. Cineva din afară neapărat

că trebuie să creadă că o poveste ca aceasta este absurdă, am zis eu meditativ. Mi-ar veni greu să vă cer să acceptați teoriile lui Geert Molijn... El susținea într-un timp că Stiller era o parte din mine care fusese despărțită, că am în față un alter ego ectoplasmic, care încearcă în zadar să se reunească cu mine. El credea că este o descoperire minunată...

— Ei bine, zise Sirgijssels rîzînd, dar fără cea mai mică urmă de satisfacție, n-am ajuns atît de departe în psihiatrie. Și totuși, în observația prietenului dumneavoastră, domnule Groenevelt, există un grăunte de adevăr. Vreau să spun însă că, într-un fel, deși nu pot să mă gîndesc încă la o explicație pentru manifestările sale materiale prin scrisori și așa ceva..., pentru moment nu sînteți un subiect potrivit pentru psihanaliza obișnuită. Cunoașteți prea multe despre asemenea lucruri, în plus, un tratament complet durează mult timp și mi se pare inutil. Dar mai aveți vreun argument împotriva psihofarmacologiei ?

— Nu am o părere clară despre ce înseamnă exact psihofarmacologia..

— Majoritatea colegilor mei sînt împotriva ei din motive etice, dar ei nu fac altceva decît să despice firul în patru, cu toate că eu personal o folosesc foarte rar. Se reduce la asta, că vă culcați liniștit și eu vă fac o injecție de pentothal. Stimulează memoria și înlătură inhibițiile.

— Pare puțin cam straniu. Dar, în definitiv, nu sîntem copii. Îmi voi pierde oare cunoștința ?

— Nu pe de-a-ntregul. Unii pacienți spun că le produce o senzație foarte agreabilă. Dar, în

primul rînd, dumneavoastră trebuie să fiţi de acord, eu nu insist.

S-a dovedit a fi o senzaţie plăcută. Stăteam culcat liniştit pe sofa, aşteptîndu-l şi privindu-l cu interes pe doctor şi nu m-am simţit decît puţin deranjat de o uşoară senzaţie de plutire care mi s-a răspîndit perceptibil prin tot corpul. Singurul lucru care mă preocupa pentru moment era întrebarea dacă mintea mi se păstra într-adevăr atît de uluitor de clară sau dacă, dimpotrivă, fusese deja tulburată, aşa cum se întîmplă cînd te îmbeţi, dar cînd te bucuri încă de trădătoarea iluzie că eşti perfect lucid.

— Aşa este, prin urmare, zise Sergijssels. Vom încerca drumul cel mai scurt, deoarece aveam cel mai bun punct de plecare. Acum, că injecţia îşi face efectul complet, trebuie să vă concentraţi asupra lui Joachim Stiller.

— Fac tot ce pot...

— Bun... Întîi şi întîi, ce-ţi aminteşte acest nume ?

— Mă gîndesc la cartea pe care mi-a dat-o Geert Molijn...

— Bun. Continuă să vorbeşti...

— Este o carte veche, are un miros neplăcut de praf şi de mucegai. Îmi închipui că a mucezit ani de zile în vreo pivniţă. Cîteva dintre pagini sînt lipite împreună. De fapt, mi-e cam scîrbă de ea. Prăvălia lui Geert Molijn miroase a praf, mucegai şi igrasie. Casa lui e cam dărăpănată, vedeţi, doctore... Este una dintre puţinele case care au rămas în picioare cînd o bombă a căzut lîngă Lombaardevest — pe oficiul poştei centrale, dacă nu mă înşel. Nu-l cunoşteam atunci pe Molijn. E într-adevăr cam curios... E curios că de ieri seară sînt cuprins de frica morţii, că mă simt ameninţat de lucruri pe care nu le pot descrie, de teroare invizibilă şi fără contur — total absurdă — dar atunci cînd peste acest oraş cădeau bombele nu-mi era într-adevăr frică. M-am adaptat surprinzător de bine împrejurărilor.

Eram treaz sau visam în gura mare, şi conştient, din zonele interioare ale unui somn liniştit ?

— Eşti sigur-sigur că nu ţi-a fost teamă niciodată ? întrebă doctorul, în aparenţă indiferent.

Evident, nu visam.

— O dată mi-a fost teamă. Era o zi de iarnă geroasă. Bombardamentul cu V-1 şi rachete continuase toată noaptea, dar la ivirea zorilor se mai liniştise. Oraşul mirosea totuşi ca şi cum ar fi fost un enorm şantier în demolare, unde sînt aprinse focuri de paie, şi îmi amintesc de scrîşnetul de sticlă spartă sub tălpile pantofilor mei. Agitaţia din piaţa Teniers mă enervează ; locul este înţesat de civili şi soldaţi aliaţi. Simt ceva necuviincios în faptul că viaţa merge înainte, în mod normal, într-un oraş care a fost bombardat fără oprire. Merg pe jos de aici pînă la ziar, pentru că circulaţia este complet dezorganizată. Spre norocul meu, observ chiar în acel moment că troleibuzul îmi pleca şi am început să alerg după el ; dar tocmai cînd să sar pe platforma din spate, uşile automate s-au închis. Cîteva secunde stau gîfîind şi enervat la colţul trotuarului. În momentul cînd troleibuzul a ajuns în mijlocul pieţii şi se pregăteşte să o co-

tească în direcţia bulevardului, sînt aruncat la pămînt de o lovitură îngrozitoare primită drept în faţă. În acelaşi timp văd o flacără albă ca zăpada ţîşnind din troleu, drept spre cer, mi se pare, şi intersecţia a luat deodată înfăţişarea unui cîmp de luptă. N-am auzit explozia rachetei, pentru că mă aflam înăuntrul vidului provocat de ea. Dar acum aud teribilele strigăte de animale înjunghiate ale numeroaselor victime. Sînge, mult sînge scurgîndu-se în rigole, ca şi cum ele ar fi făcute anume pentru acest scop şi văd mădulare smulse, zăcînd în dezordine ca nişte obstacole — pe suprafaţa distrusă a drumului. Cred că pot zări puţin mai departe un corp decapitat. Mă uimeşte faptul că cineva se poate uita la aşa ceva fără să înnebunească, şi că cineva poate admite ca trupurile victimelor, moarte sau vii, să răspîndească aburi în aerul geros, aidoma excrementelor lipsite de formă ale unor uriaşe animale zburătoare. Apoi, spectacolul rămîne în mare parte ascuns vederii mele, în timp ce praful se lăsă încet în jos ca o ceaţă maronie. Spre mirarea mea, nu-mi vine greu să mă ridic. Cînd îmi pipăi faţa, vîrfurile degetelor mi se înroşesc de sînge, dar ştiu că nu e ceva serios. Abia atunci observ soldatul american care, cu hainele date la o parte, agonizează la picioarele mele. Sînt complet neputincios şi nu ştiu ce să fac ; simt că este un gest ridicol să ridic portofelul care se află lîngă el. În ciuda panicii mele, mă hotărăsc să aştept ajutor, cu portofelul lui în mînă, la vedere, asta pentru a preveni unele neînţelegeri...

— Îmi închipui, mă întrerupse doctorul, că nu-mi povesteşti fapte pe care le uitaseşi. Sau ai uitat asta ?

— Nu, am zis eu surprins. De ce, doctore ? Aşa ceva nu se uită. Doar foarte rar am vorbit despre asta pentru că a fost ceva atît de înspăimîntător, dar nu am uitat nimic. Întradevăr, nu înţeleg ce m-a făcut să-ţi povestesc toate acestea...

— Exact. Continuă numai...

— Aştept şi sînt obligat să urmăresc îngrozitorul spectacol, acum cînd norul de praf se lasă încet în jos. Tînguirea sirenelor ambulanţelor urmează surprinzător de repede. Un camion american se opreşte lîngă mine, cu roatele scrîşnind dur pe pietrele pavajului... Dar doctore, eu...

Neputincios m-am uitat la Sergijssels. Aveam impresia că el se apropie şi se apleacă peste mine, dar nu puteam fi sigur.

— Concentrează-te, zise acesta calm. Nu pierde şirul povestirii.

— Uitasem un amănunt... Un soldat sare din cabina şoferului şi l-am chemat la muribundul care acum horcăia uşor. Alţi doi oameni l-au urcat cu grijă în camion şi nu au observat la început portofelul pe care voiam să li-l dau. Lipsit de vlagă, mă uit la frumosul obiect din piele, îngrozit că mă vor crede poate un pungaş. Şi deodată am observat numele care este ştampilat pe el cu litere mici, aurite. Un moment mai tîrziu uitasem din nou acel nume, îl uitasem pentru totdeauna, jur. Cum este posibil că acum ştiu din nou acel...

Simţeam cum doctorul îmi apucă cu putere mîna.

— Spune, domnule Groenevelt, ce a fost cu acel nume ?

— Acel nume era... Mortul se numea Joachim Stiller, am pronunţat răguşit şi am înghiţit cu dificultate. Îmi amintesc foarte clar din nou. Era scris : Major Joachim Stiller, Longwood, Massachusetts, U.S.A...

M-am ridicat surprins. Aveam senzaţia că descoperirea mea anihilase dintr-o dată efectul injecţiei. Sergijssels puse jos stiloul, deşi nu-mi amintesc să-l fi văzut luînd notiţe.

— Ei bine, zise el, iată un rezultat curios. domnule Groenevelt.

— Da, am răspuns, simţindu-mă ameţit, ca unul care tocmai s-a trezit dintr-o aţipeală în mijlocul zilei, chiar credeţi asta... Pot să-mi amintesc acum fiecare detaliu, doctore, şi văd foarte clar literele de pe portofel, deşi tabloul muribundului însuşi rămîne vag, aşa cum a fost în toţi aceşti ani. Pentru că sînt sigur că nu îl uitasem. Nu uiţi aşa ceva tot restul vieţii. Dar acel nume, mereu acelaşi nume... Sau, cumva, imaginaţia îmi joacă feste ?

— Nu cred. În forma lui cea mai simplă, diagnosticul meu se reduce la asta — că aţi vrut să împingeţi evenimentul departe în afara conştiinţei dumneavoastră. Probabil că remuşcarea pe care aţi simţit-o că nu aţi putut ajuta omul şi care, în treacăt fie zis, era total nefondată, s-a fixat într-un sentiment de vinovăţie. Dar nu uiţi ceea ce vrei să uiţi. Numele a fost singurul lucru posibil de uitat ; aceasta

ar explica senzaţia de deznădejde provocată de reapariţia lui în viaţa dumneavoastră...

Am tăcut un timp, ca nişte vechi prieteni care nu au nevoie de cuvinte. Dar eu ştiam mai multe — amîndoi ştiam mai multe. Sergijssels evident că nu era un om care să nu poată vedea pădurea din cauza copacilor. Fără să se lase rugat, el continuă :

— O analiză încununată de succes ca aceasta va vindeca o nevroză obişnuită sau chiar una mai complicată. Toată lumea ştie, chiar şi un profan, că în psihiatrie conştiinţa cauzei elimină într-o foarte mare măsură efectul. Dar... Da, cum să mă exprim mai exact...

— Nu trebuie să mă menajaţi, doctore, am mormăit eu. După toate aparenţele nu s-a schimbat nimic, cel puţin, atît cît pot eu, un nespecialist, să-mi exprim o părere. Aş spune că aproape a complicat situaţia. La început era Joachim Stiller cel dinafara mea ; acum ştiu că există şi un Joachim Stiller înăuntrul meu, care s-a ivit în viaţa mea mult mai devreme decît îndrăzneam vreodată să-mi imaginez. Nu, nu a simplificat situaţia. Dar sînt bucuros totuşi că am venit să vă văd.

— Dacă nu mă înşel, sînt primul care a descoperit cel puţin o piesă dintr-un mozaic, chiar dacă în prezent îmi este imposibil să-i determin poziţia corectă.

— E adevărat, doctore — e mult mai mult, de fapt, decît mă aşteptasem atunci cînd m-am hotărît să vin să vă consult... Într-adevăr, m-aţi ajutat. Poate că asta a schimbat o mulţime de lucruri. Poate că aţi găsit primul reper

definitiv pentru rezolvarea misterului lui Stiller. Cine știe, poate că acel Stiller dinafara mea este într-adevăr de nedespărțit de celălalt Stiller dinăuntrul meu și aceasta ar însemna că de-acum încolo totul trebuie să-și urmeze cursul său inevitabil...

XVIII

ACCIDENTUL DE CIRCULAȚIE

I-AM DAT FARMACISTULUI rețeta primită de la doctorul Sergijssels și am trecut apoi pe la ziar. Sînt destul de obișnuit să primesc corespondența acolo, dar, imediat ce dactilografa m-a anunțat că am o scrisoare, am simțit intuitiv că Stiller a dat din nou un semn de viață, după un timp considerabil de tăcere. Am studiat plicul ezitînd, dar cu atenție. Numele expeditorului nu era trecut pe el, însă am recunoscut imediat scrisul de mînă impersonal, extraordinar de perfect. Nu era nimic neobișnuit în privința timbrului sau a ștampilei. Scrisoarea fusese expediată cu o seară înainte, probabil în momentul cînd Simone și cu mine ne aflam la circ. Nu m-a tulburat. Starea de calm care mă cuprinsese pe cînd eram împreună cu doctorul Sergijssels părea să nu fi dispărut încă, dar nu mai puteam avea încredere într-o astfel de stare de relaxare. Am băgat plicul nedesfăcut în buzunar, mi-am terminat cît de repede am putut treburile la redacție și m-am străduit să merg încet spre casă. Cu scrisoare sau fără scrisoare, credeam într-adevăr că rezultatul extraordinarei examinări a lui Sergijssels va fi urmat de alte revelații și îmi făcea plăcere că cel puțin nu mă voi întoarce la Simone fără o veste.

Cînd am deschis ușa, am auzit-o trebăluind în bucătărie. Făcuse ordine. Pusese o față de masă sclipitor de albă și aranjase un buchet de bujori viu colorați într-un borcan maro care strălucea intens în razele oblice ale soarelui. Simplitatea cuminte ca și naturalețea a tot ce mă înconjura mi-au adus o senzație de pace binecuvîntată. Mă gîndeam că o femeie ar putea să-și alunge nefericirea sau nenorocirea chiar și numai prin gesturi simple, aproape instinctive ca acestea — ceva la care un bărbat nu s-ar fi gîndit niciodată. Am tușit ca un străin copleșit de timiditate într-o cameră necunoscută și ea apăru zîmbind, purtînd o rochie în dungi albastre și albe pe care nu o mai văzusem pînă atunci. Am avut impresia că ieșise afară în timpul absenței mele — ceea ce, oricum, nu însemna nimic neobișnuit. Își petrecu brațele în jurul gîtului meu și se uită la mine veselă, cu o nuanță întrebătoare și, în același timp, cu o promisiune în priviri. Am înțeles că voia să facă în așa fel încît să-mi fie mai ușor după vizita la psihiatru.

— Nu-mi pare a fi foarte grav, am liniștit-o eu. Sergijssels a observat imediat că tensiunea mi-e cam mărită. Cît despre rest...

Povestirea mea părea să o surprindă mult mai puțin decît mă așteptasem. Se așeză lîngă mine pe sofa și trase ea concluziile în locul meu :

— Desigur că asta nu rezolvă nimic. Cele mai multe întrebări rămîn pentru moment fără răspuns, dar sînt întru totul de acord că o parte a misterului a fost elucidată. Nu mai sîntem complet în încurcătură. Existența lui Joachim Stiller s-a încrucișat cîndva cu a ta sub forma unei întîmplări concrete — sau, cel puțin, viața ori mai curînd moartea cuiva care purta același nume. Nu se poate ca acest lucru să fi fost un accident. Am avut o idee bună cînd te-am bătut la cap să te duci la doctor. Ea ezită o clipă și, ca și cum ar fi muncit-o un gînd, desenă cu arătătorul un arabesc pe modelul decolorat al canapelei plușate.

— Am fost și eu la doctor, Freek.

Am ridicat privirea surprins.

— La doctor ? Credeam că ești perfect stăpînă pe nervii tăi. Doar nu ești bolnavă ? S-a întîmplat ceva ? Sînt foarte îngrijorat... Ce ți-a spus doctorul ?

— Nu mi-a spus nimic din ceea ce nu știam deja, Freek. N-am vrut să te mai necăjesc. Nu, prostuțule, nu e cazul să pălești. Mă simt foarte bine. Mă simt perfect. Este foarte natural. Voi avea un copil.

Se lipi de mine și își cuibări capul în umărul meu. Pe măsură ce noua conștiință începea să mă stăpînească, am simțit că se petrece ceva bun și că nimic din mine nu se opunea acestui fapt.

— Să ne felicităm reciproc, i-am zis și ne-am dat unul altuia o sărutare pe gură, prelungită și nici măcar cuviincioasă. Și acum ne vom căsători în mare grabă, ca o pereche care n-a fost cuminte. Sper că va fi o fată care să-ți semene, dar nici un băiat n-ar fi rău. Sau imaginează-ți... În familia ta sînt gemeni ? Păcat doar că Parisul...

— Prostii, zise Simone, nu doresc gemeni. Dar vom merge totuși la Paris, desigur. Sînt o fată solidă de la țară, știi asta. Oricum, abia peste multe luni se va vedea ceva și cînd se va vedea voi fi mîndră ca o păuniță. Avem destul timp să ne căsătorim. Singurul lucru care mă interesează din punct de vedere practic este ca pruncul să-ți poarte numele...

Și apoi, exact la mijlocul acestei adevărate fericiri — pentru că știam cu siguranță acum că eram fericit datorită copilului — mă doborî din nou acea frică îngrozitoare, teama ca nu cumva copilul să nu se nască niciodată, că evenimentele se precipitau asupra noastră, atît de înspăimîntătoare, că nici un om nu s-ar fi gîndit la ele sau, cel puțin, niciodată nu le-ar fi luat în serios. Pînă atunci fusesem în stare să înăbuș această idee oribilă, dar de astă dată o spaimă nebunească îmi nărui ultimele resorturi care se prăbușeau ca digurile de nisip ; am început să transpir. Îmi trecea prin cap că înțelegeam cu o siguranță alarmantă că săptămîni întregi îmi aruncasem cu praf în propriii mei ochi, dar că totdeauna, în abisul ființei mele, undeva într-un colț întunecat al creierului meu, al glandelor mele sau

al sîngelui meu știusem un lucru : că Stiller însemna moarte, nu moartea personificată în imaginația populară, ci ideea abstractă a distrugerii absolute și sfîrșitul timpului pentru acest insignifiant grăunte de pulbere, aflat undeva în zonele marginale ale unui univers criptic, unde omul a înlăturat din întîmplare compușii siliciului și lichenul crustaceu. Am stat, privind în gol înaintea mea, hipnotizat de această conștiință ; tremuram, ca și cum aș fi fost copleșit de un frig din perioada glaciară și întregul meu sistem nervos părea să fie expus unei tensiuni ridicate, care de această dată era pe cale să mă distrugă. Simone mă obligă să mă întind.

— Nu din cauza copilului, m-am bîlbîit eu, te rog, crede-mă că nu din cauza copilului !

Părea nespus de important pentru mine ca ea să nu-și imagineze nici măcar o fracțiune de secundă că aș nutri vreun gînd umilitor. Dar ea deja se agita cu un prosop umed și cu o sticlă de gin în mînă. Acceptasem copilul și ea știa că nu-mi voi modifica atitudinea. Am bîjbîit în buzunarul hainei după scrisoarea nedesfăcută și am rugat-o să o citească. După cum am spus deja, frica mea este întotdeauna însoțită de o mare limpezime a minții și de o mai ascuțită conștiință a tot ce se petrece în juru-mi. Poate că această frică și această acută luciditate ne îngăduie, în ceasul morții, să înțelegem pentru prima oară sensul existenței noastre care pîlpîie încet, ca o lumînare pe cale să se stingă ? Cu respirația tăiată, mă uitam la fața tulburător de fru-

moasă a Simonei, în timp ce ea deschidea calmă plicul și despăturea scrisoarea. La început se încruntă, dar mai apoi am observat cum, din spatele expresiei ei serioase, apare treptat un zîmbet.

— Cred că nu sînt vești proaste, zise ea. Ba chiar cred că este începutul sfîrșitului întregului chin. Aveai dreptate, e o scrisoare de la Joachim Stiller, însă una foarte scurtă. El își exprimă regretul pentru neînțelegerile pe care le-a provocat și spune că ar vrea să te întîlnească. Va sosi în Gara de Sud vineri seară, la ora 8.30. Dar, dumnezeule, Freek, asta înseamnă azi... Te roagă să nu-l aștepți pe peron, ci în piațetă, lîngă ieșire...

Avea dreptate. Puteau fi numai vești bune, fie ce-o fi, sigur că nu era nimic înfricoșător în faptul că un Stiller într-o formă umană își dă o întîlnire aproape de Gara de Sud, asemenea unui comis voiajor între două trenuri. Panica se retrăgea lent. Puteam respira din nou și speram că voi redeveni iarăși o ființă omenească normală.

— Orice s-ar întîmpla, vin cu tine, hotărî Simone. Dacă va fi cazul, voi aștepta pe terasa unei cafenele, asta numai dacă tu crezi că într-adevăr nu are nici o legătură cu mine, dar oricum vin cu tine. Nu am de gînd să te las în voia soartei.

— Nu m-aș duce fără tine, i-am răspuns recunoscător. Sînt foarte fericit că vei fi martoră la această întîlnire. Oricum, nu ești chiar o martoră, ești direct implicată în toată această afacere. Numai dacă, în starea ta...

— Nu fi prostuț, zise ea rîzînd, starea mea n-are absolut nimic deosebit. Doctorul spune că progeniturii noastre îi merge foarte bine — sau, cel puțin că eu îi ofer lui toate garanțiile posibile ca să fie sigur că-i va merge bine... Dar ideea ta cu martorul nu e rea. Să telefonăm lui Geert Molijn și să-l rugăm să vină cu noi. Crezi că ar trebui să anunțăm poliția ?

— Ți-e teamă de Joachim Stiller ?

— Nu, răspunse ea gînditoare, nu mi-e teamă de el. Chiar mă-ntreb dacă acum nu-mi inspiră cumva un sentiment de încredere greu de descris. Nu mă gîndesc la Geert pentru că mi-e teamă. E mai mult vorba de ideea că...

Ea ezita. I-am luat mîinile într-ale mele și am insistat să-mi spună sincer ce gînduri are.

— Nu, Freek, într-adevăr nu mi-e frică, crede-mă. Mă întreb numai dacă Joachim Stiller, adică omul care are să sosească în curînd și pe care-l numim Joachim Stiller este de fapt o ființă obișnuită...

Nu i-am răspuns, poate că am făcut doar un gest vag cu mîna, dar toată ziua m-am gîndit la cuvintele ei, chiar dacă am preferat să n-o întreb ce a vrut exact să spună. Oricum, îmi recîștigasem, mai mult sau mai puțin, calmul. Este drept că nu scăpasem pe de-a-ntregul de frică, dar era, ca să spunem așa, „o frică de mărimea a doua“. Mă temeam, în special, că frica s-ar putea întoarce din nou, o revenire a sentimentului de panică, prin care tocmai trecusem, împreună cu starea de dărîmare fizică ce o însoțise întotdeauna. Am

reușit totuși să mă stăpînesc, deși mi-a venit greu și m-am agățat de speranța că în curînd totul își va schimba înfățișarea ; între timp eram uimit de stăpînirea de sine a Simonei — într-adevăr o stăpînire de sine tipic feminină. Sentimentul vag de speranță, pe care-l înăbușeam pentru a nu se dovedi doar o simplă deziluzie atunci cînd va veni timpul, se conturase deja ca o certitudine în ochii ei. Ea părea să creadă că enigma putea fi rezolvată și că, deci, va fi rezolvată. Pe de altă parte, am continuat să mă gîndesc la ce noi dificultăți și amenințări tulburi se vor ridica la eventuala întîlnire cu străinul. E oare posibil ca, la unii oameni, o anumită teamă să poată dura cît viața ? În orice caz, faptul că Geert Molijn s-a arătat imediat dispus să ne întovărășească mă liniștea. Cînd ne-am așezat toți trei în mașina ce aluneca binișor pe asfalt cu sunetul plăcut al motorului care, după o zi fierbinte, se simțea bine în aerul răcoros al serii, mi-a fost greu să scap de impresia absurdă că mergeam într-o călătorie de plăcere. Era o seară liniștită, curată ca o pîine proaspătă, dar îmi era imposibil să uit serile plăcute care precedaseră izbucnirea războiului acum cu aproape douăzeci de ani în urmă. Eram încordat precum coarda unui arc, dar îmi stăpîneam emoția conducînd încet și îngrozitor de corect, ca și cum îmi dădeam examenul de șofer. Simone observase, dar rămase tăcută. Aș fi jurat că era perfect calmă, chiar dacă timpul dialogurilor interne între femeie și copilul din trupul ei nu sosise încă. Dar mi se părea ca sigur

că pruncul avea o legătură cu starea ei de calm. Molijn şedea, sugîndu-şi în voie pipa ; pentru el nu exista nici un dubiu că Joachim Stiller aparţinea unei lumi situată în afara celor trei dimensiuni ale fenomenelor noastre materiale obişnuite, dar el părea să creadă că tocmai acest element era absolut liniştitor — fiind, cel mult, un detaliu ştiinţific, care doar va confirma ceea ce noi ştiusem dintotdeauna.

Cele mai multe amintiri din vara aceea îmi sînt întipărite în memorie în amănunt, dar mi se pare imposibil să-mi reamintesc care au fost gîndurile mele în seara aceea în maşină, cînd, încăpăţînat, nu eram atent decît la semafoare. Bănuiesc că, după un timp, nu m-am gîndit la nimic. Ştiu vag că mă gîndeam la un moment dat — cînd treceam pe lîngă muzeul unde, pe acoperiş, caii de bronz şi carul triumfal verde de oxidat ce era reţinuseră ultimele raze ale soarelui — cum se făcea că parcă aveam un radioreceptor în creier, cuplat corect la un transmiţător care fusese totuşi închis, aşa încît se auzea numai un bîzîit sau, din cînd în cînd, un trosnet vag.

Gara de Sud era o clădire enormă, care părea total absurdă pentru că toată circulaţia pasagerilor se reducea la minimul absolut al cîtorva trenuri de navetişti, dar împrumuta un aer sugestiv de suprarealism acestei fortăreţe a progresului apus din secolul al XIX-lea, cu atît mai mult cu cît era situată într-o parte a oraşului, moartă şi pustie, care dădea impresia că nici nu ar mai fi înviat vreodată. Mi-a fost imposibil să-mi imaginez că Stiller,

oricine ar fi el, va sosi cu vreo cursă, folosită mai ales de muncitorii docheri din tura de noapte ; îmi era la fel de imposibil să mi-l imaginez altundeva, şi deja mă reîmpăcasem cu ideea că în curînd ne vom întoarce acasă, nerealizînd nimic, cu perspectiva unor noi zile bîntuite de o nelinişte vagă.

— Hai să ne întoarcem şi să mergem să bem nişte bere în oraş, zisei eu morocănos. Toată această afacere e o tîmpenie curată. Sîntem victimele vreunui impostor pe jumătate nebun, care nu-i aşa de naiv încît să vină şi să dea nas în nas cu noi...

Dar ceilalţi doi nici nu voiau să audă de aşa ceva şi, în silă, am parcat maşina pe partea cealaltă a gării, unde terasele cafenelelor erau foarte pline. Simone şi Geert au hotărît între ei că ar fi mai bine să aşteptăm pe un refugiu aproape de staţia tramvaiului. Acesta era locul cel mai potrivit de unde puteam urmări ieşirea de la o distanţă mică şi, probabil, de unde puteam stabili care dintre călători corespunde cel mai bine imaginii pe care fiecare dintre noi şi-o făcuse despre Stiller, cel puţin atît cît putea fi vorba de o astfel de imagine : eu personal nu-mi făcusem nici una. Bătrînul domn care arăta exact ca Leopold al II-lea fusese înlocuit de mult timp cu o umbră vagă, fără chip — ceva ca un portret pictat care abia fusese început.

Nu dădeam nici o atenţie celorlalţi oameni care, aparent, aşteptau tramvaiul, pînă cînd m-am trezit deodată faţă în faţă cu consilierul municipal Keldermans. Nu a putut să mă evite,

deşi, la început, am avut impresia că încercase. În capul meu se învîrteau cele mai confuze şi contradictorii bănuieli.

— Ei, ei, domnule consilier, am zis eu ironic, fără să audă ceilalţi, ce coincidenţă stranie, nu credeţi ? Luaţi puţin aer ?...

Nu i-a fost greu să mă convingă, deşi nu-şi dădea seama ce-mi trecea prin cap, că nu era un bătrîn nebun, nici un conspirator pe jumătate ţicnit care ne-a întins o capcană.

— Dumnezeule, Freek, ce bine îmi pare că te văd, răspunse el, uitîndu-se în jur pe furiş. Trebuie să-ţi cer să faci ceva pentru mine. Nu pleca încă. Stai cu mine. Mă simt ameninţat. Am o întîlnire la 8,30, la care presimt că trebuie să mă duc, dar mă cred, totuşi, ameninţat.

Transpira atît de abundent, că atunci cînd îşi scoase pălăria să-şi şteargă capul, părul lui rar i se lipise de ţeastă în şuviţe. Dar mi-aş fi dat seama şi fără aceste simptome fizice că omul nu minţea. Se făcu palid ca moartea cînd l-am întrebat hotărît, deşi picioarele îmi tremurau ca şi cum m-aş fi plimbat ore în şir :

— Joachim Stiller ?

El dădu din cap, aprobînd.

— Prietenii mei şi cu mine ne aflăm aici exact pentru acelaşi motiv. M-am uitat la ceas. Era 8,20. Nu ne-a rămas prea mult timp ca să discutăm asta, domnule Keldermans. Scrisori stranii, nu-i aşa ? Şi telefoane misterioase, nu ?

— Da, zise el. Credeam că voi înnebuni. Arterioscleroză, spuneau oamenii cu care am

vorbit despre asta, în spatele meu, bineînţeles. Ştii cine e Stiller ?

— Nu. Dar îl voi crede un tip pus pe şotii pînă la sfîrşitul amar...

— Asta este imposibil, Freek. El ştie anumite lucruri care sînt mai presus de sfera înţelegerii umane. Poate nu vom afla niciodată cine sau ce este el. Dar nu pot să scap de gîndul că nu voi fi în stare să suport să-l văd, că îmi va cere să răspund de... Nu ştiu ce...

— Vino-ţi în fire, l-am rugat, deşi nici eu nu mă simţeam foarte tare, acum nu poate să mai dureze mult — adică, dacă are de gînd să apară. Te voi prezenta prietenilor mei. Nu trebuie să te simţi stînjenit. Ei ştiu totul, cel puţin atît cît se referă la mine toată povestea asta...

Eram chiar uluit să văd cît de calmi priveau Simone şi cu Geert întreaga afacere, cînd l-am prezentat pe consilierul municipal şi am adăugat că şi el făcea parte dintre cei convocaţi — un cuvînt prost ales, care m-a speriat pentru moment, dar care nu i-a deranjat pe ceilalţi. Am admirat sensibilitatea cu care Simone s-a înduioşat miloasă de bătrîn şi i-am anunţat că am de gînd să mă duc să întreb de unde vine trenul care este aşteptat să sosească la 8,30.

— Greşiţi, domnule, răspunse omul de la ghişeul de bilete, nu va mai fi nici un tren înainte de ora 10. Puteţi fi sigur de asta. Nu sînt atît de multe trenuri în ziua de azi, aşa că e imposibil să mă-nşel.

Ceilalţi pur şi simplu nu au vrut să ţină cont de eventualitatea reîntoarcerii acasă. Erau gata să aştepte pînă la ora zece dacă ar fi fost nevoie.

— Acum este exact opt şi jumătate, zise Geert, şi nu se ştie niciodată. Dar, în orice caz, nu facem nici un progres. Mă întreb dacă... Dar, doamne, uitaţi-vă...

Cu respiraţia tăiată ne-am îndreptat privirile spre ieşire, la o distanţă de şaptezeci şi cinci de yarzi. Un om zvelt, fără barbă sau mustăţi, îmbrăcat într-un costum uşor din tweed gri, apăru liniştit din semiîntuneric. Nu purta vreo valiză şi îşi ţinea pălăria în mînă. Se mişca cu o perfecţiune atît de calmă şi naturală că deodată mi-a evocat un înger. Dacă acest străin era într-adevăr Stiller, mă gîndeam eu, tremurînd de emoţie, toate temerile fuseseră absolut inutile. Acest om nu putea fi un duşman, putea fi numai şi numai un prieten, purtătorul unui mesaj atît de important şi în acelaşi timp atît de ezoteric că nu a avut altceva de ales decît să ne pregătească pentru acest lucru, da, sau chiar să ne supună testului extrem, dacă ar fi fost necesar. Deşi nu mă puteam uita decît la străin, am simţit lîngă mine atenţia aproape tangibilă a tovarăşilor mei şi totodată uimirea lor, aidoma uimirii, cîndva, a celor doi călători spre Emmaus. Dar eu eram singurul a cărui uimire fericită reprezenta semnul unei recunoaşteri, recunoaşterea omului pe care-l văzusem odinioară, în timp ce zăcea pe moarte lîngă mine pe trotuarul prăfuit şi însîngerat

după haosul atacului aerian, şi pe care nu l-am putut atunci ajuta. Am simţit bucurie şi mirare — dar nicidecum tulburare ; eram sigur că acest călător singuratic nu putea fi altcineva decît străinul pe care-l aşteptasem în aceste săptămîni trecute, toată viaţa poate, cu nerăbdarea pasionată de care niciodată înainte nu fusesem conştient şi a cărui sosire mă făcea să mă simt ca şi cum îmi dobîndisem într-un sfîrşit eliberarea.

Străinul, la rîndul său, ne observase. El zîmbi, ca şi cum mă recunoscuse din trecut, făcu un gest scurt cu mîinile în lături şi se întoarse spre noi, de parcă ar fi dorit să ne mulţumească chiar şi de departe pentru că am răspuns chemării sale. Se apropia încet. În timp ce trecea strada — singurul lucru care ne mai separa — am avut senzaţia că el, un frate geamăn demult pierdut, a pus stăpînire pe sufletul meu nerăbdător. Era numai la cîţiva yarzi depărtare de mine şi ochii mei se întîlniseră deja cu ochii lui mari, nespus de blînzi. Nu am mai putut respira de emoţie. Zise : „Sînt Joachim Stiller !" şi întinse mîna spre mine, chiar înainte de a păşi în refugiu.

Niciodată nu îi voi mai strînge mîinile, mîinile lui frăţeşti şi aducătoare de pace, în mîinile mele. Am auzit-o pe Simone scoţînd un ţipăt sfîşietor înainte de a-mi da seama exact ce se întîmpla. Abia am reuşit să scap de un camion al armatei care a trecut repede, ca un fulger într-o viteză nebună, şi l-a zdrobit sub roţile lui pe străinul care, în cîteva secunde

doar dăduse o semnificație nouă întregii mele existențe. Molijn, Keldermans și cu mine rămăseserăm acolo ca niște stane de piatră, dar Simone scoase un strigăt de groază înăbușit. Apoi îmi veni în minte gîndul despre copilul pe care-l purta în pîntec și acesta se dovedi a fi suficient de puternic ca să mă trezească din scurta mea stupoare. O mulțime de oameni se adună imediat în jur și am strîns-o pe Simone în brațe, ca și cum aș fi vrut să o apăr de lumea aceea curioasă. Mi-am venit în fire, pentru că îmi era teamă că inerția mea neajutorată s-ar fi putut să izvorască din lașitate; i-am încredințat-o cu grijă pe Simone lui Geert Molijn și mi-am făcut drum cu umerii și cu coatele spre colțul trotuarului prin mulțimea care se strînsese. Mortul zăcea întins de-a lungul șinelor de tramvai, zîmbind senin, cu brațele întinse și cu mîinile neputincioase întoarse în sus; fața lui neatinsă era îndreptată spre stelele de vară încă palide. Apoi cineva care purta o șapcă s-a aplecat îngenunchind asupra lui și a zis că a murit. Știusem din primul moment, simțisem exact în culmea groazei, după cum știu acum, că, fără nici o îndoială, nu s-ar fi putut întîmpla altfel. Știusem că acest Joachim Stiller nu aparținea lumii noastre, dar că apariția lui era menită să retraverseze viețile ca o stea căzătoare, numai pentru a dispărea imediat din nou, cum doar stelele căzătoare o fac. Simone devenise mai calmă. Încerca să zîmbească printre lacrimi și șopti că nu trebuie să-mi fac griji din cauza

ei. În același timp, mașina poliției și salvarea au apărut din direcții opuse, cu zgomotul sirenelor asurzitoare, ca doi gîndaci imenși, precipitați.

XIX

DUPĂ TREI ZILE

ERA DUPĂ MIEZUL NOPȚII cînd Keldermans, Molijn, Simone și cu mine am părăsit secția de poliție. Ea se sprijini apăsat de brațul meu, dar asta însemna mai presus de toate un gest de înțelegere drăgăstoasă; după primul șoc, se arătase a fi foarte stăpînă pe sine și se străduise să fie calmă, cu o putere de voință care mă uimi, ca și cum acesta ar fi fost modul în care putea să ocrotească cea de a doua viață, încă firavă, existentă în corpul ei. Între timp, consemnarea declarațiilor noastre oficiale nu decursese în nici un caz prea lesne — cel puțin la început. Deși, în aparență se stăpînise în prezența consilierului municipal Keldermans, inspectorul pur și simplu nu voia să accepte ideea că noi nu știam aproape nimic despre Joachim Stiller.

— Foarte bine, pot vedea și eu că victima nu are asupra sa acte sau ceva după care să o putem identifica, zise el pe un ton plictisit. Dar nu mă puteți convinge că l-ați așteptat toți, deși singurul lucru pe care îl știați despre el era numele lui — și, pe deasupra, dumnea-

voastră spuneți că nici măcar nu puteți fi absolut siguri de asta.

Am fost obligat, împotriva voinței mele, să-i povestesc cum intrasem în legătură cu persoana decedată și cum aceasta nu și-a dezvăluit nimic mai mult decît numele în scrisori sau în timpul convorbirilor telefonice. Numai cu multă greutate am fost în stare să-l conving pe inspector de sinceritatea noastră absolută și de buna noastră credință, în timp ce consideram mai inteligent să păstrăm tăcerea asupra aspectelor inexplicabile din purtarea lui Stiller. Ce ar fi crezut un polițist deloc prost, dar calm, despre povestea cu cartea din secolul al XVII-lea, de complicii misterioși ai mortului care au desfundat suprafața drumului în strada Klooster, de scrisoarea care fusese expediată în 1919 sau de numeroase alte amănunte care păreau atît de neverosimile, încît probabil că le-ar fi respins ca pe niște prostii totale ? Am fost interogați separat, dar consilierul municipal și cu Simone au dat declarații asemănătoare cu a mea, fără să ne fi înțeles în prealabil asupra amănuntelor ; Geert Molijn spuse doar că el venise cu noi pentru că fusese curios să afle cine putea fi acel misterios străin.

Deși era aproape evident că afacerea îl enerva profund, în cele din urmă inspectorul nu ne făcu cazul mai complicat decît era el deja, privit în sine. Unanimitatea noastră potolită, faptul că Keldermans era consilier municipal, împreună cu statutul meu social și acela al lui Simone — o profesoară de mate-

matică și un ziarist nu complet necunoscuți chiar și polițiștilor — toate acestea păreau să-l fi convins în final că nu ne băteam joc de el sau că nu îi ascundeam nimic. Eram pregătit să vorbesc cu el a doua sau a treia zi, cînd îmi voi fi recîștigat echilibrul, despre aspectele mai misterioase ale apariției lui Stiller în viața mea, pentru că încă mai existau zeci de întrebări rămase deocamdată fără răspuns, întrebări care nu-mi vor da pace pentru moment. Dar în seara aceea, în lugubra secție de poliție scăldată într-o lumină rece, se pretindeau doar fapte concrete pe care lumea noastră pur materialistă le privea oarbă, fără să țină seama de spirit și de vis. A reieșit că acționasem cum trebuie, deoarece chiar și inspectorul însuși părea să simtă în cele din urmă nevoia să-și exprime părerile lui personale despre acest caz.

— Trebuie să mă scuzați pentru că v-am reținut atît de mult. Înțelegeți însă că este de datoria mea să stabilesc identitatea victimei. În definitiv, e necesar să ținem cont de partea umană a acțiunii. Rudele trebuie informate imediat..., dar teamă mi-e că, așa cum stau lucrurile, ruda cea mai apropiată va afla totul din ziare...

— Ruda cea mai apropiată ?... am mormăit eu, ruda cea mai apropiată ?... Bineînțeles, aveți dreptate, domnule inspector. Aș vrea chiar să vă pot ajuta. Ca să fiu sincer, m-am gîndit la început să mă adresez poliției deoarece scrisorile și telefoanele despre care v-am spus mă scoteau din sărite.

— Asta nu pentru că nu am avea suficientă încredere în dumneavoastră, zise Simone. Cunoaşterea ei intuitivă a firii omeneşti părea să-i confere o anumită înţelegere pentru poliţistul care, simţea ea, cu siguranţă că nu va reuşi. Dar trecînd peste toate, acele scrisori şi telefoane nu erau anonime. El îşi rostea clar numele şi niciodată nu încerca să ne ameninţe sau să ne şantajeze. Dimpotrivă, cuvintele sale erau prietenoase, deşi noi nu le găseam nici o noimă. Judecînd lucrurile retrospectiv, aveţi dreptate cînd spuneţi că trebuia totuşi să fi luat legătura cu poliţia. Dar ce aţi fi crezut dumneavoastră sau unul dintre colegii dumneavoastră, dacă am fi venit cu o poveste incredibilă ca aceasta ?

— Într-adevăr... Poate vi s-ar fi spus că poliţia are lucruri mai importante de rezolvat... Mărturia dumneavoastră ne este de prea puţin folos, dar nu vă poate acuza nimeni pentru acest fapt. Mi se pare destul de evident că avem de a face cu o persoană dereglată care, aparent, nu voia să facă nici un rău. Despre asta mi-aţi povestit — şi veţi avea amabilitatea să semnaţi declaraţia peste un moment — pe de altă parte, este pe de-a-ntregul de la sine înţeles că curiozitatea dumneavoastră a fost aţîţată într-o măsură suficientă ca să vă îndemne să mergeţi la întîlnirea cu acest om. N-am să vă mai reţin. Dacă vor mai fi întrebări, vă voi ruga să veniţi pînă la secţie...

— Mai e un amănunt despre care voiam să vă întreb, domnule inspector, am zis eu. Ce se întîmplă în astfel de împrejurări cu...

— Vă referiţi la rămăşiţele pămînteşti ?

Am dat din cap.

— Au fost duse la morga oraşului.

Ne-am aşezat tăcuţi în maşină, încă sub impresia covîrşitoare a oribilului accident care dăduse o întorsătură atît de neaşteptată straniilor evenimente din ultimele săptămîni. Am făcut un efort să-mi reamintesc minunata senzaţie care m-a cuprins atunci cînd am văzut ochii şi mîinile străinului şi felul în care venise să mă întîlnească, asemenea unui frate care, după ani mulţi, se întoarce acasă din ţări îndepărtate — uiţi cum arăta exact, dar sîngele comun e mai puternic decît ochii şi ştii fără doar şi poate că nu e o greşeală. Îi văzusem sîngele, sîngele lui frăţesc, care se scursese încet din trupul său, din gura lui încă zîmbitoare şi chiar din mîinile sale, sîngele lui care colorase în roşu suprafaţa indiferentă a drumului şi părea că umple treptat spaţiul dintre şinele tramvaiului. Lucrul acesta nu m-a făcut să mă cutremur, dar mă cuprinse o tristeţe profundă în care nu exista nicicum un sentiment de eliberare. Tristeţea mea nu avea nici o legătură cu gîndul că de acum înainte nu va exista nici un motiv să mai fiu tulburat de mesajele lui Stiller — mă întrebam dacă moartea lui pusese de fapt capăt acestor apeluri — dar era legată de misterioasa şi complet inexplicabila conştiinţă a faptului că el nu murise în zadar, că aşa fusese hotărît încă de la izvoarele timpului şi că el însuşi o ştiuse — inexorabila necesitate a unui inevitabil sacrificiu pentru ca noi şi cine ştie cîţi

alți oameni să continuăm să trăim. Nimeni nu a avut nimic de obiectat cînd Geert Molijn ne-a rugat să intrăm un moment la el. Chiar Keldermans părea că n-ar fi vrut să facă altceva decît să rămînă un timp cu noi. Acum știam cu siguranță că era un bătrînel singuratic, a cărui integritate umană fusese mult mai puțin afectată de exercitarea autorității sale decît îmi imaginasem pînă atunci. Părea să-i poarte Simonei o afecțiune paternă și am avut o senzație stranie cînd îmi zise :

— Nu trebuie să fii gelos, domnule Groenevelt. Domnișoara Mairjnissen îmi amintește de fetița mea. Avea cincisprezece ani cînd a murit. Acel îngrozitor atac aerian din piața Reniers, știi...

— Gelozia nu este cel mai vulnerabil punct al meu, domnule consilier, zîmbii eu obosit, și afecțiunea dumneavoastră pentru Simone mă face fericit. Merită să o știți. S-ar părea că după moartea lui Stiller avem nevoie de căldură omenească mai mult ca oricînd. Amintirea acelui om straniu ne va lega împreună pentru tot restul vieții noastre. Există ceva mîngîietor în acest gînd, dacă privim lucrurile mai atent.

— Totul a început mult mai devreme decît poate că vă închipuiți, continuă Simone în locul meu. Cînd fetiței dumneavoastră i s-a întîmplat acel îngrozitor lucru, Freek era foarte aproape, domnule Keldermans. Lîngă el zăcea un soldat american care-și pierdea tot sîngele. Numele lui era Joachim Stiller...

Știrea nici măcar nu părea să-l surprindă pe noul nostru prieten — spun așa deoarece știam

că consilierul municipal va fi de acum înainte prietenul nostru, în ciuda distanței care ne separa generațiile — deși el își clătină capul resemnat, fără să înțeleagă. Geert Molijn a scos o sticlă de coniac.

— Pare deplasat în împrejurările actuale, mărturisi el, dar avem cu toții foarte mare nevoie de el. Nu cred că vreunul dintre noi ar vrea să se ducă la culcare acum, dar toți sîntem complet extenuați. Este mai sănătos decît orice medicament...

Alcoolul ne-a mai înviorat puțin și am văzut cum cenușiul de pe figura lui Keldermans dispare treptat.

— Dacă aș putea numai să înțeleg, bombăni el, dacă aș putea vedea vreo legătură. Începe cu o stradă care, foarte simplu, este desfundată de niște glumeți și se termină cu un om mort pe liniile tramvaiului. Poate că-i prea mult să cer să pricep ceva. Aș vrea numai să știu că totul nu s-a întîmplat în zadar. Deodată am avut senzația că sînt răspunzător în parte de moartea acelui nefericit, chiar dacă nu înțeleg nici asta...

— Mi-e teamă că nu vă putem ajuta, am zis eu. Dacă am dreptate, cea mai mare semnificație pe care a avut-o Joachim Stiller pentru dumneavoastră a fost că v-a trimis scrisori de neînțeles și că v-a speriat cu apelurile lui telefonice. E adevărat ?

El dădu din cap :

— La început am crezut că era vorba de o campanie vicleană pusă la cale de adversarii mei politici. Crezusem și în posibilitatea că era

un nebun. Mă întrebam dacă nu cumva eram şi eu pe cale să înnebunesc. Pînă la urmă parcă trăiam un complex de persecuţie. Nu mai aveam încredere în nimeni — nici în tine, Groenevelt, nu mai credeam...

— La bine şi la rău, m-am agăţat de ideea că era un mucalit, am răspuns eu. Dar în sinea mea ştiam că glumeam şi eu. Trebuie să existe o limită chiar şi în teritoriul coincidenţelor posibile. Mi-am imaginat coincidenţa geometric — două linii care se intersectează : Joachim Stiller din cartea din secolul al XVI-lea, mortul Joachim Stiller şi eu, stînd din întîmplare la punctul de intersecţie... Dar nicidecum un Stiller care mi-a scris o scrisoare chiar înainte de a mă fi născut, parvenită mie după aproape patruzeci de ani, nicidecum un Stiller pe care l-am văzut ucis de o bombă germană... Şi nici nu-mi mai amintesc măcar de nefericitul patetic de la Wiebrand Zijlstra care, trăgînd să moară, a scîncit numele lui Stiller, de omul care mi-a spus că numele lui e Angelo, de arlechinul negru de la circ, cu privirea lui extraordinară, năpădită brusc de recunoştinţă...

— Mă întreb dacă poliţia va identifica omul, zise Simone, ezitînd.

— Ce ar fi, de exemplu, dacă s-ar constata că toţi cei care l-au cunoscut bine îi atribuie puteri psihice excepţionale ? Desigur, asta e posibil, nu-i aşa, Geert ?

— E posibil... Nu m-am gîndit la altceva din ziua în care voi mi-aţi făcut acele confidenţe... Chiar m-am ostenit să notez teoriile deja concepute care, indirect, ar putea arunca vreo lumină asupra problemei. Priviţi... un caiet de notiţe plin de mîzgăleli...

M-am uitat prin caietul de notiţe pe care mi l-a înmînat anticarul ; conţinea mai ales referinţe la autori, necunoscuţi mie, la concepte parapsihologice şi metafizice care nu-mi erau de mare folos. Dar, după un timp, am observat o propoziţie stenografiată pe care abia am putut s-o descifrez :

— Ce înţelegi prin : „Stiller n-a fost întotdeauna Stiller ?“ l-am întrebat.

— Doar o idee... La un moment dat mi-am pus întrebarea dacă el nu şi-a făcut simţită prezenţa altundeva sau în alte timpuri şi în faţa altor oameni, probabil sub un alt nume...

Am tremurat, nu de frică, ci pentru că o idee vagă şi evazivă, infinit mai profundă decît orice conştiinţă umană, vibra undeva înăuntrul meu, ceva pentru care nu puteam găsi cuvinte şi care, oricum, s-a evaporat ca eterul, înainte să o pot conştientiza.

— E o posibilitate la care nu mă gîndisem... Cine ştie ? Dar nu înţeleg nici următoarea propoziţie : „Încercări zadarnice de a sparge peretele“. Am descifrat corect ?

— Probabil că am mîzgălit aşa ceva... Nu trebuie să mă condamni, Freek, că nu te-am plictisit cu fiecare idee care mi-a trecut prin cap. Eraţi amîndoi atît de deprimaţi la un moment dat...

— Cred că acolo încercaţi să spuneţi ceva important, zise Keldermans şi deodată l-am recunoscut în el pe politicianul care nu pierde

nici un singur amănunt dintr-o dezbatere. Dar va fi nevoie să ne ajutați...

Geert Molijn își frecă gînditor palma de bărbie.

— Cum să descriu asta mai exact... Era numai o idee cu care n-am ajuns în cele din urmă la nici un rezultat. Să vedem... Era natural ca, în calitate de spectator, să privesc întreaga afacere complet altfel decît voi, care erați direct implicați. Mie îmi venea mult mai ușor să ignor aspectul pur emoțional. Am înțeles frica voastră, dar nu am împărtășit-o nu pentru că aș fi fost indiferent, ci pentru că nu puteam vedea de ce — logic — aș fi făcut-o. Nu exista nimic care să indice că Stiller dorea să vă facă rău. Pentru mine, asta era doar un fapt cert. Desigur, nu știam cine și unde era Stiller și nu știm nici acum. Dar eram sigur că el făcea un efort nebunesc să vă transmită un mesaj.

— Nimeni nu se îndoiește de asta, l-am întrerupt pe vechiul meu prieten, și Stiller părea să aibă cele mai incredibile mijloace să o facă. El putea chiar distruge Timpul, dacă ar fi fost nevoie.

— Așa este, căzu de acord Molijn. El avea la dispoziție mijloace care depășeau imaginația noastră. Dar am ajuns la concluzia că totuși, undeva între tine și el se ridica un zid de nepătruns. El nu a reușit să se facă înțeles pe deplin...

Simone ascultase atentă. Spuse cu o voce stăpînită :

— Cred că te înțeleg. Vrei să spui că el vorbea o limbă diferită de a noastră, în ciuda cuvintelor obișnuite pe care le folosea, o limbă pe care niciodată nu am descifrat-o în întregime.

— Va fi cîndva rezolvată ghicitoarea ? am mormăit eu deprimat. Vom ști vreodată cine a fost Stiller și ce conținea mesajul lui, care era, fără îndoială, extrem de important ?...

— Mă gîndesc din ce în ce mai mult că nu vom afla niciodată, zise Simone gînditoare. Sînt prea multe întrebări obscure pentru care nu vom găsi niciodată soluția. Nu voiam să-ți atrag atenția asupra acestui lucru, Freek, în seara aceea cînd i-ai telefonat lui Tersago, astrologul de la ziar, deoarece te aflai deja într-o stare proastă... Îți amintești că în cartea lui Stiller erau menționate planetele Uranus și Neptun... și vezi, profesorul din mine și-a ciulit urechile în timp ce tu telefonai. Uranus a fost descoperit tocmai în 1781 și Neptun în 1846...

De fiecare dată cînd mă gîndesc în urmă, la primele zile care au urmat după moartea lui Joachim Stiller, îmi amintesc senzația de tristețe fără nume care ne-a cuprins. Îmi dau seama că străinul acela a constituit o parte inseparabilă din viețile noastre, că a fost întotdeauna prezent în străfundul tuturor gîndurilor și sentimentelor noastre. Știam acum că, în cele din urmă, va veni ziua cînd el va dispare iarăși complet în elementele necunoscute ale spațiului și timpului, probabil în chip

enigmatic, dar fără alungarea acestei goliciuni care îmi va părea un timp copleşitoare, ca şi cum ceva ar fi lipsit în permanenţă din Univers. Demult încetasem să mai pretindem o explicaţie firească. Pentru că trupul mort al unui accidentat ce zăcea în frigiderul modern de la morgă, încă aşteptînd să fie identificat, ne părea mult mai natural decît un Joachim Stiller, sau oricare ar fi fost numele lui, care se retrăsese din cîmpul magnetic al puterilor noastre de înţelegere spre tăcutul *hinterland* pe al cărui tărîm intelectul uman şi imaginaţia omenească trebuie să eşueze irevocabil.

Am fi cunoscut un vis care, poate, cîndva ar fi conferit vieţilor noastre o semnificaţie glorioasă, dacă nu ar fi sosit o zi cînd ne-am pus noi înşine groaznica întrebare dacă nu cumva visul acela s-ar putea să fi fost un vis într-un alt vis. Dar exista un om mort, o fiinţă umană, cu inima oprită şi cu venele golite de sînge, a cărui descriere sobră a apărut în toate ziarele, cu toate că presa se interesa numai de informaţia în sine şi n-a cercetat problema mai departe. Evident, poliţia dăduse foarte puţine date, probabil din consideraţie pentru consilierul municipal Keldermans — ca şi cum ar fi fost vorba de un mic scandal care trebuia ascuns. Exista un om mort, am spus, pe care, fără să vreau, l-am considerat ca pe o legătură de prisos şi a cărui prezenţă, chiar de la distanţă, ne împiedica pe Simone şi pe mine să ne odihnim cumsecade — pentru că era cu neputinţă să numim odihnă o resemnare amorţită ca a noastră ; era ceva ca o durere învelită în vată, goală şi inconstantă în acelaşi timp, aidoma perspectivei unui rămas-bun irevocabil, după care, odată rostit, viaţa îşi va pierde pentru veşnicie sensul. N-am vorbit despre aceasta şi am imitat zadarnic gesturile familiare de dinainte. Dar chiar în momentele noastre cele mai intime — pînă şi în timpul zilei căutam uitare şi consolare unul într-altul — sau chiar cînd ne făuream planuri de viitor, amintirea mortului singuratic ne stăpînea încontinuu.

Simone a fost prima care a rupt tăcerea prin gesturi şi cuvinte. Îi eram recunoscător din adîncul inimii. Încă o dată se dovedea a fi cea mai tare dintre noi doi.

— Nu ne ajută cu nimic să ne străduim să uităm cu tot dinadinsul, zise ea a treia seară de la accident, inclusiv de la seara întîlnirii. Ştiu că nu mai putem face nimic pentru el acum, dar nu e cazul să continuăm această indiferenţă simulată. Nu e cinstit. Nici Keldermans, nici inspectorul n-au dat semne de viaţă. Cît are să mai zacă acolo cu zîmbetul acela blînd şi neputincios, în timp ce nimănui nu-i pasă de el ?...

— Ai dreptate, i-am răspuns şi mi-am pus mîinile pe umerii ei. Poate că vechile obiceiuri omeneşti au în asemenea împrejurări un sens mai adînc decît ne închipuim în general. Oare se permit flori într-un caz ca acesta, flori sau un ultim rămas-bun ?

— Nu ştiu nimic despre astfel de lucruri... Ar trebui să-i telefonăm lui Keldermans imediat. Dacă e dispus să vină cu noi, n-au să ne

refuze să ne lase să intrăm să ne luăm rămas-bun de la un om mort...

— Un om..., am zis eu gînditor, muşcat de o senzaţie stranie. Un om..., dar oricum, nu-ţi pot permite să vii cu noi de data aceasta. Eşti o femeie care aşteaptă un copil. Ce ar spune doctorul ?

Se uită la mine calmă, recunoscătoare pentru grija pe care i-o purtam, dar, în acelaşi timp, cu acea hotărîre total lipsită totuşi de nesăbuinţă sau aroganţă, expresie care îmi plăcea atît de mult la ea.

— Să nu crezi că eu văd în asta o plăcere, Freek, dar ştiu că trebuie să vin şi eu să-mi iau rămas bun de la el. Am să-ţi fiu o femeie ascultătoare tot restul vieţii mele, nu din slăbiciune măruntă sau din egoism, dar pentru că tu însemni pentru mine mai mult decît ţi-aş putea vreodată spune. De data aceasta, însă, va trebui să mă laşi să fac cum vreau eu...

I-am telefonat imediat lui Keldermans, şi el nu ezită să lase baltă o şedinţă a consiliului ca să-mi vorbească din biroul său de la primărie. Am avut impresia că rugămintea mea corespundea cu propriile sale dorinţe, cu toate că n-ar fi avut curajul să facă un asemenea gest din proprie iniţiativă. Ne promise imediat să facă tot ce era necesar ca să-i putem spune mortului, într-un fel cît mai demn, un ultim rămas-bun pe această lume. Am aranjat să-l luăm de acasă a doua zi dimineaţă, pentru a-l scuti să-şi folosească maşina lui oficială de opt cilindri, care artăgea atenţia.

A fost pentru prima oară, din seara accidentului, cînd am dormit liniştiţi, cu toate că-n noaptea aceea a izbucnit o scurtă dar violentă furtună. A doua zi dimineaţă, înainte de a-l lua pe Keldermans, am cumpărat un buchet frumos de crini albi fără să-i mai explicăm vînzătorului pentru ce aveam nevoie de el, asta ca nu cumva să facă din flori un buchet funebru. Ploua pentru prima dată după multe zile de secetă, dar cînd ne-am dat jos din maşină la spitalul Stuivenberg, soarele spărsese pînza norilor. În timp ce Keldermans a intrat în biroul directorului, noi am aşteptat pe coridorul întunecos dintre stradă şi curte. Ajunsesem să apreciez din ce în ce mai mult simplitatea acestui om, căruia nici nu-i trecea prin cap să se anunţe în calitatea sa oficială. Nici n-avusesem timp să începem să ne mirăm de ce lipseşte atîta, că un om de serviciu, purtînd o uniformă şi o şapcă, se apropie de noi şi ne ceru să-l urmăm în biroul directorului, unde consilierul municipal ne aştepta.

Paloarea lui mă sperie — am crezut că i s-a făcut deodată rău. Şi directorul părea tulburat.

— Prieteni, zise Keldermans, şi glasul său vădea o tristeţe nespusă. Mă tem că am venit în zadar. Nimeni nu poate înţelege ce s-a întîmplat. Toate uşile erau încuiate. Poliţia e încă la morgă. Cu un efort, îşi acoperi ochii cu mîna, cuprins parcă de ameţeală. Cred că i-am auzit cuvintele înainte chiar să le fi rostit.

— Ieri noapte, corpul omului cunoscut nouă ca Joachim Stiller a dispărut într-un mod inexplicabil.

Am trecut tăcuţi prin coridorul întunecos către lumina soarelui, strălucitoare acum, care făcea ca pietrele ude să sclipească asemenea unui metal lustruit. Ştiam intuitiv că totul se terminase. Ştiam, de asemenea, că, graţie, sîngelui lui Stiller scurs pe pietrele pavajului şi pe şinele tramvaiului, norii albi de vară vor continua să plutească în pace, ca nişte mari caravele cu pînzele întinse pe un cer luminos deasupra acestei lumi aflate la marginea unui univers de neînţeles. Simone lăsa să i se prelingă în voie lacrimile, şi totuşi, cu florile ei albe în mînă şi, uitînd pentru o clipă de prezenţa noastră, părea o tînără mireasă. Şi cînd, în cele din urmă, îşi zîmbi calmă, sieşi, am simţit că dialogul fără cuvinte între ea şi copilul din trupul ei, în sfîrşit, începuse.

CUPRINS

Lector: MIRCEA BUCURESCU
Tehnoredactor: ELENA BABY

Tiraj 20.130 ex. broșate. Bun de tipar 22.06.1977.
Coli tipar 7,75

Tiparul executat sub comanda
nr. 1246 la
Întreprinderea Poligrafică
„13 Decembrie 1918"
str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97
București,
Republica Socialistă România

10

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2024

